یەکەمین گۆڤاری کارگێڕی و گەشەپێدانی مرۆیی
لە کوردستاندا
لە پێناو گەلێکی خاوەن بڕیاردا

بڕیار

60
ساڵی شەشەم
حوزەیرانی
2013
مانگانەیەکی تایبەتە بە کارگێڕی و گەشەپێدانی مرۆیی

منتدى إقرأ الثقافي
www.iqra.ahlamontada.com

بەچاوان دایەگیان!

بڕیار.. پەیڤێک لە دڵەوە!

شەیدایەک!

دیدارێک لەگەڵ سەرنووسەردا

دەمەوێت هەمیشە منداڵبم

ئاگاداربە کچەکەم!

لەگەڵ وەلی دیوانەی شاعیردا

سیاسەتی هێلکەی دزراو!!

بۆدابەزاندنی جۆرەها کتێب:سەردانی: (مُنْتَدى إِقْرَأ الثَقافِي)

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدى إِقْرَأ الثَقافِي)

براي دانلود كتابهای مختلف مراجعه: (منتدى اقرأ الثقافى)

www. iqra.ahlamontada.com

ڕاگەیاندن چەکی بەهێزەکانە، ئەوانەی بێ چەك و جبەخانە دڵەکان داگیر دەکەن!

شێخانی

ئەم لاپەڕەیە بە سپۆنسەری
گروپی کۆمپانیاکانی ڕەسەن بڵاو دەکرێتەوە
RASAN
Group

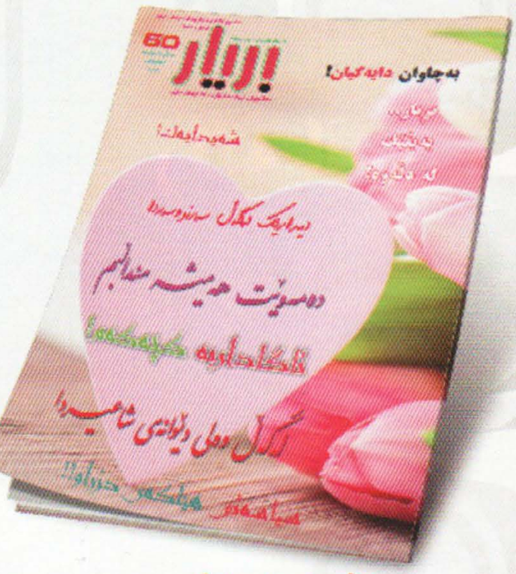

The first Magazine Specialized in Management and Human Development in Kurdistan

لە پێناو گەلێکی خاوەن بڕیاردا

بڕیار

مانگنامەیەکی تایبەتە بە کارگێڕیو گەشەپێدانی مرۆیی

ساڵی شەشەم - ژمارە 60 -حوزەیرانی 2013

NO. 60

کارگێڕی و بازاڕسازی

5

7

10

14

خاوەنی ئیمتیاز

ئەندازیار: مەسعود تاهیر ڕۆژبەیانی

سەرنووسەر

عادل محەممەد شێخانی

sarnosar@yahoo.com

بەڕێوەبەری نووسین

بەرزان ئەبوبەکر

دەستەی نووسەران

هاژە شێروانی — پەری شێخ کەریم

پەیمان بەرزنجی — بێگەرد فارس

محەممەد مێرگەیی — وەهاب حەسیب

محمد هاشم محمد — ئەسکەندەر ڕەحیم

ڕاوێژکاری یاسایی

پارێزەر: ئازاد محێدین

بەشی هونەریو دیزاین

قەیدار ڕەحیم

پشتیوان عبدالرحمن

ناونیشانی گۆڤار

سلێمانی - شەقامی سالم -تەلاری جەمالی حاجی عەلی-

نهۆمی سێیەم- نزیك پردی خەسرەو خاڵ

٣١٩٣٩٤٦ - ٠٧٧٠٢١٧٨٦٨٢

هەولێر - شەقامی تاران - کۆمپانیای ڕەسەن -

نزیك وەزارەتی ئاوەدانکردنەوەو نیشتەجێبوون

٠٧٥٠٤٤٦٣٢٣٠

E-mail: bryarmagazin@gmail.com

بەشی ڕیکلام: ٠٧٤٨٠١١٢٧٨٧

بۆ دەستکەوتنی بەرهەمەکانی بڕیار لە شاری هەولێرو دەوروبەری

٠٧٥٠ ٥٢٥ ٣٠٣٥ - ٠٧٥٠ ٤٧٦ ٣٧٠٧

دابەشکردن: کۆمپانیای پەیك

٠٧٧٠٨٦٤٩٢١٠

چاپ: کۆمپانیای پیرەمێرد

نرخ 2500 دینار

سەرنووسەر

یەکەم دڵۆپ

بڕیار.. پەیڤێك لە دڵەوە!

زۆرن ئەوانەی دەنووسن، هەندێك بە خامەکانیانو هەندێك بە عەقڵو ژیرییان، کەسانێکیش بە ڕۆح دەدوێنو هەر بەویش دەنووسن!

ئەمان ڕاستە بە میدادی ڕەش لەسەر ڕوومەتی پەڕەکان دەنووسن، وەلی وشەکانیان هەر سپین!

کاتێکیش کە دڵ دەبێتە کانیاوی وشەو پەیڤی ڕەنگاوڕەنگ، ئیتر دەبێت پەیکی دڵ چی هەستو سۆزو میهرو ئەوینێك بۆ نێو دڵەکان بنێرێ؟!

وشەگەلێك کە هێندەی نەمری ڕۆح نەمرن، ئەو وشانەن کە وەکو سۆمای چاوە گەشەکان هەموو کونجو کەلەبەرە جوانەکانی بوونەوەر دەبینێت.

دەزانن چەندە گەورەیە مرۆڤ عاشقو شەیدای ئەو پەیڤانە بێت، وەکو مرۆڤێکی دەستەمۆو هێمن لەگەڵیاندا بدوێ، خۆ ئەگەر تۆ لە کاتی خوێندنەوەی ئەو پەیامانەدا، لەگەڵ ڕۆحی نوسەرەکانیاندا دەژیتو لەگەڵیان پێدەکەنیو هەندێجاریش فرمێسك دەڕێژی، خۆشت دەوێن بێئەوەی بیانبینی، ئاشنایان دەبیت پێش ئەوەی بیانناسی، ئەوە بزانە کە تۆ نوقمی دەریای ئەوینێکی بێ سنووری!

ئەوسا تۆ بە زمانێك دەدوێیت، گەورەتر لە زمانی گوفتارو زمانی جەستەو ڕەفتار تۆ بە زمانی ڕۆحت دەدەوێیت!

ئەو کات هەموو دنیا، گوێی لێتە، هەموو دونیا وشەکانت دەبیستێ!

چونکە تۆ شتێك بە گوێچکەی مرۆڤەکان دەچرپێنی، کە هێشتا گوێبیستی نەبوون، ئەو وشانە ئەژنەفن کە زۆر تامەزرۆن بۆ بیستنی، ئەو وشانەی کە هێشتا خۆشیان بە خۆیان نەگوتووە!!

ئەو نوسەرانە گوڵفرۆشن، هەمیشە بۆنی گوڵ لە خامەکانیان دێ، ئەویندارن، هەمیشە سرودی ئەوین لە گەروياندا شەپۆل دەدات، ئەوانە شەم ئاسا دەسوتێن، هەمیشە سۆمایان دەریایەکە لە نوور!

ئەو نوسەرانە بۆ دۆزینەوەی خۆیان لە دڵی خوێنەرانیاندا دەتوێنەوە، بۆ ئەوەی لە هەموو هەستو نەستی یەکتر ئاگاداربن!!

خۆشەویستان «بڕیار»ی ئێوە، پەیڤێکە لە دڵەوە بۆ دڵ، داستانێکە لە ئەوینو خۆشەویستی، ساڵ بە ساڵ باڵا دەکات، هەموو مانگێك دەبێتە میوانی دڵەکانتان، بۆ ئێوە دەژی، بۆ ئێوە دەنووسێت، سرود بۆ خۆشبەختی ئێوە دەڵێت، لە شەشەمین ساڵیادی دەرچوونیشیدا بە نازو میهرو خۆشەویستییەوە پێتان دەڵێت: تەنها بۆ خۆتان مەژین، بژین بۆ هەموو مرۆڤەکان، دڵەکانتان بکەنە لای ئەوینو خۆشەویستی، لەگەڵ ڕۆحی یەکتردا جوانییەکان ببیننو بە یەکتری ئاشنای بکەن، تەنها بۆ خۆتان مەسوتێن، بەڵکو لەسەر زمانی مەحوییەوە بڕیار پێتان دەڵێت:

زوبانی حاڵی پەروانە لە وەختی سوتنا دەیووت
کەسێ واریسمە وەك من بێ، لە عیشقا خۆ بسوتێنێ

چونکە ئێمە دەمانەوێت ڕۆحەکان کەمەندکێش بکەین، تا ئاسودەیی بکەینە دیاری هەموو مرۆڤایەتی، جا ئەگەر لە ناخماندا گڕی ئەوینێکی نەمر نەبێت، ناتوانین نێو دڵەکان گەرمکەینەوە، فرمێسکەکان بسڕین، لێوەکان خەندە بارانکەین! بچرپێنین بە گوێی ڕۆحە سپییەکاندا!!

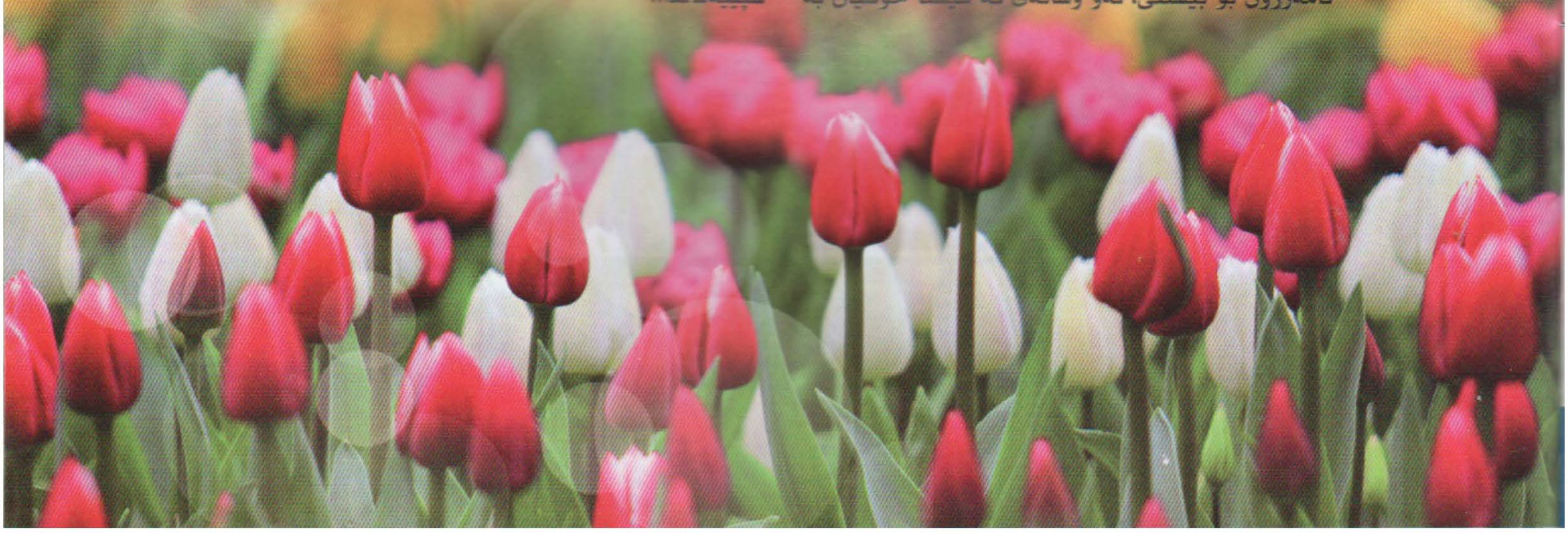

کارگێڕی بە گوفتار

ئەو کەسەی نیشتمانەکەی خۆشنەوێت، هیچ شتێکی خۆشناوێت..

اللورد بایرون

ئەو شتەی دەچێتە ناودەمی مرۆڤەوە، دەم پیس ناکات، بەڵکو ئەو شتەی لێوەی دەردەچێت دەم پیس دەکات.

پەندێکی نویێ

ئەو ڕێگایانەی بە گوڵو گوڵزار ڕازێنراونەتەوە، نامانگەیەننە لوتکە..

پەندێکی فەرەنسی

مرۆڤی ژیر زمانی لە پشت دڵیەوەیەتی، مرۆڤی نەزان دڵی لە پشت زمانیەوەیەتی..

پێشەوا عەلی کوڕی ئەبوتالیب

پێویستە فێربیت چۆن گوێدەگریت، بۆئەوەی بزانیت چۆن سەرکردایەتی دەکەیت..

صولون

سێ شت ویژدانی مرۆڤ بەنج دەکەن، یان دووچاری ژەنگی دەکەن: ماڵو سەروەت، کورسیو دەسەڵات، شەهوەتو ئارەزوو.

پەندێکی ئیتالی

سیاسەتی هێلکەی دزراو!!

دەگێڕنەوە لە سەدەکانی ناوەڕاست، پاشایەك حوکمی گەلێکی ئازادو سەربەرزی دەکرد، ئەو گەلە وێڕای سادەییو دڵپاکیو پەیوەندی مرۆڤانەی باشیان لەگەڵ یەکتر، هەرگیز لە بەرامبەر ناهەقیو زوڵمو ستەمدا بێدەنگ نەدەبوون.

هەرگیز نەیاندەهێشت نە پاشا نە وەزیرو دەستو پێوەندەکان ستەمیان لێ بکەن، چونکە کاتێك یەکێکیان ستەمیان لێ کرابا ئەوا هەموو بەیەك دەستو بە یەك دڵو گیان پارێزگارییان لێدەکردو ئەو ستەمەیان لێ دوور دەخستەوە!!

شا بەم کارەیان هەراسان بوو، سەری سوڕمابوو، دەسەوسان نەیدەزانی چی بکات، پرسو ڕای بە وەزیرەکان کرد تا چارەسەرێ بدۆزنەوە، دەیویست ڕێگا چارەیەك بدۆزێتەوە تا بە ئارەزووی خۆی چۆنی دەوێت ئاوا حوکمی ئەم گەلە بکات، بەڵام بەم شێوەیەی ئێستا هیچی بۆ ناکرێت!

یەکێك لە وەزیرەکان کە زۆر شەیتانو فێڵباز بوو، ڕێنمایی کرد بۆ گرتنە بەری سیاسەتی "هێلکەی دزراو"!!

بە پێی مەرسومێکی شاهانە ڕاگەیەندرا کە هەر خێزانێك دەبێت (٥) هێلکە بهێنێت بۆ شا لە هەر جۆرێك بێت، خەڵکیش هەموو بە پێی ئەو فەرمانە هەڵسان بە کۆکردنەوەی هێلکەو بردنی بۆ ماڵی شا. دوو ڕۆژ دوای ئەوە بانگەواز کرا هەر کەسەو بێتو هێلکەکان کە هێناویەتی بیباتەوە، دووبارە خەڵکیش بە پیری بانگەوازەکەوە هاتن، هەر کەسەو بۆ بردنەوەی هێلکەکانی خۆی ڕووی کردە ماڵی شا، بێئەوەی بزانن مەبەست لەم کارە چی بوو؟!

لەوێدا شاو وەزیرو دەستو پێوەندەکان ڕاوەستا بوونو چاودێری خەڵکەکەیان دەکرد، کاتی هەڵگرتنی هێلکەکان!

دەزانن چییان بەدی کرد؟! بینیان ئەوا هەر کەسەو دەست دەبات بۆ گەورەترین هێلکە، ئەگەر ئەو هێلکەیەش نەبێت کە خۆی هێناویەتی!!

لەوێدا وەزیری خاوەن پیلان بە پاشای گوت: ئێستا دەتوانیت چیت دەوێت لێیان بکەیتو لەوەودوا بە ئارەزووی خۆت حوکمڕانییان بکەیت، چونکە هەریەکەو بەشی ئەوەی تری بردو فێری حەرامخۆری بوو! هەریەکەو چاوی بڕییە ئەوەی لە دەستی براکەیدایە!

وەزیر گوتی: قوربان دوای ئەمە ئیتر هەرگیز بە یەکەوەو بە یەك دڵ کۆ نابنەوە دژی تۆ!

لەم چیرۆکەوە فێر دەبین:

١- هەرگەلێك لە نێو خۆیدا یەکگرتوو بێت، هیچ دەسەڵاتدارێك ناتوانێت ستەمی لێبکات.

٢- ئەگەر ئێمە یەك دڵو یەك گیانو یەك دەست بین، ئەوا هیچ هێزێك ناتوانێت بەرامبەرمان بووەستێت.

٣- پێویستە خەمی یەکتر بخۆینو هەریەکێك لە ئێمە ستەمی لێکرا، پارێزگاری لێ بکەینو تەنها بۆ بەرژەوەندی خۆمان هەوڵنەدەین.

٤- هەمیشە دوژمن بۆ زاڵبوون بەسەرماندا، تۆوی دووبەرەکیو دۆژمنایەتیمان لە نێودا دەچێنێت.

٥- ئەوکاتەی چاو دەبڕینە ماڵی یەکتر، ئیتر دڵەکان لە یەکتر دوور دەکەونەوەو برایەتیو خۆشەویستی ماڵاواییمان لێ دەکات.

٦- وەختێك تەماحو چاو برسێتیو خۆ پەرستی دەکەوێتە ناومان، ئیتر دەبینە دوژمنی خۆمان، کوردیش دەڵێت: دار پوازی لە خۆی نەبێت سەد ساڵ دەژی.

٧- ببورن ئازیزان کاتێك ئەگەر دەستمان بۆ هێلکەکان بردو هێلکە گەورەکانمان بۆ خۆمان برد، ئیتر ناتوانین گلەیی لە دەسەڵات بکەین، کە بۆچی هێلکەکان بۆ خۆی دەبات!

٨- تا خۆمان خراپ نەبینو سیاسەتی هێلکەی دزراو قبوڵ نەکەین، خودای گەورە کەسانی خراپەکار ناکات بە دەسەڵاتدار بەسەرمانەوە!! کەواتە خۆمان چۆن بین، دەسەڵاتیش ئاوا دەبێت!

تەنها بۆ سەرکردەکان

ئەگەر ناتەوێت سەرکردە بیت، ئەم لاپەڕەیە مەخوێنەرەوە!

کۆمەڵە بەڕێوەبەرێك لە زانکۆی «کیپ تاون» هەڵسان بە نوسینی ئەو شتانەی کە شـــوێنکەوتووی ســـەرکردەکان چاوەڕێی دەکەن لە سەرکردەکانیان. نوسیان: من شوێنت دەکەوم، ئەگەر:

1- بەڕێزەوە مامەڵەت لەگەڵ کردم.

2- فێرت کردم.

3- بە تێڕوانینو بۆچوونەکانت ئیلهامت پێبەخشیم.

4- چاوپۆشیت لە هەڵەکانم کرد.

5- هەمیشە لە ژیانمدا ئامادەبوویت.

6- گوێم لێ بگریو بمدوێنی.

7- پەرەت بە بەهرەکانم دا.

8- بە شێوەیەکی هەرەمەکی ئاڕاستەی خۆت نەگۆڕی.

9- ئازابوویت لەو شتەدا کە باوەڕت پێیەتی.

10- حەقیقەتت پێگوتەو ئەوەت پیادەکرد کە بانگێشەی بۆ دەکەیت!

پەیوەندی نێوان بەڕێوەبەرو کارمەند

کۆمەڵــگای کوردەواری بە قۆناغێکدا دەگوزەرێت، کە زۆرێك لە پەیوەندییــەکان خاوبوونەتەوە، یان گۆڕاونو لە شــێوەیەکی تازەدا فۆرمەلەبوون، ئەوەش یەکێکە لە یاساکانی ژیان کە هەمیشە هەموو شــتێك لە گۆڕاندایــە، پەیوەندییــە کۆمەڵاتییەکانو...تاد، لە ژێر کاریگەری ئەو یاسایەدا بەڕێوەدەچن. بەڵام هەندێك کاربەدەست بە تایبــەت لە فەرمانگەو دامەزراوەکاندا، بەشــێوەیەك بۆ دامەزراوەو هاوکارەکانییان دەڕوانن کە بەشێکبن لە موڵکی تایبەتیانو چۆنیان بوێتو حەزییان لێبێت، بەو شێوەیە لەگەڵ هاوکارو ئامرازی دەزگاو دامەزراوەکانــدا مامەڵە بکــەن، وەهاکارێك لەگــەڵ هیچ تیۆرێکی کارگێڕی کۆنو نوێو گیانی سەردەمدا ناگونجێت.

لە دنیای پێشــکەوتوودا ســەرچاوە مرۆییەکــە وەك بەهاترین سەرچاوە ناوی دەهێنرێتو گوزارشتی لێدەکرێت، پەیوەندییەکانیش لــە هەندێ قوتابخانەی کارگێڕیــدا (بەتایبەت قوتابخانەی یابانی) لە نێــوان بەرپرسو کارمەندەکانــدا پەیوەندییەکی باوکانە لەخۆ دەگرێت. بەڵام بەشــێوەیەکی گشتی تائێســتا کۆمەڵگای کوردەواری پەیوەندییــە نەریتییەکانــی تێنەپەڕانــدووە، بۆیــە زۆربەی کات بەڕێوەبەر (دەسەڵاتدار) لە کۆمەڵگای ئێمەدا کەسێکی خۆشەویست نییــە، هەڵسوکەوت لەگــەڵ بەرپــرسو بەڕێوەبەردا شــێوەیەکی نالۆجیکیانەو ڕووپامایانە لەخۆدەگرێت. بە هیوام ئەم چەند دێڕە سەرەتایەك بێت بۆ خوێندنەوەی پەیوەندییەکی تازەو لۆجیکیانەی نێــوان بەڕێوبــەرو کارمەنــد، کە لەســەر بنەمای لێکگەیشــتنو بەرژوەندی هاوبەشی گشت لایەك پێکبێت.

هەندێــك پەیوەنــدی نێوان بەڕێوەبەرو کارمەند بە شــەڕێکی نەبــڕاوە دەبینــن، کە هەندێجــار بەردەوامەو بــڕێ کاتی تر خاو دەبێتەوە، کەسانێك وا لێکیدەدەنەوە لەو جەنگەدا هەمیشە کارمەند دۆڕاوەو بەڕێوەبەر براوە، جەنابی بەڕێوەبەر چۆن هەمیشــە براوە نابێت لە کاتێکدا ئەو نەیارو ناوبژیوانە.

لــە کۆمەڵگای ئێمــەدا پەیوەندی نێــوان بەڕێوەبەرو کارمەند پەیوەندییەکــی گرنگە، چونکــە هیچ کاتێك بەڕێوبــەر ناتوانێت کارەکانــی تەواو بــکات، تەنها لە ڕێگــەی هاوکارەکانییەوە نەبێت. کارمەندیــش ناتوانێــت ئەرکی سەرشــانی جێبەجێبــکات ئەگەر بەڕێوبەرایەتی نەیکات بە بریکارو سەرپشکی نەکات لە تەواوکردنی کارەکانیدا. پەیوەندی نێوان ئەم دووانە کە ئیشکردنە، لەوانەیە لە دەزگاو دامەزراوەیەکــی حکومیدا، یان کەرتی تایبەتدا پێکبێت. کە بەشــێوەیەکی ڕاستەوخۆ پەیوەندی بە خەڵکەوە هەیە، ئەگەر ئەو پەیوەندییە بەردەوام نەبێت ئەوا هەموو لایەك زەرەرمەند دەبێت، چونکە کارمەند بەدەر لــە بەڕێوبەرەکەی هیچ داهێنانێکی نابێت لــە کارەکەیــداو بەڕێوەبەریش هیچ تەواوکارییەك لــە کارەکانیدا بەدینایــەتو تاکی کۆمەڵگاش ســود لــە هیــچ خزمەتگوزارییەك نابینێــت، لــە کۆتاییــدا کۆمەڵــگا زەرەرمەنــد دەبێــت بــەوەی خزمەتگوزارییەکانی بۆ دابین ناکرێت، یان لێی سوودمەند نابێت.

کارمەند ڕۆژانە هەشــت کاژێر لەگــەڵ بەڕێوبەرەکەیدا تەواو دەکات، کاتێکی زۆرەو ڕەنگە زۆربەمان هێندە کات لەگەڵ نزیکترین کەســی خانەوادەکەماندا بەســەر نەبەین. کەواتــە لە بەرژەوەندی هەردوولادایــە ئــەو پەیوەندییە شــێوەیەکی ئاســاییو سروشــتی لەخۆبگرێــت. ئەگەرنــا ژیانی هــەردوو لایان دەکات بــە دۆزەخو ڕەنگدانەوەی دەبێت لەســەر پەیوەندییــە کۆمەڵایەتیەکانییان لە دەرەوەی شــوێنی کارکــردن وەك: پەیوەنــدی خێــزانو پەیوەندی لەگەڵ هاوڕێیان، ســەرەڕای بارگرژی دەروونی کە ســەرەتایەکە بۆ ســەرهەڵدانی چەندین جۆر پەتاو نەخۆشــی، زۆرکات دەبیســتین فلانەکەس لە کاتی کارکردندا بە هۆی بەرزبوونەوەی فشاری خوێن، شــەکرە... تاد، ڕەوانەی نەخۆشخانە کرا.. بێگومان ئەو پەیوەندییە لاسەنگانە لەوەها گرفتێکدا ڕۆڵی خۆی دەگێڕێت.

هەندێك بەڕێوبەر وەك کۆیلە هەڵسوکەوت لەگەڵ هاوکارەکانیدا دەکات، بەشــێوەیەك بە پێویســتی دەزانێت بۆ زۆربەی گەشتەکانیو چوونە دەرەوەی لە شوێنکارەکەیدا یەکێك لە هاوکارەکانی لە خزمەتیدا بێت. ســەرەڕای ئەم بە کۆیلەکردنە بە ڕەوای نازانێت بەشێوەیەك لە شێوەکان (مادی، مەعنەوی) پاداشتی هاوکارەکەی بکات.

پەیوەندی نێوان بەڕێوەبەرو کارمەند، پێویستە لەسەر بنەمای ڕێــزو پێزانینــی دوولایەنــە بنیادبنرێت. دەبێــت هەرلایەك وەك مرۆڤــ ڕێز لە مافــی لایەنی بەرانبەری بگرێــت، واتە هەوڵنەدات هاوکارەکەی پەراوێز، یان پشــتگوێ بخات، چونکە دەسەڵاتو گشت شرینیەکانی دەســەڵات تەواو دەبێت، ئەوەی دەمێنێت وەك حاجی قادر دەڵێت: باقی هەرناوە.

پێویستە بەڕێوەبەر بەشێوەیەك تەماشای هاوکارەکانی بکات، کە هاوکارو پشــتو پەنایین، بۆیە ئەگەر هەڵەیان کرد پێویستە بۆیان ڕاست بکاتەوە، داکۆکیکەری مافیان بێت، چارەنوسی پەیوەست بکات بە چارەنوســیانەوە، لە یەك ســەنگەردا بێت لە پێناو بەرژوەندی هاوبەشــیاندا... تــاد، نەك لە پێنــاو بەرژەوەندی خۆیدا پشــتیان تێبکاتو لە نیوەی ڕێگادا بەجێیان بهێڵێت. هاوکات پێویستە لەسەر کارمەند هەمیشــە هاوشــانی بەڕێوبەرەکەی بێت لە تەواوکردنی کارەکەیدا، بە مەبەستی بەدیهێنانی ئامانجە هاوبەشەکانیان.

وەهاب حەسیب محەممەد

ن: شیری بایكۆسفی..
و. بۆ عەرەبی: محمد عنان..
و. بۆ كوردی: زانكۆ قەرەداغی

500 بیرۆكەی قەشەنگ بۆ ڕێكخستنی هەموو شتێك...

٣٠٧- پێداویستییەكانی سەنتەری پۆست:

پێویستە لە نوسینگەكەی خۆتو لەو شوێنەی تایبەتت كردووە بە ئیشو كاری پۆستەوە ئەم كەرەستانەت هەبێت: پولی جۆراوجۆر، كاغەزی جۆراوجۆر، زەرفی نامەو كارتۆنی قەبارە جیاواز، ناونیشانی پۆستی شوێنە پێویستەكان، كۆمپیوتەرو پرینتەر، لیستێك بە نرخی پۆستكردن، تیپ، دەزری دەبوس، ژمارە تەلەفۆنی فەرمانگەی پۆست، قەڵەمی جۆراوجۆر، ئیسفنجێكی تەڕ، هەندێك مۆر وەك (ئاگاداری بە، پەلەپۆست، لە پێشترە بۆ ناردن...)

٣٠٨- فەرمانگەی پۆستی هەمیشە لە كاردا:

هەندێك فەرمانگەی پۆستی هەن كە هەمیشە كاردەكەن (شەوانە ڕۆژی) پەنجەرەی زۆری تێدایە خزمەتگوزاری جۆراوجۆر پێشكەش دەكەنو ڕۆژانی پشووش كاردەكەن، خزمەتگوزاری زیاتریش پێشكەش دەكەن وەك پێچانەوەی نامەو كەلوپەل، كە ئەمەش پاشەكەوتی كاتو پارەت بۆ دەستەبەر دەكات، هەوڵبدە ئەو كاتانە مامەڵە لەگەڵ ئەم فەرمانگانەدا بكەیت كە قەرەباڵغیو سەرقاڵیان كەمترە.

٣٠٩- گروپێك پێكبهێنە:

لە پێناو خۆتو لە پێناو كۆمپانیاكەتدا، هەوڵمەدە هەموو كارەكان هەرخۆت جێبەجێیان بكەیت، ئەوەندەی لە تواناادا هەیە ئیشو كارەكان دابەش بكە، ئەمە گرنگترین شتە لە كارگێڕی مۆدێرندا.

٣١٠- كەسێكی تر بۆ وەڵامدانەوەی تەلەفۆن:

ئەگەر خەریكی كارێكی گرنگ بوویتو پێویست وابوو كە بە تەلەفۆن كارەكەت پێنەبڕن، كەسێك بەكرێ بگرە تا وەڵامی گفتوگۆ تەلەفۆنییەكان بداتەوەو پاڵفتەیان بكات، كاتێك خۆت دەگەڕێیتەوە گفتوگۆ تەلەفۆنییەكانت زۆر كاریگەرتر دەبن، چونكە خۆتت بۆیان ئامادەكردووەو هەمووشیان لە یەك كاتدا ئەنجام دەدەیت.

٣١١- كۆكردنەوەی كەرەستەی پێویست:

لەسەر مێزەكەت هەموو شتێكی پێویستت هەبێتو بەو ژمارەو قەبارانەی لەگەڵ ئیشو كاری تۆدا دەگونجێت، بە تایبەت ئەگەر كۆبونەوەو چاوپێكەوتنی هەمیشەییت هەبووەو لەو شتە پێویستانە، قەڵەمی جۆراوجۆر، قەڵەمدایان، ڕاستە، مقەستو تیپ.

٣١٢- جانتایەكی پڕ لە هەموو شت: (سندوقی هەزار پیشە):

جۆرە جانتایەك هەیە كە شتی زۆری تێدا دەپارێزرێتو لەگەڵ ئیشو كاری كۆبونەوەو چاوپێكەوتن گونجاوەو بە تایبەت ئەوانەی كە لە دەرەوەی نوسینگەكەت ئەنجامیان دەدەیت، ئەم جانتایە سوك هەڵدەگیرێتو بە تەواوی دەكرێتەوەو هەرچی تێدایە بە چاكی دەیانبینیت، چونكە گیرفانەكانی لە نایلۆنی ڕوون(شفاف) دروستكراون، هەروەها لە كاتی پێویستدا دەتوانیت وەك مێز بۆ نوسینو خوێندنەوە بەكاربهێنیت، ئەم جانتایە سازو ئامادە بكە بە هەموو پێویستییەكانت لە كاغەزو دیكۆمێنتو ئامێری حاسبەو سیدیو هەر شتێكی تری پێویست، دەتوانی هەڵیواسیت بە دیوارێكدا، یان لەسەر مێزێكی نزیك دایبنێ بۆئەوەی هەركات ویستت دەستی بدەیتیو بچیت بۆ كۆبونەوەكەت.

٣١٣- گرنگی كارتی ناساندن:

ئەگەر بەرپرس بوویت لە پلاندانان بۆ كۆبونەوەیەك كە ئامادەبوان پێویست بێت لەسەریان پێشینە (بڕێك) پارەبدەن، ئەوا كارتێكی ناساندن ئامادەبكەو هەركەس لەگەڵ بڕە پارەی دیاریكراویدا كارتی خۆی بدەرێ، دواترو لە سەرەتای كۆبونەوەكەدا هەركەس بێ كارت ئامادەبوو، دەزانیت كە پارەی نەداوە ئەو كاتە بە لەسەرخۆیی داوای پارەكەی لێبكەو كارتێكی بدەرێ، دوای ئەوەی زانیت هەموو بەشداران ئامادەبوون بە گوێرەی پیتی یەكەمی ناوەكانیان ڕیز بەندیان بۆ بكەو ئەمەش كار ئاسانیە بۆ دابەشكردنیان بەسەر كورسییەكانیاندا.

٣١٤- جیاكردنەوەی ماڵ لە كار:

لە ماڵەكەتدا جێگایەك تایبەت بكە بۆ ئەو شتانەی دەتەوێ بیانبەیت بۆسەر كارەكەت، لە شوێنی كارەكەشت جێگایەك بۆ ئەو شتانە دابنێ كە دەتەوێ بیانبەیتەوە بۆ ماڵەوە.

٣١٥- هەناسەیەکیش بدە:

تـۆ ئامێر نیت، تەنانەت ئامێریش پێویسـتی بـە حەوانەوە هەیە، جاروبارە نوسینگەو شوێنی کارەکەت جێبهێڵەو لە شوێنێکی تر ژەمێك نان بخۆ، پیاسەیەکی بازاڕبکەو تۆزێك بجوڵێ پشویەك بـدە بە مێشـکت، مـرۆڤ ناتوانێ لـە بەیانی زووەوە تـا ئێوارە بەردەوام خەریکی کاربێت بێئەوەی هەناسەیەك بدات.

٣١٦- خاڵ دانان لەسەر پیتەکان:

ئەگـەر کۆتایی هەموو ڕۆژێکیش فریانەکەوتیت، ئەوا لای کەم هەفتانەو هەموو ڕۆژێکی پێنج شـەممە چاوێك بەو نوسـراوانەدا بخشـێنەوە کە لە دۆسـییەی هاتودا هـەنو چاوەڕێی بڕیار لێدان دەکەن، ئەگەر لە ماڵ بوویت، یان لەسەر کار ئەو کاغەزو نوسراوانە بپشکنە: بیناخوێنەوە، جێبەجێیان بکە، لە فایلی تایبەتی خۆیاندا دایانبنێ، یان لەناویان بەرە.

٣١٧- لەگەڵ داخستندا:

لـەوە دڵنیابە کاتێك کە نوسـینگەکەت جێدەهێڵیت شـتێکت بیرنەچـووە، لەسـەر پارچە کاغەزێك ئەو ئیـشو کارانە بە ڕیز بنووسـە کە لەگەڵ داخستنو جێهێشـتنی نوسینگەکەدا ئەنجامی بدەیتو لەسـەر پشـتی دەرگاکە جێگیری بکە، وەك ئەم شـتانە: ئامێری سـاردکەرەوە، یان گەرمکردن بکوژێنەوە، کۆمپیتەرەکەت شـەتداون بکـە، ئامێری وەڵامدانـەوەی گفتوگـۆ تەلەفۆنییەکان داگیرسێنە، قفڵەکان داخە... ئەم ڕێنماییانە زۆر گرنگن بە تایبەت ئەگەر دواکەس کە نوسینگەکە جێدەهێڵێت، هەموو ڕۆژێك هەمان کەس نەبوو.

٣١٨- پرۆسەیەکی کۆکەرەوە: (عملیە تجمیعیە):

ئەگەر ڕۆژێك لـە ڕۆژان یەکێ لە کارەکانت ئەوەبوو ناوبەناو کەسـێك بانگ بکەیـت کە چەند نامەیەکی بەریدی، یان فاکسـی پێدابنێریت، ئەوا ئەم کارە لە چەند کاتێکی جیاوازدا ئەنجام مەدە، بەڵکو لە کۆتایی ڕۆژدا کاتێك دیاریبکەو پێش خۆ کۆکردنەوەت بۆ دەرچـوون ئەو کارە هەمووی بەجارێك ئەنجام بدە، بەو مەرجەی ئـەم کارەت نەبێتە هۆی دواکەوتنی نامەکانتو نەگەیشـتنیان لە کاتی خۆیاندا.

٣١٩- جێگایەك ئامادەبکە:

ئەگـەر کارێکت گرتە ئەسـتۆ کە بەهۆیەوە بڕێك نوسـراوو دوکۆمێنت لات کۆبـۆوە، ئەوا جێگەیەکی تایبەتیان بۆ ئامادەبکە، لەسـەر ڕەفـە، یـان خانـەی دۆڵابێـکو بەڕوونـیو ئاشـکرایی ناونیشانەکەی لەسەر بنوسە.

٣٢٠- بارودۆخەکان دەگۆڕێن:

(سـکریبەر نۆرمـان) نوسـەری کتێبـی **"Home Your Office"** کـە خانـەی **"Row & Harper"** بـڵاوی کردۆتەوە، بەوە ئامۆژگاریمان دەکات کە: "لە کاتی دامەزراندنو ڕێکخسـتنی نوسـینگەکەتدا، ئەوەت لەیاد بێت کە ڕەنگە لەگەڵ گۆڕانی ئیشو کارەکانتـدا گۆڕانـی تریـش بێتە ئـاراوە، لە یـادت بێت هەموو شـتێك شیاوی گواستنەوەیە، هەموو شوێنێکیش دەتوانرێت سودی لێوەربگیرێت"ئەمە بیرۆکەیەکی چاکی ڕێکخستن ئامێزە.

٣٢١- تێڕوانینێکی گشتگیر:

کاتێك کە خەریکی سازکردنی شوێنی کارەکانتی، هەموو شتێك لـە چاکترین بارودۆخـدا دابنێ، ڕووناکی، بەرزی کورسـییەکەت بە بـەروارد لەگەڵ شاشـەی کۆمپیوتەرەکەت، بیرت لای پشـتو چاوەکانـتو ملت بێت، ئەو کاتە دەتوانیت بە شـێوەیەکی کاراتر ئیش بکەیتو بۆ ماوەیەکی درێژتر.

پەیامی خوێنەرێك..

بەڕێـزان خاوەن ئیمتیازو سەرنووسـەرو سـتافی بڕیاری ئازیز..

بەرهەمهێنەرانـی یەکەمیـن گۆڤـاری کارگێڕیو گەشەپێدانی مرۆیی..

من وەکو خوێنەرێك، هەم وەك خوێندکارێکیش کە بەردەوام گۆڤاری بڕیارو بەرهەمە ناوازەو قەشەنگەکانی دەخوێنمـەوە، هەمـوو مانگێـك بـە تامەزرۆییـەوە چاوەڕوانی دەرچوونی ژمارەی نوێ دەکەم..

لـە کانگای دڵمـەوە پیرۆزبایی سـاڵیادی بڕیار لە خۆمو لە ئێوەی ئازیز دەکەم، لە ناخەوە دەستخۆشیتان لێدەکـەم.. ئێمـە چاوەڕوانـی کاری باشـترو پڕۆژەی گەورەترتان لێدەکەین، بە بۆنەی داگیرسـاندنی مۆمی شەشەمی گۆڤاری بڕیاری ئازیز کە خاوەنی مێژوویەکی پاکو بەرزە، جوانترین پیرۆزباییتان ئاڕاستە دەکەم..

پێشنیار دەکەم کە گۆشەیەك بکەنەوە بۆ ناودارانو زانایانی هەر چوار پارچەی کوردستان.. وەکو (مامۆستا سـەعیدی نەورەسـی، مامۆسـتای مودەریسو هێمنی شـاعیرو جگـەر خوێـنو... هتد).هیوام سـەرکەوتنو بەردەوامیتانە..

کاڵێ عەلی

به ناوی سـتافی بڕیارەوە دەستخۆشی لە هاوڕێی بە ئەمەکو دڵسـۆزو وەفادارو خوێنەری هەمیشـەیی بڕیار خوشکی بەڕێز خاتوو (ڕۆشنا خلیل) دەکەین، بۆ ئەو دیارییە ناسـکو جوانەی بە بۆنەی داگیرساندنی مۆمی شەشەمی بڕیارەوە، پێشکەش بە گۆڤاری بڕیار کرد..

کلیله جیاوازەکان!

ئا: م. هاژە شێروانی

کلیلی حەوتەم:

کارگێڕی کات بەهای ڕاستەقینەی ژیان

بەر لە ناسینی ئەوەی کە پێی دەوترێت کارگێڕی کات، خوێنەری ئازیز پێویستە کە وەڵامی ئەم ڕاپرسییەی خوارەوە بدەیتەوە تا خۆت بناسیت کە ئایا تۆ کەسێکی جیاوازیت لە بەڕێوەبردنی کاتت، یان نا؟

ڕاپرسییەك کە توانستت لەسەر بەڕێوەبردنی کات دیاری دەکات: وەڵامی ئەم پرسیارانە بدەرەوە بە دانانی ئەم نمرانە بەرامبەر ئەو پرسیارەی کە تا چەند گوزارشت لەو کارانە دەکات کە تۆ ئەنجامیان دەدەیت (٠) بێوێنە ، (١) هەندێجار، (٢) زۆرجار، (٣) هەمیشە، کە پرسیارەکانیش بریتین لە:

١- هەموو ڕۆژێك کاتێکی سادە دادەنێم بۆ پلاندانانو بیرکردنەوە لە کارەکەم؟

٢- ئامانجی دیاریکراوو نوسراو دادەنێم هەموو ساڵێكو وادەی گەیشتن پێی دیاریدەکەم؟

٣- لیستێکی کاری ڕۆژانە ئامادە دەکەم لەوەی پێویستە بیکەمو ڕیزیان دەکەم بە گوێرەی گرنگیەکەی بە خێراترین کات کە ببێت؟

٤- یاسای (٢٠ /٨٠) دەزانمو لە کارەکەم بەکاریدەهێنم؟ (کە ئەم یاسایە ئاماژەیە بۆئەوەی کە ٨٠٪ی چالاکییەکانت کاتێك دەردەکەوێت کە تەنها بە ٢٠٪ی ئامانجەکانت گەیشتوویت).

٥- پارێزگاری لە خشتەیەکی کراوە دەکەم لە هەر ڕۆژێکی کارکردندا تا ئامادەبم بۆ قەیرانە کتوپڕەکانو کارە پێشبینی نەکراوەکان؟

٦- ئایا دەزانی کاتت لە کوێ بە فیڕۆ دەڕوات؟

٧- هەوڵدەدەم کە گرنگی بە هەر کاغەزێکی پۆستەی تایبەت بە خۆم بدەم بۆ یەکجار؟

٨- ژەمێکی سووك دەخۆم تا هەست بە ماندوویی نەکەم لە ڕۆژەکەدا؟

٩- کۆششێکی کارا دەکەم بۆ بەرگرتن بە پچڕاندنە بەربڵاوەکان، یا بە فیڕۆدراوەکانی کات (سەردانیکار، کۆبوونەوەکان، پەیوەندی تەلەفۆنی) کە بەردەوام ڕووبەڕووی کارەکەم دەبێتەوە؟

١٠- دەتوانم بڵێم نا کاتێك کە کەسانی تر کاتی منیان دەوێت، بە تایبەت ئەگەر بە بێ هودە لە بە ئەنجامدانی کارە سەرەکییەکەم لابدات؟

کلیلی وەڵامدانەوە: ئەگەر هاتوو زۆرینەی وەڵامەکانت هەمیشە، یا زۆرجار بوو، ئەوا تۆ جۆرێکی جیاوازیت لە بەڕێوەبردنی کاتت بە باشترین ڕێگا، بەڵام ئەگەر زۆرینەی وەڵامەکانت نەبوو، هەندێجار بوو، ئەوا تۆ پێویستت بە خوێندنەوەی ئەم دێڕانەیە بە وردی بۆ ئەوەی بزانیت کە چۆن بەوپەڕی کارایی کاتت بەڕێوەدەبەیت.

چەمکی کارگێڕی کاتو گرنگییەکەی لە ژیاندا:

هەموو لایەك گرفتی کاتی هەیە، کە هەندێك دەڵێن کات بەشناکاتو هەندێکی تر دەڵێن کات منی دزی، هەندێکی تر دەڵێن هیواخوازین کە کات بە هێواشی بڕوات، گروپێکی تریش دەڵێن پێویستیمان بە کاتی زیاترە، زۆرێك لە خەڵکیش هۆکاری شکستیان بە کاتەوە دەبەستنەوە، قوتابیو یاریزانو سیاسەتمەدارو سەرکردەو بازرگان... هتد.

کەواتە ئایا گرفتەکە لە کاتە، یان لە کەسەکان؟

ئەگەر بە وردی سەرنجبدەین، دەبینین کە کات بە یەکسانی بەسەر هەمووواندا دابەشکراوە، پشکی هەمووان ٢٤ کاتژمێرە، جا ئەو کەسە دەوڵەمەند، یا هەژار، قوتابی، یا فەرمانبەر... بێت.

کەواتە گرفت لە کەسەکانەوەیە نەوەکو لە کات، بە چۆنیەتی مامەڵەکردن لەگەڵیدا، بە دیاریکردنی بەڕێوەبردنی تاکەکان بۆ کات کە دەبێتە بارێکی یەکجار گرنگ، چونکە لە هۆکارەکانی، یان لە گرنگترین هۆکاری کەوا دەکات مرۆڤ بە ئامانجەکانی بگات ئەوەیە کە بۆ خۆی وێنەی کێشاوە.

هەر بۆیە دەبینین کە ئاین گرنگی داوە بە کات، تا

ئـەوەی کە خودای باڵادەسـت سـوێندی بە کات خـواردووە، وەکو وەبیرهێنانەوەیـەك لـە گرنگیبوونـی کات لە ژیانـی مرۆڤدا، بە یەکبەسـتنەوەی پەرستشـەکان لەگـەڵ کاتو زەمەنـدا، ئەمـەش هەمووی بۆ ئەوەیە تا مرۆڤ لە بەهای کات تێبگاتو گرنگییەکەی بزانێتو بە سەرکەوتوویی بەڕێی بکات.

هەنگاوەکانی ڕێکخستنی کاتو بەڕێوەبردنی خود:

یەکەم: کاتم نییە بۆ بە خشتەکردنو پلاندانان:

هەر دەبێـت کە چەند چرکەیەك بوەسـتین بۆ بیرکردنەوەو پلاندانـانو ئامادەسـازی بـۆ کارکردن بە واتـای وزەو بیرۆکەمان کۆبکەینـەوە بـۆ تەواوکردنی ڕێگا کە بەبێ پلانـدان دەبینین کە ڕووبـەڕووی ئاسـتەنگ گەلێك دەبینەوە کە لـە هەژمار نایەت بە بێئەوەی کە توانادارببین لە سەر درککردن بە هۆکارە ڕاستەقینەکان.

دووەم: گرنگی ئەوەیە کە گرنگ گرنگ بێت:

یەکـەم هەنـگاوی ڕێکخسـتنی کات بریتییە لـە دیاریکردنی پێشـینیەکانو ئـەو بارانەی کـە ڕووبەڕوومان دەبێتـەوە، دابەش دەبێتە سەر چوار بەش کە بریتین لە:

١- کارە گرنگو خێراکان لە لوتکەی لیستدابن.
٢- کارە گرنگو ناخێراکان.
٣- کارە خێراو ناگرنگەکان.
٤- کارە ناگرنگو ناخێراکان.

کە داواکراویشـە باری یەکەم بە خێرایی جێبەجێبکەیت، بەڵام دەبێت سـەرنجبدەیتە سـەر فراوانکردنی بازنەی بـاری دووەم بە جۆرێـك کە کارە گرنگو خێراکانـت کەمدەبێتەوە، چونکە ئەوانە خێرانیـن تەنها بە هۆی پێشو پاشکردن لـە ئەداکەی کاتێك کە گرنگ بوون بەڵام خێرانەبوون.

بەمکارەمان کاتێکی زۆرمان گێڕاوەتەوە کە ئارامی دەروونیمان پێدەبەخشـێتو ڕێنیشـاندەرمان دەبێـت لەسـەر پێویسـتیو داواکارییەکانمان کە جێگەی ڕەزامەندی بێت.

سێیەم: بەهای ناوەڕۆك:

لە کاتی دابەشـکردنی کارەکاندا با پێـوەری گرنگی لە لات بریتی بێت لە بەهاو کاریگەریو ئەو دەرەنجامەی کە دەیخەیتە سەر ئەم کارە لە ژیانو ئامانجەکانت نەوەکو لەسەر کەسێك، یا لایەنێك کە کارەکەی بۆ دەکەیت. ئیتر پێویستە کە پێشـینەی بنیاتنانی بەهای ناوەڕۆکو دەرەنجامـەکان دیـاری بکرێت نـەوەك لەبەرنەوەی کە ئـەم کارە بۆ بەڕێوەبەر، یان بۆ فەرمانبەری ئەم بەشە، یان یەکەیەیە.. هتد.

چوارەم: خۆت بە دوور بگرە لە دواخستن:

لەوانەیە هەندێك کەس لەسـەر دواخستن ڕاهاتبن دوای پێنج خولەکی تر، کاتژمێرێکی تر، بەیانی، هەفتەی داهاتوو، بەمشێوەیە دەبێت کاریگەری دواخستن لەسەر کارگێڕی کات چی بێت؟

لێرەوە دەبینین کە پرۆسـەی دواخسـتن هۆکاری سـەرەکییە بۆ دیاردەی شڵەژان لە کاتی کارکردن، چونکە هەر پرۆسەیەکی دواخستن لە گرنگی دواخستنی کارەکە پلەیەك، یان مەرتەبەیەك زیاتر دەکات، بۆ نموونە دواخستنی کارێکی گرنگو خێرا هەر دەبێتە هۆی ئەوەی کە کارەکە گرنگو خێرابێت، بەمەش وادەکات شوێنی کۆمەڵێك کاری گرنگو خێرا بگرێتەوەو خشتەی کارەکانی تێکبدات.

پێنجەم: بۆچی کاتمان ڕێکدەخەین؟

زۆرێك لە خەڵکی دەترسـن، لە ڕێکخسـتنی کاتیان! کە بیانوو گەلێکی بۆ دەهێننەوەو لە واقیعیشـدا لە نەزانی ئەو کەسانەوەیە، کە تاکەکان درك بە بەهای ڕاستەقینەی ئەم پرۆسەیە ناکەن.

ئـەم مەترسـیانەی کـە ڕووبـەڕووی هەندێك دەبێتـەوە لە ڕێکخستنی کات؟

١- ئاڵۆزیو پابەندبوون: هەندێك وادەزانن کە ڕێکخسـتنی کات سەربەستییان دەبەسـتێتەوە لە بژارکردنی کارەکان لەو کاتەی کە دەیانەوێتو چەندیشیان دەوێت؟ کە دیارە ئەمەش باوەڕێکی هەڵەیە، چونکـە بەرنامەی ڕێکخسـتنی کات دەتوانرێت کە نەرمونیان بێت هـەروەك تاکەکان دەیانەوێت بە جۆرێك کە لە کۆتاییدا پرۆگرامی ڕێنمایی کارکردنە نەوەکو پرۆگرامی ڕەقەکار بۆ ئەدای کارکردن.

٢- پشـوونەدان: هەندێکی تر پێیان وایە کە بە خشـتەکردنی کارەکان بـە واتای پشـوونەدان کـە دیارە ئەمـەش بیروباوەڕێکی هەڵەیـە، چونکە دیاردەکە ڕێکخسـتنی کاتەو دەرفەتی پشـوودان دەدات کە کاتی کارکردنی ئاسایی بوونی نییە.

زۆر بـە ڕوونی کارکردنی بە هەڕەمەکـی تاکەکان ناچاردەکات کە زیاتر لە کارێك بکەن لە یەك کاتدا، یان کۆمەڵێك کار دوابخەن لە پێناو ئەنجامدانی کارێکی کتوپڕ، یان گرنگو پێشوەخت ئەگەر دواشـخرابێت، کەواتە ڕێکخستنی کات: بە واتای ئەدای هەر کارێك لە وادەی دیاریکراوی خۆی کە بواری پشوودانی زیاتر دەبەخشێت.

٣- پرۆسەی ڕێکخسـتنی کاتیش پێویستی بە کات هەیە: بەڵێ ئەم وتەیە ڕاسـتە، بەڵام ئەگەر هاتوو (٥ – ١٠) خولەکمان ویست لە بیسـتو چوار کاتژمێـر دەبینین کە زۆر نییە بۆ ڕێکخسـتنی کاتـی کارکردنی یەك ڕۆژ بە تەواوی، کەواتە دەبێت هەندێك کات سەرفبکەیت بۆئەوەی کاتمان دەستبکەوێت.

٤- کاروبارێك یارمەتیت دەدات لەسـەر ڕێکخسـتنی کاتت: وەکو (بوونـی پـلان، نووسـینەوەی پـلان، بێزارنەبـوون، بەراوردکردنی نێـوان کارە لە پێشـینەکان، ڕۆژانـە خوێندنەوەی هـەر دەرفەتێك کە بۆ پلانەکەت، یان ئامانجەکەت دێتە پێشـەوە، پشـت بەسـتن بە تەکنەلۆژیا، ڕێکخستنی نووسـینگەکەتو ژوورەکەتو ... هتد، بوونی نـەرمو نیانی، کاریگەری ئەرێنی لەسـەر دەوروبـەر)، کە ئەمانەش کارێك، یان کردارێکو یارمەتیدەرن لەسەر ڕێکخستنی کاتو هەوڵیش بدە کە جێبەجێیان بکەیت، بەر لە دەستکردنت بە ڕێکخستنی کات.

شەشەم: ئاستەنگەکانی ڕێکخستنی کات:

دەبینیـن کـە ئاسـتەنگەکانی ڕێکخسـتنی کات زۆرن، هـەر بۆیـە پێویسـتە کە بزانین چـۆن خۆمانی لێ بـە دوور دەگرین، ئاستەنگانەش ئەمانەن:

- نەبوونی ئامانج، یان پلان.
- تەمبەڵیو دواخسـتن کە ئەمە بەزەبرترینی ئاستەنگەکانەو هەوڵبدە لێی دووربکەویتەوە.
- لەبیرکردن: ئەمەش ڕوودەدات چونکە شتەکان نانوسیتەوەو بەمشێوەیە زۆربەی کارەکانت لە دەست دەڕوات.
- پچڕاندنو سـەرقاڵبوون بە کەسـانی تر کە لەوانەیە گرنگ نەبێـت ئەوا داوای لێبوردنیان لێبکـە بەوپەڕی ڕێزەوە، هەر بۆیە لەسەرتە کە فێرببیت بڵێیت نا: بۆ هەندێك کار.
- تەواونەکردنـی کارەکان، یا بەردەوام نەبوون لە ڕێکخسـتن لـە دەرەنجامی تەمبەڵی، یان بیرکردنـەوەی نەرێنی بەرامبەر بە ڕێکخستن.
- خراپ حاڵیبوونی بەرامبەر کە دەبێتە هۆی گرفتو کاتەکەت لێدەبات.

کەواتە:

پلانی ڕاسـتو ڕێکخستنی باش بۆ کات= جێبەجێکردنی ڕاست بـۆ پلان + ڕەفتـاری ئەرێنـی بەرامبەر بە هـەدەردراوی کات = کارگێڕییەکی سەرکەوتوو و کارا بۆ کات.

له شکستدا سەرکەوتن هەیە

کەریم سمکۆ

هەموو جار کە دەستم بە کارێکی تازە دەکرد، ترسم هەبوو لەوەی چۆن برەو بە کارەکەم بدەمو لەسەری بەردەوام بم، ئایا هەمدیسان تووشی شکست دەبمەوە؟ ئەو دڵە ڕاوکێیە هەردەم لە ناخمدا خۆی مەڵاس دابوو، بۆیە زۆرجار هەر لە دڵی خۆمەوە بڕیاری سەرنەکەوتنو شکست بوونم دەداو خۆم ڕازی دەکرد کە ئیتر دەست بە کارێکی تر نەکەمەوە.

ساڵانێکم بەمجۆرە بەڕێکرد، بەڵام چەند هاوڕێیەکی دەگمەنم هەبوون کە هەمیشە لە کاتە بەتاڵەکانی ڕۆژانەمدا هاودەمو نزیکم بوون، هەموو کات هەوڵی مانەوەیان دەداو ئەو شەوانەی کە بە خوێندنەوەی کتێبە سوودبەخشەکان دەمبردنە سەر، هانیان دەدام دیسان دەستپێبکەمەوەو لاپەڕەیەکی سپی هەڵدەمەوە.

هەرچەندە ئەو شکستانەی کە لە ژیانو کاروباری ڕۆژانە دەمخواردن، ئەو کاتانە بوون کە پەیوەندی بە بژێوی ژیانەوە هەبوو، چونکە لە دوای نەمانی باوکم لە ژیاندا ئەرکی بەخێوکردنی خوشکو براو دایکە بەساڵاچووەکەم گرتە ئەستۆو دەبوایە ڕۆژانە بۆ پەیداکردنی بژێوی ژیان کارم بکردایە، لە کاتی ئێوارانیش لە یەکێك لە قوتابخانەکانی شارەکەم درێژەم بە خوێندن دەدا. هەرچەندە لە خوێندن زۆر دواکەوتبوومو ئومێدم نەمابوو، بەڵام لەبەر دڵی مامۆستاکانمو هاوپۆلەکانمو ئەو چیرۆکە کاریگەرییانەی شەوانە دەبوونە هاودەممو دەمخوێندنەوە نەمدەویست دەستبەرداری خوێندنەکەم بم.

ڕۆژێکیان مامۆستا شێرکۆ کە وانەی مافی پێ دەگوتین دەستی خستە سەرشانمو تێیگەیاندم کە دەبێت پیاسەیەکم لەگەڵ بکات، بۆئەوەی باس لە نەهامەتیو ژیانی دەردەسەری خۆمی بۆ بکەم، چونکە کەمێك لە زیندەگی من ئاگادار بوو. بە هەمان شێوەش ئەویش چەند نهێنی ژیانو هەڵسوکەوت لەگەڵ دەوروبەرو سەرکەوتن بەسەر تەنگو چەڵەمەکانی دونیا بۆم باس بکات، من هەر سوور بووم لەسەرئەوەی هەمیشە لە کارەکانم شکست دەخۆمو سەرناکەوم. بەڵام ئەو بە پێچەوانەی من بیری دەکردەوەو برەوی پێدەدامو ڕێنوێنی دەکردم.

مامۆستا شێرکۆ هەمیشە لە کاتی وانە وتنەوە پەنجەی بۆ من ڕادەکێشا کە هەستم باسێك لەسەر فلانە بابەت بۆ هاوپۆلەکانم پێشکەش بکەم، یاخود پێی دەگوتم بۆ ئەمجارە ڕاپۆرتێکی تێرو تەسەل لەسەر فلانە دیاردەیە بنووسەو لە دە خولەکی کۆتایی وانەکە منی هەڵدەستاندو ڕاپۆرتەکەی پێ شیدەکردمەوە، ئەویش وەك قوتابی لەسەر تەختەکەی من دادەنیشت. هەمووجاریش من دەبوومەوە دیلی دڵە کوتەو شەرمو زمان تەتەڵە بەرۆکی دەگرتمو لێم جوێ نەدەبووەوە.

ئەو بیرکردنەوەیە لە پیاسەکەدا هاتەوە مێشکم، بەڵام مامۆستا شێرکۆ بە گێڕانەوەی چیرۆکێکی کاریگەر لەم خەیاڵە بە ئاگای هێنامەوە کە گوتی: دانا، تۆ قوتابییەکی هێمنیت، بەڵام ئەم بێمتمانەییەت وای لێکردووی کە هەمیشە لە ژیان ڕاڕابیت، لە هەمان کاتیشدا قەلەق بوونی تۆ نیشانەی ئەوەیە هەوڵدەدەیت، بۆیە هەردەم متمانەت بە خۆت هەبێت کە سەردەکەویت!

منیش وتم: چۆن مامۆستا؟ ئاخر من هەمووکات وام، چۆن دەتوانم بەم حاڵەوە سەرکەوم؟

ئەویش گوتی: ئاخر پەلە مەکەو زوو بڕیار مەدە، ئەها بیر لەو چیرۆکە بکەرەوە کە بۆت دەگێڕمەوە..

مامۆستا بە زمانە شیرینو پاراوەکەی دەستی بە گێڕانەوەی چیرۆکەکە کردو منیش بە ئەسپایی گوێم بۆ شل کردبوو، گوتی: ڕۆژێکیان وتاربێژێك لەسەر سەکۆی وتاردان بەرامبەر بە کۆمەڵێك کەسایەتیو شارەزاو چینوتوێژە جیاوازەکان لە شارەکەی خۆی لەسەر بابەتێك کە تایبەت بوو بە پەرەپێدانی مرۆیی قسەی دەکردو وتاری دەدا، بەڵام لەبەرئەوەی بیری هەر لەلای دڵی بوو کە ئەویش بە دڵەکوتەو هەناسەسواری گیری خواردبوو، دەمی تەتەڵەی دەکرد، بیری هەر لەسەر ئەوەبوو داخۆ دڵی چۆنو لە چ پلەیەك لێدەدات، ئیتر دەمی کەوتە تەتەڵەو بەشداربووانی ناو هۆڵەکە کەوتنە گومان لێی! ئیدی بەهەر جۆرێك بوو پێشکەشکارەکە دۆخەکەی ئاسایی کردەوەو بە پرسیارو وەڵام توانیان سمینارەکە کۆتایی پێبێنن، بەڵام دوای کۆتایی هاتنی سیمینارەکە ڕووداوەکە ڕوویدا!

منیش بە سەرسامییەوە پێم گوت: ئێ دوای ئەوە چی بوو؟ تکایە بۆم تەواو...

مامۆستاکەشم نەیهێشت قسەکەم تەواوکەمو گوتی: کە وتاربێژەکە بە شەرمنییەوە لەبەردەمی بەشداربووانی سیمینارەکە هۆڵەکەی جێهێشت بەرەو ئەو شوێنە ڕۆیی کە ئۆتۆمبێلەکەی پارکینگ کردبوو، بەڵام ئۆتۆمبێلەکەی لەلایەن چەند کەسێکی نەناسراوەوە دزرابوو، ئیدی دوای گەڕانو سۆراغکردنێکی زۆر بەناچاری تەلەفۆنی بۆ پۆلیس کرد.

لەو کاتەی وتاربێژەکە قسەی لەگەڵ ئەفسەری پۆلیس دەکرد، هەواڵی ڕووداوێکی جەرگبڕ گەیشتە بنکەی پۆلیس کە ئافرەتێکی دوو گیان لە نێو ئۆتۆمبێلێك لە کەنار دەریاو بە دووری ٣٠ کیلۆمەتر لە سەنتەری شار خەڵتانی خوێن کراوەو گیانی لە دەستداوە! ئۆتۆمبێلەکەش هەمان ژمارەی ئۆتۆمبێلە ونبووەکەی وتاربێژەکە بوو، ئیتر لەو کاتەدا پۆلیس گەیشتنە شوێنەکەو وتاربێژەکەیان وەك سەرەتای لێکۆڵینەوە دەستگیر کرد.

منیش بە چاوی ئەبڵەقەوە گوێم بۆ بەسەرهاتەکە شل کردبوو، ئاخۆ حیکمەتی ئەو شکستە لە کوێدایە؟

مامۆستاکەش ڕووی کردە منو گوتی: بۆئەوەی وتاربێژەکە لەبەردەم ئەفسەری لێکۆڵینەوە لە پۆلیسخانەو بەڕێز دادوەری لێکۆڵینەوەی دادگا پشتگیری لە خۆی بکاتو بێئاگایی خۆی لەم ڕووەوە دەرببڕێت، ماوەیەکی زۆری کێشا، ماوەیەك لە بەندیخانە مایەوەو ماوەیەکیش لە کارەکەی دوورخرایەوە تا ئەنجامی لێکۆڵینەوەکان بەلایەك دەگەن، ماوەیەکیش بێ مووچەکراوماڵو منداڵی بێ سەرپەرشتیار مانەوە، بەڵام لە بەرامبەر ئەوەدا کە ئەو ڕۆژەی ئازاد کراو دەرکەوت کە هیچ تاوانێکی بەسەردا ساغ نەبووەتەوە، ئەوەندەی ڕۆژانە لەبەردەم ئەفسەری پۆلیسو دادوەر قسە بکاتو پشتگیری لە خۆی بکات، بووە وتاربێژێکی سەرکەوتوو، ئەو دڵەکوتەو هەناسەسوارییەی جارانی نەما، دووبارە چووەوە سەرکاری خۆی لە ڕێکخراوەکەیانو دەستیکرد بە سمینارگێڕانو وتاردان بۆ خەڵکی، ئێستا باشترین وتاربێژی شارەکەمانەو هەمووجار کە سیمیناری دەبێت لەسەر بواری پەرەپێدانی مرۆیی خەڵکان لە هەموو چینو توێژێکەوە بەرێز دەوەستن، بۆئەوەی بەشداربن لە سیمینارەکەیو بگەنە هۆڵەکە.

ئینجا مامۆستا شێرکۆ بە زەردەخەنەوە ڕووی کردە منو گوتی: چی دەڵێی بۆ سیمیناری داهاتوو پێکەوە بچین؟ منیش وتم: زۆر پێم خۆشە.

ئا: محەممەد مێرگەیی

گواستنەوەت بۆ قوتابخانەیەکی نوێ، دەستکردن بە ئەنجامدانی کردەوەیەکی تازە بۆ نموونە جۆرە وەرزشێك، یان یاریو خولیایەك، وەڵامدانەوەی پرسیارێك لە ناو پۆلدا، چوونە شوێنێك بە تەنیاو بۆ جاری یەکەم، تێکەڵاوبوونو چاوپێکەوتنی خەڵکێك کە پێشتر نەتناسیون... هتد. ئایا لە کەوتنە ناو ئەم بارودۆخانە هەست بە نیگەرانیو دڵەڕاوکێ دەکەیت؟ ئەگەر وەڵامەکەت بە بەڵێ بوو، ئەوا لەوانەیە تۆ کەسێکی شەرمن بیت...

هۆکارەکانی شەرمنی:

- ڕانەهاتن لەسەر تێکەڵاوبوون لەگەڵ کەسانی تر..
- باوەڕنەبوون بە خودی خۆت، ئەمەش لەوانەیە لە ئەنجامی سەرزەنشتو سەرکۆنەکردنت بووبێت لە لایەن دایك، یان باوکتەوەو لەبەردەم یەکێك لە هاوڕێیەکانتدا.
-هەستی خۆ بە کەمزانین (ئەمەش لەوانەیە بە هۆی هەبوونی پێکانێکەوە بێت لە لەشدا، یان بۆ نموونە لاوازیی بیستنو بینینو ...هتد.
- ئەگەرهاتوو لە خوێندن سەرکەوتنی پێویستت بەدەست نەهێنابێتو هەست بکەیت تۆ ئاست نزمتری لە هاوەڵەکانت.
- لەونەشە هۆکاری بۆماوەیی بێت.

چۆن باوەڕبەخۆبوونت بە خۆت زیاتر دەکەیتو بەسەر شەرمنیدا زاڵدەبیت؟

- هاوڕێیەتی دروست بکە، لەوانەیە هاوڕێی زۆر بدۆزیتەوە کە ئەوانیش وەکو تۆ ئەم هەستی شەرمنییەیان هەبێت، لەبەرئەوە ئەوانیش بە هاوڕێیەتی کردنی تۆ خۆشحاڵدەبن.
- ئەمجۆرە چالاکیو یارییانە ئەنجامبدە کە دەرفەتت پێدەدەن تێکەڵاوی کەسانی تر بیت، بۆ نموونە (وەرزشو خولەکانی فێربوونی کۆمپیوتەرو فێربوونی زمانەکان).

-لە قوتابخانەدا ئەگەر پێویستی کرد لەبەردەم هاوەڵەکانی پۆلەکەت قسەو گفتوگۆ بکەیت، ئەوا پێشتر لەماڵەوەدا لەبەردەم ئەندامانی خێزانەکەت مەشقو ڕاهێنان لەسەر ئەمە بکە. ئەوە دەبێتە هۆی ئەوەی باوەڕبەخۆبوونت بەهێزتر ببێت.

-پێویستە کەسوکاریش منداڵەکانیان هانبدەنو گەشە بە تواناو لێهاتووییەکانی منداڵەکانیان بدەن، هەروەها بە هیچ شێوەیەك سەرزەنشتیان نەکەن لە بەرامبەر هاوڕێکانیانو هەمیشە دەرفەتیان پێبدەن، بۆ ئەوەی بە ئازادیو بە بێ ترس گوزارشت لە هەستو ناخیان بکەن.

سەرچاوە: گۆڤاری (العربی الصغیر) ژمارە ٢٤٨ ساڵی ٢٠١٣

شێوازی کاری تۆیۆتا

پرەنسیپی چوارەم: دیاریکردنی ئاستی کاری داواکراو (هایجونکا):

(کیسەڵ ئاسا ڕێکردن، نەك وەك كەروێشك ڕاکردن)!

- لابردنی ونبووە لە دەستچووەکان بە تەنها سێ بەش هاوكێشەی سەرکەوتنی پرۆسەی کەمکردنەوەی ونبووە لە دەستچووەکانە، هەروەك لابردنی قورسایی زۆر لەسەر شانی کرێکارو ئامێرەکان، دەربازبوون لە نارێکی خشتەی بەرهەمهێنان بریتییە لە خاڵەکانی کە هەمان گرنگیان هەیە. ئەوە نەبێت کە بارێکی تێگەیشتراو نییە لە لای ئەو کۆمپانیایانەی کە هەوڵدەدات پرەنسیپەکانی بەرهەمهێنانی کەمی ونبووە لە دەستچووەکان جێبەجێبکات.

- هەڵسە بە سووککردنی قورسایی لەوەی پەیوەندیدارە بە دروستکردنو پرۆسە خزمەتگوزارییەکانی وەکو جێگرەوەیەك بۆ پرەنسیپی ڕاگرتنی کارەکان لەسەر پرۆژە گەلێك لەم ماوەیەدا، کە ئەمەش بارێکە لە زۆربەی کۆمپانیاکان ڕوودەدات.

پرەنسیپی پێنجەم: بناغەی کلتور چاکسازی هەڵەکان ڕادەگرێت، لە پێناو گەیشتن بە کوالێتی داواکراو هەر لە یەکەم هەنگاوەوە:

- دەستخستنی کوالێتییەك بۆ کڕیار پێشڕەویمان دەکات، بۆ ئەو بەهایەی کە دەستی دەخەین.

- بەکارهێنانی سەرجەم شێوازە نوێیەکان زامنی کوالێتی دەکات.

- سیستەمێك لەگەڵ ئامێرەکانت ببەستە کە گرفتو وەستانەکان بە شێوەیەکی ئالی کەشف بکات، لە پاڵ دانانی سیستەمێکی بینراو بۆ بەرپرسی تیمی کارەکان ئەوە کەشف بکات کە ئامێرێك، یان پرۆسەیەك پێویستی بە پاڵپشتی کردنە، هەروەك پرەنسیپی (جایدوکا: ئەو ئامێرانەی کە زیرەکی مرۆڤەکان بەڕێوەی دەبات)، دەبێتە بناغەی بنیاتنانی کوالێتی لە کاتی بەرهەمهێنان.

- دانانی سیستەمێکی پاڵپشتی لە دامەزراوەکەت کە کەفالەتی چارەسەرکردنی گرفتەکانە بە خێرایی، ئەوەش بەهەند وەربگرە لە هەڵسانت بە هاودژی چارەسەرکردنی ئەم گرفتانە.

- فەلسەفەی وەستانی کار، یان هێواشکردنەوەی (دەستخستنی کوالێتی بێت بۆ یەکەمجار) کە یەکێك لە پێکهاتە سەرەکییەکانی کلتوری بەرهەمداری بێت، چونکە دەبێتە هۆی بەرزکردنەوەی ئاستی بەرهەمداری بۆ ماوەیەکی درێژخایەن.

پرەنسیپی شەشەم: ئەو کارانەی کە پشت بەستوون بە پێوەرەکان، بناغەی پەرەپێدانی بەردەوامو باشترکردنی ئاستی ئەدای کارمەندەکان:

- شێوازی جێگیر بەکاربهێنە کە شایەنی دووبارە پراکتیزەکردن بێت لە هەموو شوێنێکی پرۆسەی بەرهەمداریو بۆ پارێزگاریکردنی ئاستی توانای پێشبینیکردن بە گرفتەکان، ڕێککردنی کات، ڕێککردنی دەرچووەکانی پرۆسەی بەرهەمداری کە ئەم خاڵە خاڵی بنەڕەتییە بۆ دەرچوونی (بەرهەمهێنانی بە کاتو سات).

- گواستنەوەی ماریفەتی کەڵەکەبوو لە پرۆسەیەك بۆ یەکێکی تر لە ڕێگای دانانی پێوەرە دیاریکراوەکان بۆ پرۆسەکانی ڕۆژانە، ڕێگەش بدە بە کارمەندەکان کە داهێنان بکەنو گوزارشت لە بیرۆکەکانیان بکەن، بە ئامانجی باشترکردنی ئاستی پێوەرەکان، دوای ئەوەش هەڵسە بە پراکتیزەکردنی ئەم پێوەرە نوێیانە، بە جۆرێك کە کارمەند تواناداربێت لەسەر گواستنەوەی ئەو ماریفەتەی کە دەستی کەوتووە لە قۆناغی کارکردن لە قۆناغەکانی داهاتوو.

پرەنسیپی حەوتەم: تەحەکومکردنی بینراو کە ڕێگەنادات بە بوونی گرفتی شاراوە:

- هێمای بینراوی سادە بەکاربهێنە بۆ یارمەتیدانی کارمەندەکان لەسەر دیاریکردنی ئەوەی ئەگەر هاتوو لە بارێکی پێوانەیی کاردابوون، یان تووندبوون لەگەڵ پێوەرە بابەتییەکان.

- دووركەوتنەوە لە بەکارهێنانی شاشەی کۆمپیوتەر، چونکە تەرکیزی کارمەندەکان دەبات لە کاتی کارکردندا.

- هەڵسە بە دیزاینکردنی سیستەمی بینراوی سادە لەو شوێنەی کە کاری تێدا دەکرێت، لە پێناو زیادکردنی بەرهەمهێنانی دەرچوو بە کاتو سات.

- ڕاپۆرتەکان کورتبکەوە لە یەك ڕاپۆرتدا، هەتا ئەگەر لە ڕاپۆرتە گرنگەکانی دارایش بوون.

و. هاژە شێروانی

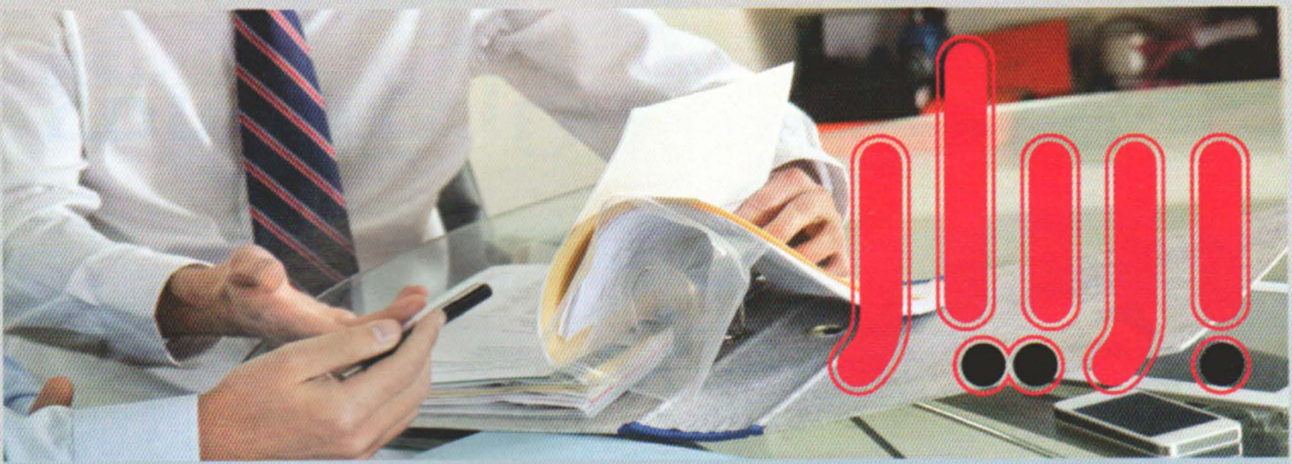

خولی ڕێنمایی لە گۆڤاری بڕیار

بۆ چۆنییەتی کۆششکردنو بە دەستهێنانی نمرەی بەرز لە پۆلی (١٢)

- بۆ ئەوەی بە کەمترین کات، زۆرترین نمرە بەدەستبهێنیت..
- بێزار نەبیت لە کاتی کۆششکردندا، بە عەشقەوە بۆ وانەکانت بڕوانیت..
- ببیتە خاوەنی باشترین تەرکیز، بیرێکی تیژو مێشکێکی خێرا، دەروونێکی ئاسوودە..
- دۆزینەوەی بەهرەو تواناکانت، کە تا ئێستا درکت پێ نەکردووە..
- سەعیکردن بە شێوازی تایبەت بە خۆتو جیاواز لە دەوروبەرت!
- دوای تەواوکردنی ئامادەیی لەگەڵ نمرەی بەرز، ببیتە خاوەنی کەســـایەتییەکی بێ وێنەو ئاستێکی ڕۆشنبیری بەرز..
- چەندین تایبەتمەندی دیکە کە لە ژمارەی داهاتووی بڕیاردا ئاماژەی پێ دەکەین..

بۆ ئەم مەبەستە ڕاهێنەرانی خولی ڕێنمایی، شەوو ڕۆژیان داوەتە دەم یەك..
نوێترین سەرچاوە جیهانییەکانیان شەنوکەو کردووە (کوردی- ئینگلیزی – عەرەبی- تورکی) ..

خولی تایبەت بە کوڕانو کچان..

- وەرگرتنی ژمارەیەکی دیاریکراو، تا زۆرترین گرنگییان پێ بدرێت، نەك زۆرو کەم بایەخ!

خوێندکاری ئازیز:

دەتوانیت بە کورتە نامەی (S.M.S) ناوی سیانیو ناوی خوێندنگاکەت بنێری بۆ ژمارە مۆبایلی: ٠٧٧١٤٦٩٠١٠٠

ئەگەر داهاتووت لاگرنگە.. لە ژمارەی داهاتووی بڕیار بابەتێك لەسەر ئەم خولە بخوێنەرەوە..

تەنها (facebook)ی ڕاستەقینەی خولی ڕێنمایی ئەم ئەکاونتەیە:

www.facebook.com/xwly.renmayi

پەلە بکە لە ناونووسین، ژمارەی وەرگرتن دیاریکراوە..

گەشەپێدان

20

18

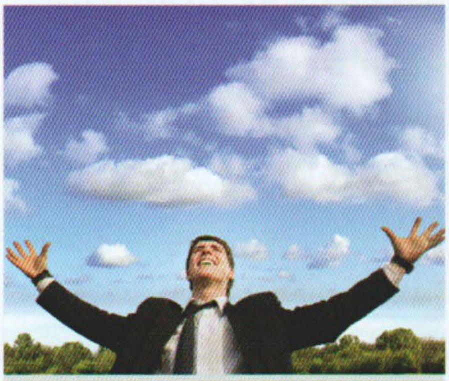

32

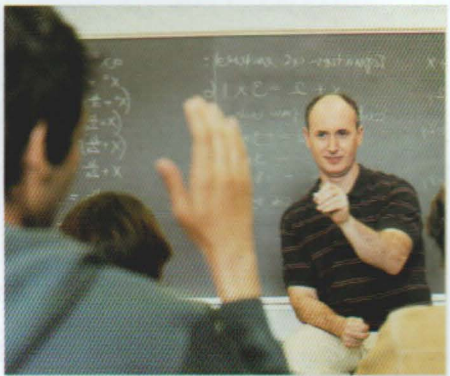

26

CHILCHAMA
بە سپۆنسەری کۆمپانیای چل چەمە

زمانی جەستە

بەشی چوارەم

زمانی جەستە لە قورئانی پیرۆزدا:

جوڵەکانی لاشەو زمانی جەستە لە زۆر شوێندا لە قورئانی پیرۆز باسی لێوە کراوە، لەو نمونانەش:

١- ﴿ وَيَوۡمَ يَعَضُّ ٱلظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيۡهِ يَقُولُ يَٰلَيۡتَنِي ٱتَّخَذۡتُ مَعَ ٱلرَّسُولِ سَبِيلٗا ﴿٢٧﴾ ﴾ الفرقان ، خودای گەورە باسی ئەوە دەکات کە لە قیامەتدا ستەمکاران هەردو دەستی خۆیان دەگەزن لە پەشیمانیدا.

٢- ﴿ وَلَا تُصَعِّرۡ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمۡشِ فِي ٱلۡأَرۡضِ مَرَحًاۖ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخۡتَالٖ فَخُورٖ ﴿١٨﴾ ﴾ لقمان، لەم ئایەتە پیرۆزەدا پەروەردگار باسی دیاردەکانی خۆ بەزلزانین دەکات لە ڕوو وەرچەرخاندنو ڕۆیشتن بە فیزو لە خۆبایی بوونەوە بەسەر زەویدا.

٣- ﴿ تَعۡرِفُ فِي وُجُوهِهِمۡ نَضۡرَةَ ٱلنَّعِيمِ ﴿٢٤﴾ ﴾ المطففین، خوداوەند باسی ڕووگەشیی ئەهلی بەهەشت دەکات بە خۆشحاڵییان بە نیعمەتی خودا.

٤- ﴿ فَأَشَارَتۡ إِلَيۡهِۖ قَالُواْ كَيۡفَ نُكَلِّمُ مَن كَانَ فِي ٱلۡمَهۡدِ صَبِيّٗا ﴿٢٩﴾ ﴾ **مریم،** ئاماژەیە بە ئاڕاستەی دەستی "مریم" بۆ "عیسی" درودی خوای لەسەر بێت، هاوڕێ بە سەرسورمانی ئەوان.

٥- ﴿ وَلَا يَضۡرِبۡنَ بِأَرۡجُلِهِنَّ لِيُعۡلَمَ مَا يُخۡفِينَ مِن زِينَتِهِنَّۚ ﴾ النور، ئەم ئایەتە پیرۆزە باسی لە مێژینەی زمانی جەستەو گرنگی دەکات دەنگی خرخاڵو پاوەند کاریگەری خۆی هەیە بۆیە قەدەغە کراوە.

٦- ﴿ فَجَآءَتۡهُ إِحۡدَىٰهُمَا تَمۡشِي عَلَى ٱسۡتِحۡيَآءٖ ﴾ القصص(٢٥) ڕۆیشتن بە شەرمەوە سیمایەکی جوان لە زمانی جەستە.

زمانی جەستە لە فەرموودەکانی پێغەمبەردا (درودی خودای لەسەربێت):

١- پەیامبەر دەفەرموێت:"باوەڕدار بۆ باوەڕدار وەکو تێکهەڵکێشی دیوارێک وان، یەکتری بە یەکەوە دەبەستن، لەو کاتەدا پەنجەکانی بە تێکهەڵکێشی کردن بە یەکدا.

٢- پەیامبەر دەفەرموێت:"منو ڕۆژی دوایی نزیکین، وەکو نزیکی ئەم دوو پەنجەیە"!

٣- پەیامبەر دەفەرموێت:"منو ئەو کەسەی کە منداڵانی بێباوك بەخێو دەکات لە بەهەشتدا بە یەکەوە نزیکین، هێندەی نزیکی پەنجەی شادەو نێوەڕاست.

٤- یەکێك لە هاوەڵان پرسیاری کرد: ئەی پێغەمبەری خودا (درودی خودای لێبێت)، چی شتێك زۆر لێی دەترسی کە زیانمان پێ بگەیەنێت، ئەویش زمانی خۆی گرتو گوتی: ئەمە.

زمانی جەستە لە شیعری شاعیراندا:

- نالی دەڵێت:

گوتم ئایا بەزاری خۆت دەپرسی حاڵی زاری من؟
بڕۆی هێنایە یەك، وەك شكڵی"لا" یەعنی كە بێ زارم!!

- مەحوی دەڵێت:

بڕۆی ئەو شۆخە ئەمڕۆ تیغی کێشا
نەجاتی دا بە ڕەحمەت هەرچی بەرکەوت!

یاخود دەڵێت:

لە ئیعجازی مەحەببەت چار فەصڵم جوملە بۆ جەمعە
سروشکم سورە، ڕەنگم زەردە، لێوم وشکە، چاوم تەڕ!

ئیمامی عەلیش دەفەرموێت:

والعين تعلم فى عينى محدثها
إن كان من حزبها أو من أعاديها
عيناك قد دلتا عينى منك على
أشياء لولاهما ما كنت تبديها

واتە: چاو دەزانێت کاتێك تەماشای چاوی بەرامبەر دەکات، کە ئایا ئەو کەسە لە هەوادارانێتی، یا لە دوژمنانی..
چاوەکانت هەندێك شتیان پێ ڕاگەیاندم، ئەگەر ئەوان نەبان هەرگیز ئەو شتانەت نەدەدرکاند.

ن: د.حسان شمسی پاشا
و: یەحیا محەممەد عەلی

سودەکانی چالاکی جەستەیی

٣/٣

٧- چالاکی جەستەییو ئازاری پشت:

ئازاری پشت بە یەکێك لەو کێشانە دادەنرێ کە ملیۆنان کەسی توشـی دڵەڕاوکێ کردووە، ئەمەش بە ئاشکرا هەستی پێدەکرێت لە کاتی دانیشتن بۆ ماوەیەکی درێژ لە کار، یان لە ماڵ، یان لە شوێنی دانیشتن لە پۆلدا!

ئـەوەی خۆڵەکـە تـەڕدەکات تەممەڵـیو کەمی جوڵەیـەو قەڵەویو مانەوەی زۆر لە شوێنی کار، ئەمە لەگەڵ ئەوەی زۆرێك لە خەڵکی، وەرزشی جەستەیی ئەنجام نادەن لە پێناو گرنگیدان بە تەندروستی پشتیان.

ئێمە لە گرنگی شـوێنی نوسـتنی باشو پشتی تەندروست کەم ناکەینـەوە، بەڵکو دەمانەوێـت جەخت بکەینەوە لەسـەر گرنگی وەرزشە جەستەییەکان، یان شێلانی جەستە.

لـە ڕاسـتیدا چارەسـەرکردنی کێشـەی ئازاری پشـت کارێکی ئەسـتەمو قـورس نییە، وەك ئـەوەی هەندێ بیـری لێدەکەنەوە، خوێـن نەچوونـی تەواو بۆ بڕبڕەی پشـت دەبێتە هـۆی ڕوودانی ئازاری پشت.

بڕبـڕەی پشـت پێویسـتی بە جوڵاندنـە لە پێناو پاراسـتنی چالاکـیو زیندویەتییەکەیدا، چونکە جوڵە ژیانی پێدەبەخشـێ لە ڕێی پیاتێپەڕاندنی شلەکانو ئۆکسجین بۆ ئەو جومگانە.

پزیشـکان ئامۆژگاریمـان دەکەن بە خوگرتن بـە ئەنجامدانی هەندێ لە وەرزشـە ئاسانەکانی پشت، کە لە ڕاستیدا کاتێکی زۆری ناوێتو هیچ نرخێکیشی تێناچێ.

لە گرنگترین ڕاهێنانەکان ئەم چوارەیە:

أ- ڕاکێشانی باڵەکان بۆ دواوە لە بارێکی وەستاندا بە شێوەیەك وات لێبکات هەست بە کرتەی بڕبڕەکانو درێژبوونەوەیان دەکەیت، بـە تایبەت لـە ناوچەی بڕبڕەکانی خـوارەوەدا، بـە ئەنجامدانی ڕاکێشانی باڵەکان.

ب- بەردەوامـی لـە ئەنجامدانـی بەرکەوتنـی پەنجەکانـی دەستەکان بە پەنجەکانی پێیەکان چەند جارێك لە ڕۆژدا، ئەمەش وەکو پێشکەشکردنی ئاوێکی سازگارە بۆ بڕبڕەکان.

ج- هەوڵبدە هەموو شـەوێك لەسـەر زەوی پاڵکەویت، لەگەڵ نوشـتانەوەی قاچ بۆ نێوان ڕانەکان، پاشـان ڕاکێشانی هەریەك لە قاچەکان بە شـێوەیەکی خێرا، ئەمەش یارمەتی ڕاکێشـانی بەشی سەرەوەی بڕبڕەی پشت دەدات.

د- لەسەر پشت پاڵکەوە، پێییەکانت بەرزکەرەوەو نزم بکەرەوە بە نۆرە، بە شێوەیەك دەستت لە پشتەوەی ملەوە بێت.

ئامۆژگاریـت دەکەیـن کە ئەم وەرزشـانە هەنـگاو بە هەنگاو ئەنجام بدرێ، بۆ نمونە: پێنج جار دەست پێبکە، پاشان وردە وردە زیادی بکە تاکو (١٥-٢٠)جار لە ڕۆژێکدا.

٨- چالاکی جەستەییو تەسك بوونی ئێسك(osteoporsis) :

ئەنجامدانی وەرزشـێکی کەم ڕۆژانە ڕەنگە پارێزەرێکی چالاك بێت لە دژی نەخۆشی لاوازبوونو ناسکی ئێسك، نەخۆشییەکە چڕی کانزاکان لە ئێسکدا کەم دەبێتەوە، بەمەش بە ئاسانی دەشکێت.

٩- لە کۆتاییدا:

هەمیشە لە یادت بێ ئەنجامدانی چالاکی ماسولکەیی ڕێکخراو، سوود بە دڵو جەستەت دەبەخشێو پارێزگاری لە چالاکیت دەکات، چێژ ببینە لەو وەرزشـەی ئەنجامی دەدەیت، باشـترین جۆریشیان ڕۆیشتنی خێرایە هەستەو بڕۆ، یان مەلە بکە، ڕۆیشتنو مەلەکردن بکە بە بەشێك لە بەرنامەی ڕۆژەکانت.

ابن قیم لە کتێبی "زاد المعاد" دا وەسفی ڕۆیشتنی خۆشەویست "درودی خودای لێبێت"مان بۆ دەکاتو دەفەرموێ:

کاتـێ پێغەمبـەر "درودی خـوای لێبێت" ڕێـی بکردایە وەك ئەوەبوو کە خلۆر بێتەوە، خێراترینو باشـترینو هێمنترین کەس بوو لە ڕۆیشتندا.

بوونی سەرمەشق لە باوکانو دایکانو هاوڕێیان لە ئەنجامدانی وەرزشدا، هاندەرێکی باشی منداڵانە بۆ وەرزش کردن.

لە یادت بێت شاعیر دەڵێت:

إنی رأیت وقوف الماء یفسـده   إن سـال طاب و إن لم یجد لم یطیب..

من بینیم وەسـتانی ئـاو، خراپی دەکات، ئەگەر ڕۆیشـت پاك دەبێتو ئەگەر نەڕۆی پیس دەبێت

ئالانی

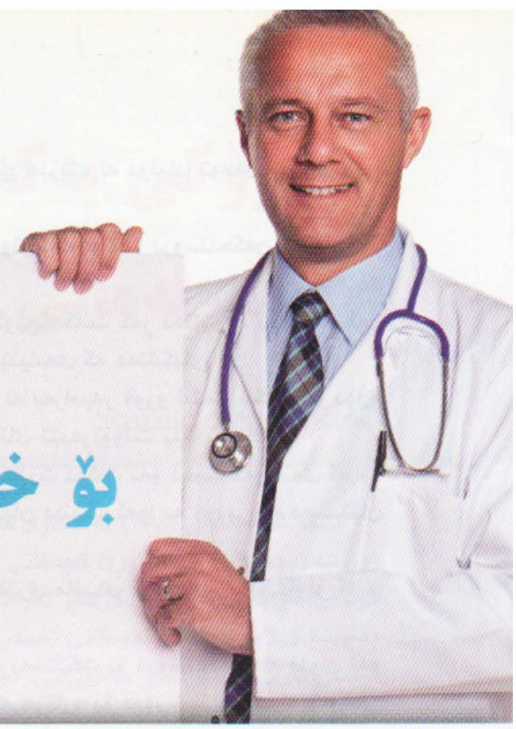

١٠ ئامۆژگاری ئاڵتونی بۆ خۆپاراستن لە نەخۆشی شێرپەنجە

نەخۆشی شێرپەنجە ساڵانە دەبێتە هۆی مردنی ملیۆنان مرۆڤ لە جیهاندا، لە زۆربەی وڵاتانی جیهاندا بە هۆکاری سەرەکی مردن دەژمێرێت..

بۆ نموونە لە ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا لە ساڵی ٢٠٠٩ زیاتر لە ١٥٦٠٠٠ کەس، بە هۆی نەخۆشی شێرپەنجەوە گیانیان لەدەستداوە، کوردستانیش لەم نەخۆشییەدا پشکی شێری بەرکەوتووەو چەندین کەس دووچاری ئەو نەخۆشییە بوون، هەربۆیە لێرەدا گرنگترین هۆکارەکانی خۆپاراستنتان لە نەخۆشی شێرپەنجە بۆ دەخەینە ڕوو، لە ڕێگەی یەکێك لە بڵاوکراوە باوەڕپێکراوەکانی بەریتانیاوە:

١- ژەمە خۆراکییەکان: خواردنی ژەمە خۆراکییەکان بە شێوەیەکی هاوسەنگ دەبێتە هۆی کەم بوونەوەی ڕێژەیەکی زۆر لە تووشبوون بە نەخۆشی شێرپەنجە.. پزیشکەکان ئامۆژگاریمان دەکەن بە خواردنی ڕێژەیەکی زۆر لە میوەو سەوزە، بەشێوەیەك لانی کەم ڕۆژانە پێنج جار بەکاربهێنرێت.. هەروەها زۆر خواردنی نانو برنجو پەتاتەو مەعکەرۆنیو سەرجەم ئەو خۆراکانەی بە نیشاستە دەوڵەمەندن..

٢- خواردنی دانەوێڵە، ماسی، هێلکە، پاقلەمەنییەکان، شیرو بەرهەمەکانی، لەگەڵ کەمکردنەوەی ئەو خواردنانەی بە چەوریو شیرینی دەوڵەمەندن.. وەکو کێك، پسکیت، شیرینی، چونکە ئەمانە ڕێژەی تووشبوون بە نەخۆشی شێرپەنجە زیاد دەکەن.

٣- هەر ئێستاو دەستبەجێ واز لە جگەرە کێشان بهێنە: چونکە ئەگەری تووشبوون بە شێرپەنجەی سییەکان بە ڕێژەی لە ٩٠٪ زیاد دەکات، هەروەها بە هۆکاری یەکەم دادەنرێت لە ڕوودانی چارەکی مردنی نەخۆشی شێرپەنجە لە ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا.. کەواتە دڵنیابە کات درەنگ نەبووە، بۆ وازهێنان لە جگەرەکێشان، کاتێك بڕیارت دا، ئەو کات هەست بەو لایەنە باشانە دەکەیت کە لەئەنجامی وازهێنانت لە جگەرە کێشان بەدەستی دەهێنی..

٤- جەستەت لە تیشکی خۆری زیانبەخش بپارێزە: بەتایبەت لە کاتژمێر (١١-٣)ی نیوەڕۆ، هەرگیز مەچۆرە بەر تیشکی خۆر.. ئەگەر هەرناچاریش بووی لەو کاتەدا بڕۆیتە بەرتیشکی خۆر، ئەوا چاویلکەی خۆر بەکاربهێنە، کڵاوێك لەسەر بکەو کرێمی دژە خۆریش بەکاربهێنە..

٥- بەباشی چاودێری تەندروستیت بکە: ئەگەر تێبینی هەر شتێکی نوێت لە جەستەتدا کرد، وەکو دەرکەوتنی شتێکی نامۆ، یان پارچە گۆشتی زیادە، کە لە پێستی ئاساییت بەرزبووەتەوە، یان خوێنبەربوونێك کە هۆکارەکەی نەزانراو بوو، دەستبەجێ سەردانی پزیشکی پسپۆر بکە..

٦- بە تەواوی واز لە خواردنەوەی کهولی بهێنە: چونکە ئەگەری تووشبوون بە زۆرێك لە جۆرەکانی شێرپەنجە زیاد دەکات، وەکو شێرپەنجەی دەم، شێرپەنجەی مەمك، کۆڵۆن، شێرپەنجەی سورێنچك، شێرپەنجەی قوڕگ... هەروەها هۆکارە بۆ توشبوون بە شێرپەنجەی جگەر.

٧- بەردەوام پارێزگاری لە کێشی نموونەییت بکە: ڕێگە مەدە دووچاری قەڵەوی ببی، چونکە قەڵەوی ڕێژەی توشبوون بە زۆرێك لە نەخۆشی شێرپەنجە بەرز دەکاتەوە، وەکو شێرپەنجەی ڕیخۆڵە، شێرپەنجەی پەنکریاس، شێرپەنجەی سورێنچكو شێرپەنجەی منداڵدانو شێرپەنجەی گورچیلە.. دەتوانیت لە ڕێگەی خشتەی خۆراکی باشەوە، هەروەها لەگەڵ ئەنجامدانی وەرزشدا، لەگەڵ ڕاوێژکردنی بەردەوام بە پزیشکی پسپۆر لە بواری قەڵەویدا، پارێزگاری لە کێشی نموونەییت بکەیت.

٨- ئاگاداری خواردنی (بیتا کاروتین)بە: یەکێکە لە خواردنە دژە ئۆکسیدەکان، بەتایبەت لای کەسانی جگەرەکێش، هەروەها لای ئەو کەسانەی دووچاری ئەسبوتس بوون لە بواری کارەکەیاندا، چونکە ئەگەری توشبوون بە شێرپەنجەی سییەکان زیاد دەکات، هەروەها کەسانی تەندروستو ئاسایی ئامۆژگاری دەکرێن بە زیادبەکارنەهێنانی بیتاکاروتین، بۆئەوەی ڕێژەی تووشبون بە شێرپەنجە لە نێویاندا بەرز نەکاتەوە.

٩- زیادەڕەویی نەکردن لە خواردنی گۆشتی سوردا: وەکو گۆشتی مانگا، مەڕو بزن، هەروەها گۆشتە لە قوتونراوەکان، لەبەرئەوەی زۆرێك لە لێکۆڵینەوەکەیان ئەوەیان ئاشکرا کردووە، کە ئەو جۆرە خۆراکانە ڕۆڵی بەرچاویان هەیە لە بەرزکردنەوەی ڕێژەی توشبون بە شێرپەنجەی ڕیخۆڵە، بۆ ئەم مەبەستەش ئامۆژگاریمان دەکەن کە نابێت ڕۆژانە زیاتر لە (٧٠) گرام گۆشتی سور بخۆین.

١٠- زۆرخواردنی سەوزەو میوە: بەتایبەت ئەو میوەو سەوزانەی خاوەنی ڕیشاڵن، ڕۆڵی سەرەکی دەبینن لە کەمکردنەوەی ڕێژەی تووشبوون بە شێرپەنجەی ڕیخۆڵە.. هەروەها دەبنە هۆی تەندروستی ڕیخۆڵەکانو کەمکردنەوەی ڕێژەی قەبزی، لە سەرچاوە خۆراکییەکانی دیکەی دەوڵەمەند بە ڕیشاڵ، وەکو: پاقلەمەنی، دانەوێڵە، برنج، نانو مەعکەرونی..

کاریگەری خولیا!!

و: کیژان فەرەج

خولیا.. ئەو هۆکارەیە کە بە بەردەوامی هانت دەدات بەرەو کارکردن، کاتێك دەستبەکاربوویت هانت دەدات لە بەرەو پێشچوونی کارەکەت، وا دەکات بە جیاواز بێیتە پێش چاو لە کەسانی ترو سەرت دەخات بەسەر پلیکانەکانی سەرکەوتندا.

خولیا.. ئەو پسوڵەیەیە کە دەتوانێت ڕەوانەت بکات بۆ جیهانی سەرکەوتووان، هەر لەوێدا بە کەسە سەرکەوتووەکان ئاشنا دەبیتو دەتگەیەنێت بەو هەستەی کە بەردەوام لە هەوڵدان دانەبڕێیت، تاکو بگەیت بەوەی کە دەتەوێت، دەربازت دەکات لەو بارودۆخە جەنجاڵەی کە خەڵکانێکی بێ پلان تێی کەوتوون.

خولیا.. پلەی ناسراویت لە لیستی کەسە سەرکەوتووەکاندا پێدەبەخشێت، شەرەفمەندی ئەوەت دەداتێ کە تۆش کەسێك بیت بوونت هەبێت لە نێوانیاندا.

خولیا.. بوێریت پێدەبەخشێت بەرامبەر هەڵسانت بە هەنگاوی یەکەمتو درێژیو سەختی ڕێگاکەت بۆ ئاسان دەکات.

خولیا.. ئەو نیشاندەرەیە کە یارمەتیت دەدات لە دیاریکردنی مەودای پێویستت بۆ گەیشتن بە ئامانجەکەت.

خولیا.. ئەو شەمەنەفەرەیە کە ئەگەر لێزانبیتو ئاراستەی بکەیت، ئەوا دەتگەیەنێت بەو ئامانجەی ئاواتی بۆ دەخوازیت.

هێزی خولیا..

کاتێك دەزانیت چیت لە ژیانتدا دەوێت، زۆر ئارەزووی ئەوە دەکەیت پێی بگەیت، هیچ هێزێك لە دونیادا توانای وەستاندنی نابێت.

خولیا بەهێزەکان.. گڕوتینێك لە دڵدا دروستدەکەن کە هەرگیز خامۆش نابێت.

خولیا بەهێزەکان.. گوێچکەکانت کەڕ دەکات لە بەرامبەر ئەو دەستەواژەو دەربڕینە نەرێنیانەی کە دەتشکێنن.

خولیا بەهێزەکان.. لە بەرامبەر قوڕو لیتەی شکستو دۆڵو نشێوی مەحاڵییەکاندا توانای تێپەڕبوونت پێدەبەخشێت.

خولیا بەهێزەکان.. فێرت دەکات ئەو دەستکەوتانەی کە بە بێ ماندووبوون بە دەستیان دێنیت، ئەوا بە زوویی لە دەستیان دەدەیت.

خولیا بەهێزەکان.. فێری مانای هەوڵدانی نەپساوەو کاری بەردەوامت دەکات.

خولیا بەهێزەکان.. بەربەستێکت بۆ دروستدەکات لە نێوان ئەو ڕێگرانەی کە دێنە ڕێت کە هۆکارە بۆ دوورخستنەوەت لە گەیشتن بە ئامانجەکەت.

هەروەك وتراوە: ئەو کاتەی کە دڵ ئارەزووی شتێك دەکات، هەزار هۆکاری بۆ دەدۆزێتەوە بۆ گەیشتن پێی، بە پێچەوانەوە هەرکات ئیرادە لاواز بوو، هەزار بیانووی بۆ دوورکەوتنەوە لێ دێنێتەوە.

چیرۆکی یەکەمین ئەندام پەرلەمانی بالآپۆش!

ئا: هەڵگورد مەسعود

ئەو لە ساڵی (١٩٦٨) لە شاری ئەنقەرە لە دایکبووە، وەك زۆربەی هەرە زۆری هاوڕێ کچەکانی تری چۆتە بەرخوێندنو قۆناغی ناوەندیو دواناوەندی هەر لەو شارە تەواو کردووە، پاشان دەچێتە ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکاو لە زانکۆی تەکساس ئەندازیاری کۆمپیوتەر دەخوێنی، دواتر دووبارە گەڕایەوە بۆ تورکیا، ئەو هەر زوو لە ناخیدا پەیامێکی گەورەی هەڵگرتبوو، بۆیە پاش تەواوکردنی خوێندنی لە دەرەوە، ئەوەبوو بە ماوەیەکی کەم هەموو قورئانی پیرۆزی لەبەر کرد، ئەگەرچی تەمەنی بچووك بوو، بەڵام لەبەرئەوەی هەندێ لێهاتوویيو زیرەکی تێدا بەدی دەکرا، کە دەیتوانی بە ئاسانی وەك ئافرەتێکی سەرکردە بوونی خۆی بسەلەمێنێ، بۆیە پاش چوونی بۆ ناو سیاسیەت بوو بە سەرۆکی پەیوەندییەکانی دەرەوە لە لیژنەی ئافرەتانی سەر بە پارتی (رەفاه)، دواتر چووە ناو پارتی (فەزیلە)، ئەم پارتەش لە ساڵی ١٩٩٩ متمانەی ئەوەیان پێدا وەك پاڵێوراوی ئەم پارتە لەسەر شاری ئەستەمبوڵ خۆی هەڵبژێرێ، ئەوەبوو لە هەڵبژاردنەکانی ئەم ساڵە هاوڵاتیانی ئەستەمبۆڵ بەدەنگەکانیان کردیان بە ئەندام پەرلەمانی تورکیا، بەڵام وەك یەکەمین ئەندام پەرلەمانی بالآپۆشی لە مێژووی دەوڵەتی تورکیا، پاش هاتنە سەرحکومی کەمال ئەتاتورك.

ئەندام پەرلەمانیو بالآپۆشی سەرەتای چیرۆکی پڕ ئازاری ئەو بوو، کاتێ وەك ئەندام پەرلەمانی بالآپۆشی تازە هەڵبژێردراو رۆیشتە ناو پەرلەمان، تا سوێندی یاسایی بخوات، بەشێك لە هاوڕێ ئەندام پەرلەمانەکانی دەستیان خستە ناو دەستی یەکترو پشتێنەیەکی بەرگرییان بۆ دروستکرد، تاوەکو بیپارێزن لە هێرشی ئەندام پەرلەمانە دەمارگیرو عەلمانییەکان، چونکە زیاتر لە ١٠ ئەندام پەرلەمانی ئافرەتی پارتی چەپی تورکیا دەوری مایکی سوێندخواردنیان دابوو، تا نەهێڵن سوێندی یاسایی بخوات، چەپەکان بەوەش نەوەستان بگرە ئەوەندە ئازاریان دا تەنانەت خودی (ئەجوید) سەرۆکی ئەو کاتی تورکیا گوتی: ئەم ئافرەتە بوەستێنن جا بە هەر شێوەیەك بێت! قوربانییەکانی ئەو لە پێناو بالآپۆشیەکەی ئەوەندە نەبوو، بەڵکو دەرکردنی دایكو باوکیشی لە کارەکانیان بەدوای خۆیدا هێنا، دایکی مامۆستاو سەرۆکی بەشی زمانی ئەڵمانی بوو لە یەکێك لە زانکۆکانی تورکیا، لەبەرئەوەی بەپێی یاسا لە دەوامی فەرمی هیچ ئافرەتێك بۆی نەبوو بە بالآپۆشی دەوام بکات، دایکیشی ئامادەنەبوو کار بەو یاسایە بکات، بۆیە دەرکرا، باوکی ڕاگری زانکۆ بوو، بەڵام ئەویش دەرکرا.

دوو کچەکەشی بۆ ماوەیەکی زۆر لە قوتابخانە دابڕان، بە هۆی سوکایەتی پێکردنو بێزارکردنیان لەلایەن ڕۆژنامەنووسە عەلمانییەکان. ئەندام پەرلەمانی بالآپۆشیش لەبەر ئاپۆڕای ڕۆژنامەنووسان بە بەردەوامی لەبەردەم ماڵەکەیو درۆو بوختانە زۆرەکانیان تا دەرچوو لە تورکیاش نەدەوێرا خۆی بەدەربخات، بۆیە تا ماوەیەکی زۆر لە ماڵی هاوڕێیەکانی، یان کەسە نزیکەکانی دەمایەوە، بەڵام ئەندام پەرلەمانی بالآپۆش ئەوەندە خۆڕاگرو ئارامگربوو لەبەردەم هەموو ئازارو دژایەتییەکان تەنانەت خودی ئارامگریو خۆڕاگریش هیوایەکی ئەوتۆیان نەمابوو، بەڵام ئەو بڕیاری دابوو لە پێناو بالآپۆشی تا دوا هەناسەی لەسەر پێکانی خۆی بوەستێ، ئەوەبوو لە ساڵی ٢٠٠١ دواین هەوڵ ئەنجام درا بۆ کوژاندنەوەی ڕووناکی مۆمی هیوای هەزاران هاوبیرو بالآپۆشی دەنگدەری ئەندام پەرلەمانی بالآپۆش، بەدەرکردنی لە پەرلەمانی تورکیا، هەڵبەت بەبێئەوەی مافی بەدواداچوونی ئەم کەیسەی هەبێت!

لە حوزەیرانی ٢٠٠١ ڕەگەزنامەی تورکی لێ سەنرایەوەو بۆ ماوەی ٥ ساڵ قەدەغەکرا لە هەموو کارێکی مەدەنیو فەرمی، بەم شێوەیە بووە بچووکترین قەدەغەکراوی سیاسیی لە تورکیا! دەزانم خوێنەری ئازیز، خوشکی بالآپۆشی ئازاردراو زۆر حەز دەکەی بزانی ئەم ئافرەتە سەرکردەیە کێیە، پێش ئەوەی پێت بڵێم ئەم ئافرەتە هیممەت بەرزە کێیە، پێت دەڵێم ئایا دەزانی بۆچی ئەم هەموو ناخۆشییە بەسەر خۆیو بنەماڵەکەی هات؟ تەنها لەبەرئەوەی ئامادەنەبوو بالآپۆشیەکەی لاببات، ئینجا بچێتە پەرلەمان. لەسەر داواکاری خەڵکانێکی زۆر ئەو ماوەیە پڕ ئازارەی لە تورکیا تووشی بوو لە دووتوێی پەرتووکێك بە ناوی (دیموکراسی بەبێ حیجاب) نووسی، من چەند ڕستەیەکی کورت، بەڵام پڕ مانا هەڵگر لە پەرتووکەکەی وەك خۆی لێرەدا بۆتان دەنوسمەوە:

١- کاتێ بەو شێوەیە مامەڵەیان لەگەڵدا کردم، ئنجا زانیم دیموکراسی قەناعەتێکی درۆزنانەیەو ئەوان خۆیان تێدا دەشارنەوە.

٢- لە ڕاستیدا لای هەندێ کەس بالآپۆشی ئافرەت، هەستکردنێك بە ترس تیایاندا دەوروژێنێ، هەرچی دەبێت با ببێت بەس بالآپۆش نەبێت.

٣- ئێستا کە سەرنج لە ڕابردوو دەدەم ئەوە دەبینم کە هۆکارێکی بەرزو پاك خۆی حەشارداوە لە پشتی هەموو ئەزموونێکەوە.

٤- من لەبەر حیجابەکەم لە تورکیا دەرکرام، بەڵام نەتەوەیەکگرتووەکان ئەو حیجابەی پێی چوومە ناو پەرلەمانی تورکیا لە (١٨) پێشانگای جیاوازدا بەشداری پێکرد لەچەندین وڵات.

ئەم ئافرەتە (مروه صفاء قواقچی)یە، لە کاتێکدا ئەو ئێستا مامۆستایە لە زانکۆی (جۆرج واشنتۆن) لە ئەمەریکا دەڵێ: ئێستا منداڵەکانم لە ئەمەریکا دەچن بۆ قوتابخانەو زۆر شانازییان پێوە دەکەم، ئەوان ئێستا یەکەمین دوو قوتابی بالآپۆشن لە ناو ١٢٠٠ قوتابی قوتابخانەکەیان، ئەوان یاری تۆپی سەر مێزو یاری بالەش دەکەن، بەڵام بە بالآپۆشییەوە، لە کاتی نیوەڕۆدا نوێژەکانیشیان لە ژووری بەڕێوەبەری قوتابخانەیەکەیاندا دەکەن.

خوێنەری بەڕێز، هیوادارم هەرگیز ناوی ئەم شازادە بالآپۆشە لەیادنەکەن، چونکە ئەو مێژوویيەکی تایبەتی بۆ خۆی تۆمارکرد، لە پێناو بالآپۆشیدا.

ئایا تۆ کەسێکی نامۆیت؟

وەڵامی ئەم پرسیارانەی خوارەوە بدەرەوە، لە کۆتاییدا لە ڕێگەی ئەم هەڵسەنگاندنەوە بە کەسایەتیت ئاشناببە، بۆئەوەی بتوانیت پیاچوونەوەیەك بە دەروونی خۆتدا بکەیتو هەڵەکانت ڕاست بکەیتەوە، بۆئەوەی کەسێکی نامۆو نەویستراو نەبیت، هەروەها بتوانیت ڕابێیت لەگەڵ کەسانی دەوروبەردا..

یەکەم: ئایا حەزدەکەیت لە سەرەتای نانخواردندا شیرینی، بخۆیت؟

أ- بەڵێ.. ب- نەخێر..

دووەم: ئایا هەندێك ڕەفتاری شێوە تەمسیلی دەکەیت، یان لاسایی هەندێك دەنگ، یان ئاژەڵان دەکەیتەوە، بۆئەوەی کەسانی دەوروبەرت بخەیتە پێکەنین؟

أ- بەڵێ.. ب- نەخێر..

سێیەم: ئایا بەبێ هیچ هۆکارێك دووچاری خەمو پەژارە، یان خەمۆکی دەبیت؟

أ- بەڵێ.. ب- نەخێر..

چوارەم: ئایا هەموو ڕۆژێك سوری لەسەر ئەوەی کە سەرجەم کارەکانت بە هەمان وردەکاریو لە کاتی دیاریکراوی خۆیدا ئەنجام بدەیت، بۆ نموونە خۆشۆردن لە ماوەی ١٥ خولەکدا، جێهێشتنی ماڵ هەموو ڕۆژێك لە کاتێکی دیاریکراودا؟

أ- بەڵێ. ب- نەخێر.

پێنجەم: ئایا هەندێجار بەبێ هۆ پێدەکەنیت؟

أ- بەڵێ.. ب- نەخێر.

شەشەم: ئایا هەمیشە بە وردی پارێزگاری لە وادەو بەڵێنەکانت دەکەیتو پابەندیت پێیانەوە؟

أ- بەڵێ.. ب- نەخێر.

حەوتەم: ئایا هەمیشە حەزدەکەیت ئەو جلوبەرگەی دەیپۆشیت، جیاواز بێت لەجلوبەرگی کەسانی دی؟

أ- بەڵێ.. ب- نەخێر.

هەشتەم: ئایا حەزدەکەیت هەمیشە شێوەی قژت لە کەسانی تر جیاواز بێت؟

أ- بەڵێ.. ب- نەخێر.

نۆیەم: ئایا شەیدای کۆکردنەوەو پارێزگاریکردنی کەلوپەلی نامۆی، وەك قوتو، یان شوشەی بەتاڵ، یان بلیتی شەمەنەفەر، فڕۆکە...؟

أ- بەڵێ.. ب- نەخێر.

دەیەم: ئایا هەمیشە لە گیرفانتدا پارێزگاری لەو شتانە دەکەیت، کە باوەڕت وایە بەختەوەرت دەکەن؟

أ- بەڵێ.. ب- نەخێر.

یازدەیەم: ئایا لە کاتە جیاوازەکاندا زۆر لە بەردەم ئاوێنە دەمێنیتەوەو لە خۆت وردبیتەوە؟

أ- بەڵێ.. ب- نەخێر.

دوازدەیەم: ئایا هەمیشە کەلوپەلەکانت لە شوێنێکی دیاریکراودا دادەنێیت، بەوپەڕی وردەکاریو ڕێکخستنەوە؟

ئێستا نمرەکانت کۆبکەرەوە، بۆ هەر وەڵامێکی (بەڵێ) بۆ پرسیارەکانی (١-٢ -٣-٥-٧-٨-٩-١٠-١١) تەنها یەك نمرە دابنێ، وڵامی نەخێر (٠) سفر.

هەروەها یەك نمرە بۆ وەڵامی (نەخێر)، بۆ پرسیارەکانی (٤ — ٦ - ١٢) دابنێ.. وەڵامی بەڵێ (٠) سفر.

ئەگەر زیاتر لە (٨) نمرەت بە دەستهێنا، ئەوا تۆ کەسێکی نامۆی، دەبیتە هۆکاری بێزاریو ماندووبوونی دەوروبەرت، کەسانی دەوروبەرت حەز بە هاودەمیت ناکەن..

ئەگەر لە (٨) نمرە کەمترت بەدەستهێنا، ئەوا تۆبە ڕێژەیەکی کەمتر کەسێکی نامۆیت.. جاروبار لەگەڵ کۆمەڵگەدا بۆچوونەکانتان دژ بە یەکە..

بەڵام ئەگەر (چوار خاڵ، یان کەمترت) بە دەستهێنا، ئەوا تۆ کەسێکی هاوسەنگیو بە هیچ شێوەیەك سیفاتی نامۆییت تێدا نییە..

باڵوڵو کۆشکی خەلیفە

خەلیفە هارونە ڕەشـــید کۆشـــکێکی لەســـەر جوانترین شێوەو دیزاینی ئەو سەردەمەی خۆی دروستکرد، کاتێك کۆشکەکەی تەواو بوو، فەرمانی کرد بە وەزیرەکەی کە بە نێو تەواوی شـــەقامەکانی بەغـــدادا بگەڕێـــتو خەڵکی ئـــاگادار بکاتەوە، کـــە دەبێت هەموو دانیشتوانی شار سەردانی کۆشکی خەلیفە بکەنو بە وردی سەرنجی بدەن، تا هەر کەسێك ڕەخنەو پێشنیارێکی لەبارەی کۆشکەوە هەیە، ســـوودی لێببینن‌و کۆشکەکەی پێ ڕازاوەتر بکەن، بۆ ماوەی حەوت ڕۆژ بە شـــەقامەکانی بەغدادا ئاگادارییـــان بڵاوکردەوە، خەڵکی لە هەموو ناوچەیەکەوە هاتن بۆ بینینی کۆشـــکی خەلیفە، بە بینیی سەرسامو دڵخۆشـــبوون، هیچ کەس نەیتوانی تەنها ڕەخنەیەکی لێ بدۆزێتەوە، دوای حەوت ڕۆژ هارونە ڕەشید وتی: ئایا کەسێك ماوە کۆشکەکەی نەبینیبێتو بە دەم داواکاریەکەمانەوە نەهاتبێ؟

وەزیـــر گوتـــی: بەڵێ تەنها یەك کـــەس نەهاتووە بـــۆ بینینی کۆشك، وتی: ئەو کەسە کێیە ئاگاداریو بانگەوازی ئێمەی بیستووەو نەهاتووە بەدەم داواکارییەکەمانەوە؟

وەزیـــر گوتی: تەنها باڵوڵی حەکیـــم نەهاتووە، هارون فەرمانی کرد کە لە هەر شوێنێك هەیە بڕۆن بیهێنن!

وەزیـــر بە ســـواری ئەســـپەکەی بە ڕێکـــەوت تەواوی شـــاقامو کۆڵانەکانی بەغداد گەڕا، بەڵام باڵوڵی نەبینی، لە هاوڕێیەکی پرسی کە باڵوڵت نەبینیوە؟

وتـــی: ئەگەر لە شـــار لە نێـــو زیندووەکان نەبێـــت، کەواتە بۆ دیداری مردووان ڕۆیشـــتووە، وەزیر بەڕێکەوت بۆ گۆڕســـتانی شار، بینی ئەوا باڵوڵ لە نێوان دوو گۆڕدا دانیشتووە، بینی عەمامەکەی بەســـەرەوە نەمـــاوەوە ئێســـقانێکی بە دەســـتەوە گرتـــووەو بەدەم گریانەوە لەبەرخۆیەوە قسەدەکات.

وەزیر سڵاوی لێکردو گوتی: باڵڵی حەکیم بۆچی زیندووەکانت جێهێشتووەو هاتوویت بۆ لای مردووەکان؟

باڵـــوڵ گوتی: مـــن لە لای کەســـانێك دانیشـــتووم کاتێك جێم هێشـــتن، غەیبەتم ناکەن، کاتێکیش لایان دادەنیشـــم، ئازارم نادەن، بیرکردنەوە لە ژیانی ئەوان پەندوئامۆژگارییە..

پاسان وەزیر گوتی: خەلیفە هارون داوای کردووە کە بەڕێزتان سەردانی بکەن، باڵوڵ گوتی: خەلیفە چ پێویستییەکی بە من هەیە؟

گوتی: دەیەوێت بۆچوونی تۆ بزانێت سەبارەت بە کۆشکەکەی! پاشـــان پێکەوە بە ڕێکەوتن بۆ کۆشـــکی خەلیفە هارون، سڵاوی لە خەلیفە کردو ئەویش بە جوانترین شێوە وەڵامی دایەوەو فەرمانی پێکرد دابنیشـــێت، باڵوڵ دانیشـــتو چاوەکانی بڕییە زەوییەکە، نە ســـەری هەڵبڕی بۆ لای خەلیفە، نە تەماشـــای کۆشـــکە نوێیەکەی دەکرد، خەلیفە هارون پێی گوت: بۆچی سەیری کۆشکەکەم ناکەی؟ من بۆیە ناردوومە بە دوای تۆدا تا بە وردی ســـەیری کۆشـــکەکەم بکەیـــت، ئەگەر هـــەر کەموکوڕییەکی تێدایە پێمـــان بڵێ، تا چاکی بکەین؟!

باڵوڵـــی حەکیـــم گوتـــی: جەنابـــی خەلیفە ئەم کۆشـــکەی تۆ دوو عەیبی ســـەرەکیو زۆر ڕوونی تێدایـــە.. یەکەمیان ئەوەیە کە خاوەنی ئەم کۆشـــکە دەمرێتو کۆشکەکەی جێدەهێڵێت، دووەمیان کۆشکەکەش دەڕووخێتو نامێنێتەوە!

هارون بە بیســـتنی ئەم وشـــەیە زۆر توڕەبـــوو، وتی: باڵوڵ تۆ هاتووی سەرەخۆشـــیمان لێ بکـــەی، یان پیرۆزباییمـــان لێ بکەی! باڵوڵـــی حەکیم وتی: کۆشـــکەکەی تـــۆ زیاتر لە سەرەخۆشـــییەوە نزیکترە تا پیرۆزبایی، پاشان شیعرێکی بەسەردا خوێندەوە..

خەلیفـــە یەکجـــار سەرســـام بـــوو بە قســـەکانی باڵـــوڵ، هەر لەبەرئـــەوە داوای لێکرد زیاتر ئامۆژگاری بکات.. باڵوڵی حەکیمیش چەند پارچە شـــیعرێکی بۆ خوێنـــدەوەو تیایدا ئامۆژگاری کرد کە دنیا کۆتایی دێتو توێشوو هەڵگرێت بۆ ڕۆژێك کە دینارو درهەمو کۆشكو تەلار سوود بە خاوەنەکەی ناگەیەنێت..

بەشی هەشتەم

عوسمان حاجی سەلام

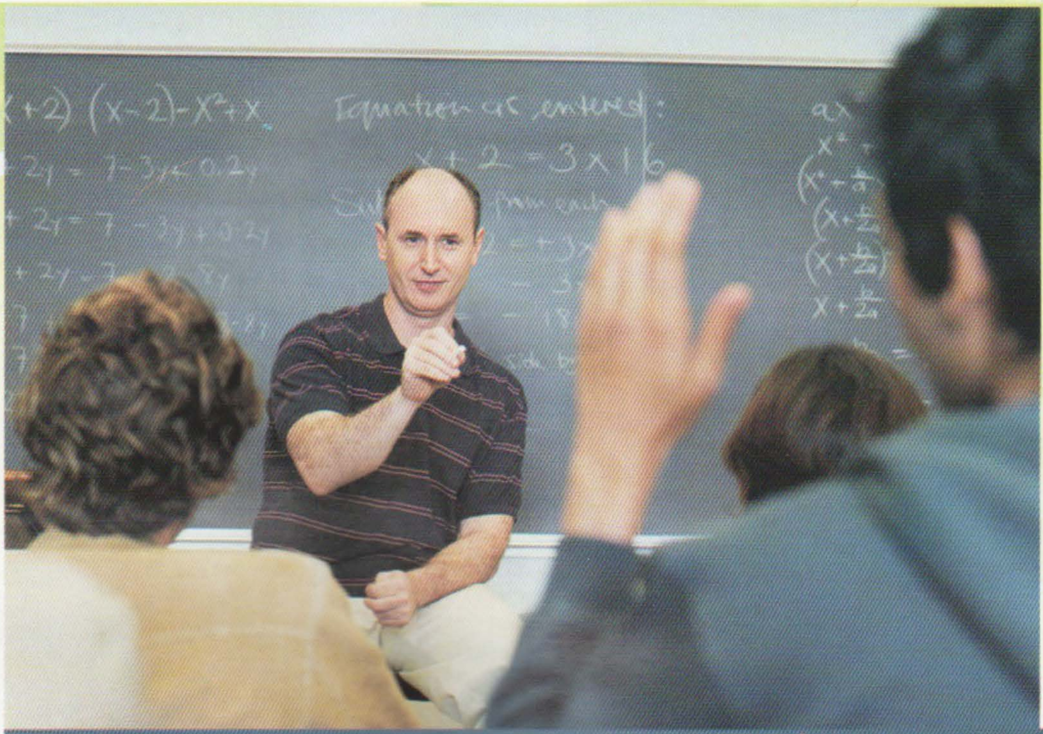

چۆن دەبێتە مامۆستایەکی سەرکەوتوو

یەکەم: چۆنییەتی ئاراستەکردنی پرسیار:

٥- پێویستە مامۆستا نەرمونیان بێت لە وەرگرتنی وەڵامی پرسیارەکانیو ئاسانکردنەوەو گۆڕینی شێوازی پرسیارکردن بەکاربێنێت بۆ زیاتر تێگەیاندنی خوێندکار لە مەبەستی پرسیارەکە، پێویستە مامۆستا لە کاتی دروستکردنی پرسیارەکەدا لە لای خۆیەوە، چەند وەڵامێکی بۆ پرسیارەکەی خۆی دانابێت، چونکە دەبێت پێشبینی ئەوەبکات کە لەلایەن خوێندکارەکانەوە وەڵامی جیاوازو ڕاستی دەستدەکەوێت.

٦- کاتی چاوەڕوانی، گرنگترین یاسای پرسیارکردنە، مەبەست لەمەش ئەو کاتەیە کە مامۆستا لە دوای پرسیارکردنەوە دەیداتە خوێندکار، تاوەکو وەڵامی بداتەوە، لێکۆڵینەوە زانستییەکان ئەوەیان دەرخستووە کە خوێندکار لە کاتی ڕووبەڕووبوونەوەی پرسیارێك لێی پێویستی بە چەند چرکەیەك هەیە، بۆئەوەی بتوانێت لەو ماوەیەدا پرسیارەکە وەربگرێتو پرۆسە عەقڵییەکانی چالاك بکات لە شیکردنەوەو ئامادەکردنی وەڵامی گونجاو، لە بەخشینی ئەم کاتەشدا پێویستە جیاوازی تاکەکەسی نێوان خوێندکاران لەبەرچاو بگیرێت، چونکە هەندێ خوێندکار دەتوانێ لە ماوەیەکی کەمدا وەڵام بداتەوە لە بەرامبەردا هەندێکی تر لە خوێندکاران ماوەیەکی زیاتریان پێویستە تاوەڵام بدەنەوە، بەشێوەیەکی گشتی ئەو کاتی چاوەڕوانەی کە پێویستە مامۆستا بە خوێندکارانی بدات بە لایەنی کەمەوە پێویستە لە پێنج چرکە کەمتر نەبێت.

٧- ئەوکاتەی مامۆستا پرسیارێك لە چەند خوێندکارێکی دیاریکراو دەکاتو وەڵامی ڕاستی دەستناکەوێت، پێویستە ئەو پرسیارە ڕووبەڕووی سەرجەم خوێندکارانی ناو پۆل بکرێتەوە بۆئەوەی ئازادی وەربگرن لە وەڵامدانەوە، ئەمەش لە بێزاری خوێندکاران کەمدەکاتەوەو دەشبێتە هۆی دروستکردنی کێبڕکێی وەڵامدانەوە لای خوێندکاران.

٨- هەتا پرسیار کورت بێت باشترە، ناشبێت مامۆستا وشەو زاراوەی گرانو نامۆ لە پرسیارکردندا بەکاربێنێت بە جۆرێك ببێتە هۆی ئەوەی خوێندکاران لە ماناو مەبەستی پرسیارەکە تێنەگەن.

٩- دەبێت لە وەڵامی ڕاستی خوێندکاراندا مامۆستا پاداشتی مادیو مەعنەوی بەرامبەر خوێندکاران بەکاربێنێ، چونکە پاداشتکردن دەبێتە هۆی هاندانی خوێندکار لە بەدواداگەڕانی وەڵامو دووبارەبەشداریکردن لە داهاتوودا، جۆری پاداشتیش (ئافەرین، دەستخۆش، سوپاس، پێشکەشکردنی دیارییەکی بچووك لە ناوپۆلدا، چەپڵەلێدان بۆی ....هتد)، وەڵامە ڕاستەکانیش وازلێمەهێنە، تاوەکو خۆت ڕوونکردنەوەو بۆچوونی خۆت دەربارەی دەخەیتەڕوو، هەندێ جۆری تری هاندان هەیە کە بەکاردێت بۆ ئەو خوێندکارانەی کە وەڵامەکانیان نیوە تەواوە، وەکو (وەڵامەکەت تاڕادەیەك باشە، هەوڵبدە باشتری بکەی، پێویستە زیاتر بیربکەیتەوە، ڕوونکردنەوەی زیاتر بدە بۆئەوەی وەڵامەکەت تەواوبێت ...هتد)، نابێت مامۆستا ئەو خوێندکارانە فەرامۆش بکات کە وەڵامەکانیان هەڵەیە، بەڵکو پێویستە لەلایەن مامۆستاوە چاودێری ئەمجۆرە خوێندکارانە بکرێ، تا ئەو کاتەی وەڵامەکانیان بۆڕاست دەکرێتەوەو ئاڕاستەی بیرکردنەوەیان دروست دەبێت.

١٠- دەبێت مامۆستا لەو جۆرە پرسیارانە خۆی بە دووربگرێ کە دەبنە هۆی ئەوەی لە ئاستی زانیاری خوێندکاران کەمبکاتەوە، یاخود بێزارکردنیان.

١١- پێش ئاڕاستەکردنی پرسیار لە هەرخوێندکارێك پێویستە تۆی مامۆستا هێمنیو ئارامی ناوپۆل دەستەبەربکەیت، بۆئەوەی هەموو خوێندکاران گوێبیستی پرسیارەکەی تۆو وەڵامی هاوڕێکەیان بن.

١٢- پێویستە مامۆستا ئەو ڕاستیە بزانێت کە زۆری ژمارەی پرسیارکردن لە یەك وانەدا، مانای زۆربەخشینی زانیاری ناگەیەنێ، بەڵکو دەبێتە هۆی ئەوەی لە کاتی چاوەڕوانی وەڵامەکان کەمبکاتەوە.

١٣- بۆ دەستکەوتنی وەڵامی پرسیارەکەت دەبێت تۆی مامۆستا ئەو توانایە، یان ئەو پرۆسە عەقڵییە دەستنیشان بکەی کە خوێندکار لە وەڵامدانەوەدا پشتی پێدەبەستێ.

مۆمی دەیەم

ئاگاداربە کچەکەم!

ن: د. عبدالكريم بكار
و: ئاسیا صەلاح

لە ڕابروودا دابڕان (تەنیایی) ئەو کالآیە بوو کە هەموو کەسە لاوازەکانی دەپاراست لە مرۆڤە دڕندە شێوە گورگەکان، بەڵام ئەمڕۆ لە سایەی هەبوونی سەدەها لە کەناڵە ئاسمانییە جیاوازەکانو هاتنەناوەوەی ئینتەرنێت بۆ هەموو ماڵێك، دابڕان بووەتە بە شێك لە مێژوو، من دەزانم ئەو خولیایەی کە لە دڵی زۆربەی کچەکاندا جێگیربووەو چەکەرەی کردووە، پێکەوەنانی ژیانە لەگەڵ کەسێکی ڕاستو ڕەوان، کە نرخی ژیانی هاوسەرگیری بزانێت، ئاگاداری خێزانەکەی بێت، دڵخۆشی بکات، لە پێناو بەدیهێنانی ئەم خولیایەدا کچەکە خۆی ڕووبەڕووی مەترسی دەکاتەوە، بە وەڵامدانەوەی بەرامبەرەکەی کە کوڕێکە، یان بە چونە ناو هۆبەیەکی ئەلیکترۆنی (چاتکردن)، یان لەگەڵ دراوسێکەیان چەند نیگایەك دەگۆڕێتەوە...

دڵنیام هەموو ئەمانە تەنها لە پێناو بەدەستهێنانی کەسێکە کە ببێتە هاوبەشی ژیانو باوکی منداڵەکانی لە داهاتوودا.

گەنجان بە هەموو چینەکانیانیەوە ئەم ڕاستییە باش دەزانن، بەڵام کەسە باشو بەڕێزەکانیان ڕێگەیەکی شەرعیو ڕێزدار دەگرنەبەر بۆ ئەو مەبەستە، یەکێکیان دەچێتە پێشەوە بۆ لای خێزانی ئەو کەسەی دەیەوێت ژیانی لەگەڵدا پێکبهێنێت، بەڵام ئەوانی تر کە ژمارەیان کەم نییە لە ڕێگەیەکی هەستیارەوە دەڕۆنو بەڵگە لە دوای بەڵگە دەهێننەوە، گوایە دەیانەوێت هەموو پەیوەندییەك بە هاوسەرگیری کۆتایی بێت، پێش ئەوە کاتێك هەیە بۆ یەکترناسینو دڵنیابوون لە هاوبەشی گونجاو.. زۆرینەیان لەوەدا ڕاستگۆنین، ئەگەر ڕاستگۆش بن بە شێوازی پەیوەندیکردنی بە کچەکەوە ئەوە دەگەیەنێت کە کەسێکی گونجاو نییە.

تۆش کچەکەم بەهۆی دڵ باشیتو پاکیو بێتاوانی مەبەستتو کەمی ئەزموونت کە ئەمە خۆی واقیعی زۆرینەی گەنجانە، خۆت لە گرفتێکی گەورەدا دەبینیتەوە، نازانیت چۆن لێی دەربازبیت!

لەوانەیە کوڕەکە کچەکە لە شوێنێکی گشتیدا ببینێت، وێنەیەکی بگرێت بە بێئەوەی کچەکە ئاگای لێبێت، لەوانەیە دەنگی تۆمار بکات، پاش ماوەیەك ئەمانە بەکاردەهێنێت بۆ ترساندنو هەڕەشەلێکردنی، لە ئەنجامدا خۆی وەك ڕێبوارێك دەبینێت لە کێلگەیەکی میندا، تازە بۆ هەر کوێ بڕوات مەترسی دەورەی داوە.

هەندێك لە کچان بێئاگایی باڵی بەسەردا کێشاون، لە ساتێکی لاوازیدا یەکێك لە دڕندەکان فرسەتی لێدێنێت، بەڵێنی هاوسەرگیری پێدەدات، پاشان دەنگی نامێنێت، ئەمیش خۆی توشی خەمێکی گەورە کردووە، لەوانەیە کچێنیشی لەدەست دابێت، ئەو کات تاوانەکە دەبێتە دوو تاوان: تاوانێك لەسەرخۆیو تاوانێکیش لەسەر ئەو منداڵەی کە بە بێ باوكو بنەچە دەژی.

ئەمە چی دەگەیەنێت لای کچەکانم؟

١- متمانەی تەواوت هەبێت کە ئەوەی خودای گەورە بۆی نوسیویت، هەر بەدەستی دەهێنیت، هەرچەندێك لاوازو دوورو دابڕاویش بیت.

٢- هەر خودای گەورەیە کە هاوسەرێکی ڕاستو ڕەوان بە ئافرەتێك دەبەخشێت، هەر ئەوە هاوسەرێکی ڕاستو ڕەوان بە پیاوێکیش دەبەخشێت، بۆیە ڕاستگۆیانە داوای ئەوەی لێ بکە، ئەوەی بەدەستی خودایە تەنها بە گوێڕایەڵیو ملکەچیکردن بەدەستی دەهێنیت نەوەك بە بێ گوێی کردن.

٣- گەنجێك لەو ئافرەتەدا کە ملکەچی ئارەزووەکانی دەبێت، وێنەی ئەو کەسە نابینێت کە دەیەوێت بیکاتە هاوسەریو دایکی منداڵەکانی.

٤- چاوت لە ڕێگەی خودا بێت، زیاتر یادی بکە، پشتی پێ ببەستەو کارێك بکە ڕۆحت خۆشی ببینێت لە خۆشەویستیو هۆگری ئەو، چونکە لە وەدا دڵخۆشیو ئاسودەیی هەیە، کە لە هیچ ئاسودەییەکی تر ناچێت، بە دوای بەختەوەری زیاتردا مەگەڕێ، بەڵکو بە دوای بەرزترین بەختەوەریدا بگەڕێ.

پەیڤی خوێنەرێک!!

ئارام نەبی مەحمود

سەرەتای هەموو مانگێ بە تامەزرۆیو دڵێکی پڕ لە جۆشو خرۆشەوە ڕێ دەکەم ڕووەو ئەو شوێنەی گۆڤاری بڕیاری تێدا دەفرۆشرێت، کە دەمێکە لە چاوەڕوانیدام بۆ دیدەنو خوێندنەوەی ژمارەی تازەی گۆڤاری بڕیار، بە بینینی چاوەکانم گەش دەبن، بە خوێندنەوەی یەکەم دڵۆپ ماندوویەتیو شەکەتی ڕێگا لە جەستەم دەردەکەم.

هەموو مانگێ بە وتە ناسکو پەیڤە جوانەکانی بڕیار دڵم ئاودێر دەکەم، هەموو مانگێ گەشت دەکەم بە نێو ئەو دونیا جوانو ڕازاوەیەی کە بڕیار لە ناخو ئاوەزی ئێمە ئافراندویەتی، هەموو مانگێ لە بڕیارەوە ڕووبەڕووی زۆر وانەی گرنگ دەبمەوە، بەڵێ هەموو مانگێ کارگەی بڕیار دەکەوێتە کار بۆ نۆژەنکردنەوەو بنیاتنانی مرۆڤەکان.

بڕیار سازو ئامادەمان دەکات بۆ ژیان، بڕیار دەمانکاتە هاوڕێ لەگەڵ خۆمان، بڕیار بە زمانی حاڵ پێمان دەڵێت: ئەی مرۆڤەکان وەکو ئەوەی کە هەن خۆتان قبوڵ بێت، هەست بە بوونی خۆتان بکەن، لە ناختاندا توانایەکی شاراوە هەیە کە هاوکاریتان دەکات لە گەشەسەندنو بەرەوپێشچوون، متمانە بەخۆتان بکەنو خۆتان خۆشبوێت، ئێوە شایەنی باشترینن.

بڕیار ئەو پەروەرشیارە هێمنو لەسەرخۆیەی کە هەرگیز بە سەرماندا نەی قیژاندووە، بەڵکو بەوپەڕی ئارامیو نەرمی نواندنەوە ئاڕاستەمان دەکات، هەمیشەو بەردەوام بە گوێچکەماندا دەچرپێنێ کە ببین بە خاوەنی بڕیاری خۆمان، کە ئیجابیانە بیربکەینەوە، کە ئامانجداربینو کاربکەین بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانمان، بڕیار هانمان دەدات گرنگی بەبەها باڵاکان بدەین، فێرمان دەکات دڵسۆزبین لە کارکردن، بڕیار گیانی هەستکردن بەبەرپرسیاریەتی وەکو گوڵێك لە ناخماندا چاندووە، بڕیار ئامادەمان دەکات بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی هەلومەرجە سەختو دژوارەکان.

بڕیار گەرەکیەتی ئێمە بگەیەنێتە لوتکەی سەرکەوتن، گەرەکیەتی شادی ڕۆحو ئاسوودەیی دەروونو بەختەوەری ڕاستەقینەمان پێ نۆش بکات.

نابێت ئەوە لە یاد بکەین کە بڕیار بەرهەمی شەونخوونیو ماندووبوونی تەواوی ئەو پێنووسانەیە کە توانیویانە وشەو وتەکانیان لەسەر ڕووپەڕی گۆڤاری بڕیار بنەخشێنن، ئەو پێنووسانەی کە کاردەکەن بۆ فەراهەمهێنانی ئاشتیو ئارامیو ئاسوودەیی ڕاستەقینە، ئەو مرۆڤانەی کە بە خوێنو بە فرمێسك لە شەوی تاریکداو لەبەر ڕۆشنایی مۆمو بە هاوڕێیەتی لەگەڵ پێنووس ڕۆژ دەکەنەوە.

لەگەڵا چوونە نێو شەشەمینساڵی تەمەنی ئەو گۆڤارە قەشەنگە پیرۆزبایی لە هەموو خوێنەرانو نووسەرانو هاوکارانی بڕیار دەکەم، لەگەڵ دووپاتکردنەوەی ڕێزو خۆشەویستی بێ پایانم بۆ تەواوی ستافە بێوێنەکەی گۆڤاری بڕیار، ئەو ستافەی کە ماندووبوون ناناسێت، ئەو ستافەی کە ڕۆژو شەویان گرێداوە بۆ خزمەتکردن، ئەو سەربازە ونانەی کە خۆیان تەرخانکردووە بۆ خزمەتی گەلو خاكو نیشتیمانەکەیان، لێرەوە پێیان دەڵێم: ئێوە نایابترین بەخششی یەزدانن، ئێوە ڕۆحو دڵو بینایی ئێمەن، ئێوە خۆشەویستو ئازیزی ئێمەن.

داواکارم لە خوای گەورە بەردەوامیتان پێببەخشێتو ئەو کارەتان بخاتە تەرازووی چاکەکانتانەوە.

عەبدولقادر حسین

شەیدایەك!

سەرەتا سڵاوو ڕێزو خۆشەویستی بێ پایانم بۆ خوێنەرانو نووسەرانو سەربازە ونەکانی گۆڤاری بڕیار...

هیوادارم هەر تاکێك ئەم گۆڤارە وەك بولبولێکی دەنگخۆش لە هێلانەی پەرتوکەکانیان هەلگرنو جارجار بە گوێی دڵ، گوێ لە دەنگە ناسکەکەی بگرن!

شەیدای گەیشتنم بە نووسەرانو ستافە نازدارەکەی گۆڤاری بڕیار، تا دەستیان بگوشمو دەستخۆشیان لێبکەم، تا بیرۆکەو بیرکردنەوە جوانەکانیان بەرزتر بنرخێنم، پێیان بڵێم ئێوە هیواو ئومێدن، بەرهەمهێنی خۆشیو شادیو بیرۆکەی جوانن، باخی دەروونو دڵمان ئاودێر دەکەن، بە پەیڤی شیرینو جوان، بە پەنجە ناسكو ڕەنگینەکانتان، ڕێگای داهاتوومان دەنەخشێنن، لە کاتێکدا خەریکە توانا بێنازو کەم وێنەکانمان، وەك خەزانی گەڵای پایزی لێبێت، ئێوە وەرزی بەهاری گوڵو گوڵستان بە دیاری بۆ ناخو ئاوەزی وشك هەڵاتووی بێ گوڵو ڕیحانەمان دێنن، ئێوە بۆ زامی برینەکانمان، بەهێزی ئاوەزی ئاوازەتان، خامەکانتان بەدڵێکی گەرم هەڵدەگرنو دەیخەنەکار، بەو هیوایەی بیرۆکەو تواناکانتان لەسەر ئەم لاپەڕە دانسقانە ببێتە مەرهەمو سارێژی برینەکانمان بکات..

ئێوە لە ساتە خەمبارەکانمان ئارامیمان پێدەبەخشن، لەو ساتانەی دڵخۆشین بەختەوەرترمان دەکەن، ئێوە بۆ ئارامیو بەختەوەریو خۆشگوزەرانی خێزان، پەروەردەی بنیاتنەرو تەباییو ڕێزگرتن دەکەنە دیاری دەستتانو پەخشی دەکەن، ئێوە بەردەوام بەری داری هیواو ئومێدو ڕەنجو تێکۆشان لە ناخماندا دەچێنن، تاوەکو ئێمەش وەك ئێوە بە بەختەوەری بژین، ئێوە ناتانەوێت بەرهەمی بەختەوەربوون، تەنها خۆتان خاوەنی بن، چونکە ئێوە دەزانن پەروەردگاری میهرەبان، ئەم بەرهەمەی وەك هەوا زۆرو زەوەند کردووە، بەڵکو دەکرێ بڵێین زۆرتریشە، چونکە ئازادیو بەختەوەربوون وادەکات هەناسەی قوڵتر هەڵمژین، هیوامان بەم ژیانە بەرزتر بێت.

ئازیزان... هیواو ئومێدی بەرز بەم ژیانە وادەکات کە بزانین بەدیهێنەرێك هەیە، چاوی میهرەبانیو بەخشندەیی لە سەر ئێمەیە، کەواتە ئەم ژیانە بەم میهرەبانە پڕمانایە.

ئێمە چەند تامەزرۆی کاری چاکو خوڕەوشتی بەرزبین، زێدەتر ئەم میهرەبانی میهرەبانە دەناسین، ژیان بێ خۆشەویستی ئەو بێ مانایە، لە دووری ئەو کێ دەتوانێ بەختەوەرمان بکات؟ ئێمە گەر ڕێبواری ڕێگای نووربین، دڵ شەیداو عاشقی ڕێگای نوورە، مەستی بینینی لوتفو لیقای نوورە، جگە لەم میهرەبانە کێ دەتوانێ بەری داری ئیمانو بەختەوەریو خۆشگوزەرانی بڕوێنێت لە دڵەکانمان، ئێمە گەر قوتابیو خەمخۆرو دڵسۆزی ئەم زاتە پاکەبین، فێردەبین چۆن خۆشەویستی ببەخشینەوە، بۆئەوەی بەختەوەری لە دڵی خەڵکیدا بچێنین، فێردەبین چۆن بتوانین بەتەباییو یەکڕیزی بژین، فێردەبین چۆن پارێزگاری لە دەستکەوتە باڵاکانمان بکەین.

لە کۆتاییدا دەڵێم: ئێوە بوونەتە ئاوو ڕژاونەتە ژێر گڵو ڕەگی تواناکانمان، ئێوە ئەو پاڵەوانانەن، کە گەشە بە توانا ونەکانمان دەدەن، کاریگەریو دڵسۆزیتان ئێمە تێگەیشتووترو گەورەتر دەکات، کەواتە مەوەستنو قارەمانانەو بوێرانەتر تێبکۆشن، تاوەکو بە یەکەوە لوتکەی سەرکەوتن بگرین، ئێوە چەندە عاشقو شەیدای ئەم گۆڤارە دانسقەیەن؟ چەندە هۆگرنو خۆشتان دەوێت؟ چەندە تامەزرۆن سوود بەخشبن بۆ کۆمەڵگا؟ منیش هێندە دڵم خۆشە کە لەگەڵ کۆمەڵە کەسانێك خەریکین تۆوی چاکە دەچێنین، بەو هیوایەی بەرەکەی بەتامبێتو میهرەبانترین میر خێرو بەرەکەتی تێبخات، بۆئەوەی تەواوی کۆمەڵگا لێی سوودمەند بێت.

دیدارێک لەگەڵ سەرنووسەردا

بڕیار لای تۆ چی دەگەیەنێت؟

بڕیار پڕۆژەی تەمەنمە، وێڕای پڕۆژە گەلێکی زۆر بەڵام لە نێو هەموویاندا بڕیار لوتکەیە، دەزانم چیم دەوێت لە ڕێگای بڕیارەوەو تا ئێستاش بەرەو ئاسۆی ئامانجەکانمان چۆن هەنگاومان ناوە.

لە ڕێگای بڕیارەوە دەتانەوێت چی بکەن؟

دەمانەوێت خزمەت بە مرۆڤایەتی بکەین، بنیاتیان بنێین، دەستیان بگرین بەرەو ئاسودەیی، بۆئەوەی مرۆڤانە بژین، بە چاوەکانیان جوانترین دیمەنی ژیان ببینن، بە گوێیەکانیان جوانترین سرودو درودی بوونەوەر ببیستن بە زمانەکانیان خۆشترین ستران بۆ ژیان بڵێن!

هیوایان پێ ببەخشین، دەستیان بگرین بەرەو ئاسۆیەکی ڕوون، دەمانەوێت گەورەترین کارگەی دروستکردنو بنیاتنانی مرۆڤ دروستبکەین، ئەو کارەی کە حکومەتەکان بەو هەموو هێزو توانایەی هەیانە ناتوانن ئەنجامی بدەن!

ڕاگەیاندن هێندە گرنگە کە ئێوە هێندە جەختی لەسەر دەکەن؟

بێگومان، زۆریش زێتر لەوەی کە بۆی دەچن، ڕاگەیاندن چەکی بەهێزەکانە هێزی وشەیە، شیری خامەیە، سەدای فیکرو هەژانی هزرو سوپای مەعریفەتە!

هێزی نورە بەرامبەر بە دەیجور!

بەڵام کام ڕاگەیاندن؟ هەڵبەت مەبەستمان ئەو ڕاگەیاندنەیە کە بڕیار کاری لەسەر دەکات!

گۆڤاری بڕیار بە چی توانیویەتی خوێنەرانی بە شێوەیەک کەمەندکێش بکات کە تامەزرۆی وشەکانین، لەگەڵ دێڕ بە دێڕیدا فرمێسک دەڕێژن؟!

خوێنەرانی بڕیار لە نزیکەوە ئێمە ناناسن، بەلاشە لێمان دوورن، بەڵام بە هەستو خۆشەویستیو تەماسی ڕۆح لە سێبەرەکانی خۆیان لێیان نزیکترین، هەر ئەو نزیکییەش وایکردووە کە بە ناسکترینو نەرمترین وشەو بە دەنگێکی هێمنو چرپەئاسا بە گوێی دڵیاندا بچرپێنین.

ئەوان لە سێبەری وشەکاندا ئێمە دەبینن، ڕۆحیان لەگەڵماندا ئاشنان با بە شێوەمان نامۆ بن!

پەیامی بڕیار هەر لە سەرەتاوە ئەوە بووە کە ڕۆحەکان بدوێنێ، لەگەڵ دڵەکاندا ئاشنا بێت، بە ناخی خوێنەرانیدا ڕۆبچێو کوچەو کۆڵانی هەستو نەستیان بەسەر بکاتەوە.

ئێمە لێرە ئاوا دەنووسین، نامەکانی ئێمە بە فرمێسکی ئەوینو وەفاداری نەخێشێنراون، کە دەگەنە لای خوێنەرانمان وەکو شەمامەیەکی بۆنخۆش لە باخەڵی دڵیاندا هەڵی دەگرن!

کاتێک مرۆڤ لە خۆشەویستێکی خۆیەوە نامەیەکی

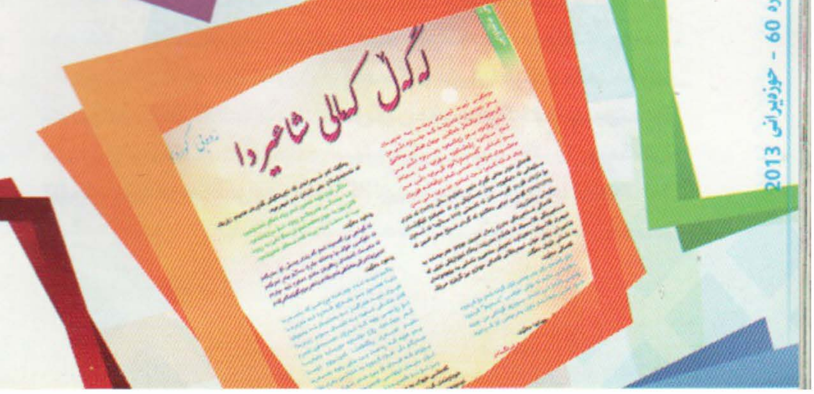

پێـدەگات، وەکـو شـانەی هەنگوین دڵۆپ دڵـۆپ میهرو سـۆزو ئەوینی ڕاستەقینەی لێ دەتکێت، لە زەمەنی کاڵبوونەوەی بەها گەورەکانی ژیاندا، لە سەروی هەمووشیانەوە خۆشەویستی!

جێی خۆیەتی هۆن هۆن بگری!

وەلێ سـوپاس بۆ خودا، ئـەو گریانە گریانی خـەمو خەفەت نییە، گریانی ئاسوودەبوونی ڕۆح، چونکە ڕۆح وەکو لاشە نییە کە شادمان بوو پێبکەنێ، بەڵکو دەگری، دڵیش وەکو پەرێزێکی وشکەڵان ئەو فرمێسکانە هەڵدەمژێت.

ئەوسـا مرۆڤ دەگاتە سـەعادەتێك کە هەرخۆی دەتوانێت گوزارشی لێـوە بـکات. ئەمـەش وایکردووە کـە ئەو متمانـە گەورەیـە لە لایەن خوێنەرانەوە بە «بڕیار» دروست ببێت.

ماوەیەکـە بڕیـار گرنگـی زۆر بە بـواری ئەدەبـیو لایەنی سـۆزداریو جوڵاندنی هەستو نەست دەدات، ئایا ئەمە خزمەت بە گەشەپێدان دەکات؟

گرنگیدان بە ئەدەب واتە: گرنگیدان بە مرۆڤ، واتە: گفتوگۆ لەگەڵ ناخی مرۆڤەکان، پەرەپێدان بە ڕۆحیان بەرەو لوتکەی بەرزی ماریفەتو ناسینی گەردوونو ئاشنابوون بە ڕازو نهێنیو جوانییەکانی ژیان.

هەسـت پێش ئەوەی بجوڵێنرێت خۆی جوڵێنەرە، زۆرجار هەسـتو سۆزو عاتیفەی ئێمە جڵەوی زۆرینەی بڕیارەکانی ژیانمان دەگرێتە دەست.

ئێمـە دەمانەوێت (عەقڵو عاتیفە) هـاوڕێو هاودەمێکی هەماهەنگ بن، دەمانەوێت سۆزداری بەرەو ئاڕاستەیەکی دروست ڕێنمایی بکەین.

چونکـە سـۆزو عاتیفە وەکو ئـاو وایە مرۆڤ بێ ئـەو دەخنکێتو ناژی، بەڵام ئەگەر نەیتوانی لە نێو ئەو ئاوەشـدا کە گەورەترین دەریایە مەلەوانی بکات دووبارە دەخنکێت!!

کەواتە پێویسـتە بە عەقـڵ کۆنترۆڵی عاتیفە بکەیـن، بەڵام ئەمە مانای ئەوە نییە کە عەقڵ زاڵبێت، یاخود عاتیفە فەرامۆش بکات!!

مرۆڤ بێ سۆزو عاتیفە دەبێتـە ئامێرێکی ڕووت!

بڕیاریش هەوڵدەدات هەردوو لایەنی مرۆڤ گەشە پێبدات، لایەنی ژیریو فیکرو لایەنی سـۆزو عاتیفە، ئەمـەش پرۆژەیەکی کامڵە بۆ گەشـەپێدان، کەواتە ئەم کارە گەورەترین خزمەت بە گەشەپێدانی مرۆیی دەکات.

«نامـە نورینەکان» بابەتێکی ڕۆحیو پەروەردەییو سـلوکییە، بەڵام دوابەدوای ئەو لە پێش ماڵاوایی دا دەچینە نێو کۆڕی شیعرو غەزەلیاتەوە! ئایا ئەمە دوو شتی جیاواز نین؟!

ئەم پرسـیارە پەیوەندی بە پرسـیاری پێشووەوە هەیە، منیش وەکو عەرەب دەڵێن: «أزيدكم من الشـعر بيتا» دێڕێکی زێترتان لە شـیعرەکە بۆ دەخوێنمەوە!

ئەوەی دەتەوێت بیڵێیت ئەوەیە کە ئێمە باسی «عیشقو خۆشەویستیو غەزەل»و ئەم بابەتانە دەکەین!! ئەمن پێم دەگاتەوە کە دەڵێن: سـەیرە، شـێخانیو ئەم هەموو شـیعرە غەزەلیانـەو هەندێجار پرسـیار دەگاتە دروستیو نادروستیو شەرعیو ناشەرعیش!

من هەمیشە ڕاشکاوانە دەدوێم، حەزم لە قسەکردنی پشتی پەردەوە نییە حەز دەکەم ئەو بەڕێزانە ڕاستەوخۆ ڕووبەڕوو ئەو پرسیارانەم ئاڕاستە بکەن!

بـە هەموو ئەو بەڕێزانە دەڵێم: هیچ پێچەوانەیەك لە نێوان «نامە نورینەکاندا» نیە کە باس لە خۆشەویسـتیو ئەوینی خودایی دەکات کە ئەوە لوتکەی خۆشەویستی حەقیقیو بناغەی هەموو عیشقو ئەوینێکەو هەمـوو ئەوینێکی پاك دڵۆپێکـە لەو دەریای ئەوینـی خوداییە، لەگەڵ شـیعری شاعیرانی کورددا کە باس لە غەزەلو ئەویندارىو خۆشەویستی ئافرەت دەکەن!

هەر کەسـێکیش بـاوەڕی وابێت کە پێچەوانەن، ئـەوا لەگەڵ خودو ناخی خۆیدا پێچەوانەیە!!

ڕوانینـی بڕیار بۆ ئەوینو خۆشەویسـتی جیـاوازە، ژیان بێ ئەوین نابێتو مرۆڤ بێ ئەوین ناژی، بەڵام چییە ئەو شـتەی ئێمە ئەویندارى بوویـن؟ بۆچی؟ چی وامان لێ دەکات شـێتو شـەیدای بیـن؟ ئەوە ئەو پرسیارەیە کە بڕیار دەیەوێت وەڵامی بداتەوە!

بە دوور لەوەی کە ئەو شاعیرانە هەموویان زانای شەرعناسو شارەزاو خوانـاس بوونو ئافرەتیـان وەکو ڕەمزی جوانیو هێلانەو موسـتەقەڕڕی ئەویـنو خۆشەویسـتی بەکارهێنـاوەو بـە هیچ شـێوەیەك مەبەسـتیان وروژاندنو بانگێشـەکردن نەبووە بۆ ئەم زەلکاوەی کە ئەمڕۆ نێوی دەبەن ئەوینو خۆشەویستی، کە عەرشی بەرزی ئەوینو خۆشەویستی لێی بەرینە.

دەڵێم: وێڕای ئەوە چونکە ئەو بابەتە پێویستی بە لێکۆڵینەوەو قسە لەسەر کردنێکی زۆر هەیەو هەڵی دەگرین بۆ دەرفەتێکی تر، هەرچەندە حەزدەکەم سەرەتا کتێبی «عیشق وەك چەمکێك بۆ ژیان»ی برای بەڕێز «قانع خورشید» بخوێننەوە، وێڕای بابەتەکان «نەکەی بڕۆی» «شەیدای گوڵاوم نەوەك گوڵ....هتد»ی گۆڤاری بڕیار.

دەڵێـم: ئافرەت جوانترینو ناسـکترین بوونـەوەری دونیاو لوتکەی خۆشـییەکانی دونیاو خۆشەویسـترین شـتی دونیایە، ئەمەش وتەی من نییە، وتەی پەیامبەری نازدارە (درودی خودای لێبێت).

مەگـەر نافەرموێت: «حبب الي من دنياكم النسـاء والطيب....، «لا تكرهـوا البنـات، فإنهم المؤمنـات الغاليات» «رفقـا بالقوارير» ئافرەتی ناوبردووە بە پەرداخی شوشـە لە ناسـکیدا «من أحب الناس إليك؟ قال: عائشه! «رزقت حبها»، مەبەستی «خەدیجە» بوو ڕەزای خوای لێبێت.

ئەم ئەوینو خۆشەویستییەی کە پەیامبەر بانگێشەی بۆ دەکاو نالیو مەحویو سالمو کوردی شیعری بۆ دەڵێن، مرۆڤ بەرەو لادانو سەرگەردانی نابـات، بەڵکو دەیگەیەنێت بە لوتکەی خۆشەویسـتیو ئەوینێك کە وەکو هەناسە پێویستە بۆ ژیان..

خوێنەرانـی ئێمە زیرەکـن، بەم چەند دێـڕەی وەڵامەکەی من زۆر شـت حاڵـی دەبن.. خـودا یاربێت لە داهاتوودا بە درێژی سـەبارەت بە هەڵوێسـتی ئیسـلام بەرامبەر بە شـیعری غەزەلیو ئەویـنو ئەو جۆرە بابەتانە دەدوێن...

هیوادارم شتێکم ڕوونکردبێتەوە!

وانابینن بڕیار تەنهـا گۆڤارێکەو بەس، لەگەڵ گۆڕانکارییەکاندا نەیتوانیوە شانبەشـانیان هەنگاو بنێو ئەمـڕۆ کۆمپانیای تایبەت بە کارگێڕیو گەشـەپێدانو کەسانی پسـپۆڕ پەیدابوونو بەردەوام لە ڕێگای خولی جۆراوجۆرەوە کەسانێکی زۆر پەروەردە دەکەن! وا نازانن کە تەنها گۆڤارێك بەس نییە؟!

بڕیار لە مەیدانی کارگێڕیو گەشـەپێداندا پێشەنگە، لەو ڕۆژەوە کە وەکو یەکەمین گۆڤاری کارگێڕیو گەشەپێدانی مرۆیی لەدایکبووە تا ئەم ساتە!

بڕیار بە تەنیا گۆڤار نییە! وێڕای ئەوەی چوار گۆڤارە لە گۆڤارێکدا (کارگێڕی-بازاڕسازی- گەشـەپێدان-پەروەردە)، قوتابخانەیەکی فیکریو پەروەردەیـی بـێ وێنەیە، کۆمپانیایەکی کارگێـڕی بازرگانی نییە کە لە چەند کاتژمێرێکدا بڕوانامەیەك بە ناوێکی گەورەوە ببەخشێ.

وا دەزانـی بـە خولێکی چەند سـەعاتی بـە بڕوانامـەی دبلۆمی (N.L.P) ئیتر ئەو تاکە پەروەردە بوو.

ئەزیزم: بڕیار خاوەنی بەرنامەو فەلسەفەو مەنزومەیەکی زۆر باڵایە (٦٠) مانگە بە پێزترین بەرنامەی شاملو گشتگیر پێشکەش بە ئەندامانی دەکات، چونکە ئێمە خوێنەرانمان بە ئەندام دەزانین لەم شۆڕشە فیکریو پەروەردەییو ماریفییەدا!!

ئەمە وێڕای ئەوەی لە داهاتوویەکی نزیکدا بە خولی نمونەیی جیاواز لە هەموو ڕوویەکەوە وێڕای بەرنامەی جیاواز دێینە مەیدان......

چاوەڕوانی پرۆژەی گەورەتر بن... تا بزانن کە دەڵێین بڕیار پێشەنگە، تا چ ڕادەیەك ئەم دروشمە لە ڕاستییەوە نزیکە..

چاوەڕوانی هەواڵی زۆر دڵخۆشکەر بن، بەڵام با بمێنی بۆ کاتی خۆی وەکو ڕووداوێکی کتوپڕ، کەواتە بڕیار تەنها گۆڤارێکی مانگانە نییە.

چاوەڕوانی بەشی دووەم بن لەم چاوپێکەوتنە..

بە خۆشحاڵییەوە پێشوازی لە هەموو پرسیارو سەرنجەکانتان دەکەین.

هەنگاونان بۆ بەختەوەربوونی هەمیشەیی!

بەڕێز ئەحمەد ڕەشەمدیر

بەشی یەکەم

هۆکاری خەمباری مرۆڤ ئەوەیە کە ژیان بەوشێوەیە نییە کە ئەو دەیەوێتو ژیان لەگەڵ حەزو ئامانجەکانیدا نایەتەوە، سەرەنجام تووشی خەمۆکیو نیگەرانی دەکات، هۆکاری ئەمەش ئەوەیە کە بەختەوەری بەستۆتەوە بە شتە مادییەکانی ژیانییەوە، بۆیە سەرەنجام تاکۆتایی تەمەن هیوای بەختەوەری دەخوازێتو پێی ناگات، نمونەی ئەم بەختەوەرییە وەك پەلکە زێڕینە وایە کە بەرلەوەی چێژو خۆشی لێببینی ون دەبێتو نامێنێ.

ڕاستی ژیان بریتییە لە خۆشیو ناخۆشی، ئەم دوانە پێناسەی ژیانن، ژیان هەم شادیو هەم ناخۆشی هەیە، ژیان هەندێجار گەیشتنو هەندێجاریش دوورکەوتنەوەیە لە حەزو ئامانجەکانمان، بۆیە هەتا ئەو کاتەی بڵێین: "من ئەو کاتە بەختەوەر دەبم کە.........." کە دەوڵەمەندبم، کە بڕوانامەکەم بەدەستبێنم، یان ....)، ئەوا تەنیا خۆمان فریوداوە..

ژیان بە خۆشی بردنە سەر تەنیا یەك بڕیارە، زۆر کەس بە شێوەیەك دەژین وەك بڵێیی لە ژیانیاندا سەرەنجام ڕۆژێك بەختەوەری لە ئامێز دەگرن، وەك کەسێك کە دەگاتە وێستگەیەك "سەرەنجام گەیشتمە ئێرە، بەختەوەری"، لەم ڕووەوە کە بەسەرهاتی ژیانی ئەوان یەکێکە لەو مۆدیلە هەمیشەییانەی "من ئەو کاتە بەختەوەر دەبم کە........".

زۆربەمان بەو ڕادەیە بەختەوەرین کە چاوەڕوانی بەختەوەری دەکەین، لەبەرئەوە جۆری تێڕوانینی ئێمەیە دیاری دەکات کە لە ژیاندا ئەو ڕووداوانەی دێنە بەردەممان تا چەند دەبێتە هۆی بەختەوەری ئێمەو دڵخۆشمان دەکات.

بۆ نموونە کەسێك تازە کارەکەی لەدەستداوە، ڕەنگە ئەم ڕووداوە بە هەلێکی باش بزانێت، ڕووداوێك کە دەتوانێ ببێتە هۆی دەرکەوتنی هەلێکی تازە بۆ تاقیکردنەوەی کارێکی نوێو دۆزینەوەی توانا تازەکانو هەڵسەنگاندنی بەختەوەری ئەو لە شوێنی کاردا، ڕەنگە لە حاڵەتی لەو جۆرەدا کەسێکی دیکە بڕیار بدا خۆی لە باڵەخانەیەکی بەرزەوە فڕێ بداتە خوارەوەو کۆتایی بە کێشەکە بێنێت، بەم پێیە لە ئاست مەسەلەیەکدا کەسێك شاگەشکە ببێتو کەسێکی تر دەست بداتە خۆکوژی، یەکێك ڕووڕەشیو داماوی دەبینێو ئەوی تر پێگەو هەلی نوێ دەبینێ.

ڕەنگە لێرەدا مەسەلەکەمان زیاد لە پێویست سادە گرتبێ، بەڵام هەر چۆنێك بێت ئەو ڕاستییە هەروا لە جێی خۆیەتی کە سەرەتاو کۆتایی هەر خۆمانین بڕیار دەدەین مەسەلەکان بە چ شێوەیەك کارمان تێبکەن، تەنانەت ئەو کەسانەی کە لە زۆربەی حاڵەتەکاندا کۆنترۆڵی دەروونی خۆیان لە دەست دەدەن، دیسان خۆیان وەها بڕیارێك دەدەن، لە ڕاستیدا ئەو کەسانە بە خۆیان دەڵێن: "وادیارە لە ڕادەبەدەر ژیان قورس بووە بۆم، ڕەنگە وا باشتر بێت بۆ ماوەیەك کۆنترۆڵی خۆم لە دەست بدەم".

بەختەوەری مانای نەبوونی کێشە نییە، بەڵکو توانای خۆگونجاندنە لەگەڵ کێشەکانو ناخۆشییەکان.

ئەو بەسەرهاتو کێشەو ناخۆشیانەی کە دێنە ڕێگەمان دولایەنی هەیە، باشو خراپ، هەتا کێشەکان بەشێوەیەکی گەورەو ڕووخێنەر ......هتد، سەیر بکەین، ئەوا ئەم بیرکردنەوەیە دەبێتە هۆی لاوازکردنی بەختەوەری، هەتا ئەم هەستو بیرکردنەوەیە زەقتر بکەیتەوە لە دەروونو ناخی خۆتدا ئەوا زووترماڵئاوایی لە بەختەوەری دەکەیت، بەڵام ئەگەر بەشێوەیەکی پۆزەتیفو ڕاستی لە بەسەرهاتو کێشەو ناخۆشییەکانت ڕوانی، ئەمەیە کلیلی بەختەوەری.

وەك لەسەرەتادا ئاماژەمان بۆ کرد هەموو شتەکانی دەوروبەرمان دولایەنی هەیە باشو خراپ، بۆ بەختەوەربوونت دەبێ هەمیشە لەسەر ئەو لایەنانە کاربکەین کە خاڵی پۆزەتیفو باشی زۆرترە، نەك لە یەکەم حاڵەت، یان کێشە، یان ڕووداو ...هتد، یەکسەر لایەنی خراپیەکەی ببینین، ئیتر دنیا بەسەرماندا ڕووخاو تەواو.

دەکرێ هەندێجار بەختەوەربوونو خۆشحاڵبوون کارێکی زۆر قورس بێت، بۆئەوەی ژیانێکی بەختەوەرت هەبێ، پێویستە بەدوای جوانیو چاکییەکاندا بگەڕێیت لە ژیاندا.

یەکێك جوانی دیمەنێك دەبینێو ئەویتر پیسی پەنجەرەکە دەبینێ، ئەوە خۆتان سەرپشکن چ شتێك ببیننو بیر لە چ شتێك بکەنەوە.

من و ژیان!!

زاهیر زانا

هەر کەسێك لە ئێمە کە دێتە دنیاوە، پاش ئەوەی هەستەکانی دەکرێنەوەو ئاشنا دەبێ بەدەوروبەری خۆی، بیرو هزری دەکەوێتە کارو توانای تێگەیشتنو لێکدانەوەو بەراوردی شتەکانی لەلا دروست دەبێت، بە دوای وەڵامدا دەگەڕێ، وردە وردە بیرو ئەندێشەی بۆ دروست دەبێتو تێڕوانینەکانی دەکرێنەوە، لەو ساتەوە مرۆڤ دەیەوێت خۆی پێناسە بکاتو بزانێ ئەو چییەو ژیان چییە؟!

زۆر دروستە بزانم من چیم؟ بۆ لێرەمو چیم پێ دەکرێ، دەبێ بۆ کوێ بڕۆمو چۆن بڕۆم؟ من منم، ئەی ژیان چییەو پەیوەندی منو ژیان چ جۆرە پەیوەندییەکە؟

دڵنیام هەموومان چەندین جار ئەم پرسیارانەمان لە خۆمان کردووەو کەمو زۆر وەڵامیشمان داوەتەوە، منیش وێڵو عەودالی ئەو پرسیارە بوومو ڕازی دڵم لەگەڵ دەوروبەردا کردەوەو لە کتێبەکانو لە دانایانو پەیامبەرانەوە وەڵامگەلێکم وەرگرتو تائەندازەیەك لەوە تێگەیشتم ژیان دەرفەتێکی زێڕینە، کتێبێکە چاپی دووەمی نییە، ژیان باخێکەو ئێمە باخەوان، تێگەیشتم ئەگەر ژیان پیاڵەیەك چای تاڵبێ، خۆ دەتوانین ئێمە شەکربین، قانع ئاسا کە دەڵێ: (لە تاو تاڵی زەمانەو شەربەتی ئەشعاری شیرینم، هەتا ئەم دوو تەعامەمبێ خەیاڵی شەکرو چاناکەم).

تێگەیشتم ئێمە لە شەمەندەفەری ژیانا دانیشتوینو ئەو بە خێرایی خۆی دەڕوا ، دەبێ بزانین بۆ چ وێستگەیەك دەڕۆین! ئایا ئەو شەمەندەفەرە هەمان شەمەندەفەرە کە دەبێت بمانگەیەنێتە مەنزڵ! ڕاست سواربوین، یان هەڵە، سەرنشینەکانی کە لەگەڵماندان بۆ ئەوە دەشێن سەفەرێکی تولانیان لەگەڵ بکەین، شوێنی سواربونمان تاچەند دروستە؟ خەتەریاتو ریسکی چۆنە؟ لە پێشەوەین، یان لە دواوە! بەڕاستی ئەمە شەمەندەفەری ژیانە، دەبێ لە هەموو شتێکی بپرسین، چونکە ئیدی ئێمە پێنوسێکمان پێیەو خەریکی کێشانی وێنەین، بەڵام بەبێ خەت کوژێنەوەو لاستیك! لەم شەمەندەفەرەدا هەموو شتێکمان لەسەر حسێبە، هیچ شتێك هەروا ناڕواو هەموو شتێك حسابو کیتابی هەیە.

ئێمە لێرەین بۆئەوەی بژین، ژیانێکی پڕ کوالێتی، پڕ بەهاوڕێز، پڕ چێژو خۆشەویستی، لە ژیاندا گرنگ پان ژیانە، نەك زۆر ژیان! چونکە دەکرێ ئەرزشو نرخی هەندێك سات بە ئەندازەی تێکڕای ژیان بێ، ئێمە لێرەین بۆئەوەی بژین! چێژ لە ئێستا وەربگرینو هەوڵ بۆ سبەی بدەین، سبەینێیەك کە بەشێکیمان بە ئەمڕۆ دروستکردووە، نەك ئەوەی نەزانین خەریکی چین لەبەرخەیاڵی سبەی، ئەمڕۆ بۆ من گرنگە، سبەی بۆ من گرنگە، بۆئەوەی باشتر بژیم. خەمی سبەی نیگەرانم ناکا، بەڵکو پاڵم پێوەدەنێ بۆ کارکردنو هەنگاونان...

ژیان سەفەرێکەو دەبێ ئامانجی خۆمان ڕوون بکەینەوەو کەلوپەلو پێداویستی خۆمان لەبیرنەکەین، فێربووم ژیان پێویستی بە سنگێکی فراوانو دڵێکی پڕ قەناعەتو پشودرێژی هەیە، پێویستی بە وردبونەوەو دەرس وەرگرتن هەیە، هەروەك چۆن مەرج نییە مرۆڤ هەر لە زانکۆدا فێربێت، بەڵکو دەگونجێت مێروولەیەك فێری کۆڵنەدانمان بکاو باران فێری بەخشندەییو درەختێك کۆرسی خۆڕاگریمان بۆ بکاتەوەو هەنگێك وانەی خزمەتو سودبەخشیمان تێبگەیەنێت.

بەڵێ، دەگونجێ لە منداڵێکەوە وانەی دڵسافیو بێگەردی وەربگرینو ئاگاداریو ئامۆژگارییەکانی بە تەمەنێکیش ببنە چرایەكو تاریکییەکانمان بۆ ڕۆشن بکەنەوە..

بۆ ئێمەی مرۆڤ تەنها ئەوە گرنگ نییە بگەیتە لوتکە، بەڵکو گرنگە هەموو هێزو وزەت بۆ گەیشتن بە لوتکە بەکاربهێنیت، گەر نەتتوانی باری خەڵك سوك بکەیت، نەبیتە بار بەسەر دەوروبەرەوە، گەر هیچت نەبوو بیبەخشی خۆ زەردەخەنەت هەیە، ئەگەر هەر هیچت پێنەکرا، بۆ خەڵك ئەوا لانی کەم خۆت مەبە بەبار بەسەر خەڵکەوە!

خوێنەری خۆشەویستم، هیچ کەس ناتوانێ شتێکت بۆ بکا، یان شتێکت پێ بکا، یان شتێکت لێ بکا، جگە لە خۆت، مرۆڤ دۆستێکی لە خۆی باشترو دوژمنێکی لە خۆی خراپتری نییە! لەگەڵ ئەوەی ژیانیش گەورەیەو مایەی بونی ئێمەیە، بەڵام ئێمەش کەم نین، چونکە ژیان بەبێ ئێمە کەلاوەیەکی گەورەیە، لە بنەڕەتەوە ئەگەر ئێمە نەبین ژیان چییە تاباس بکرێ؟ کێ باسی بکاو بۆ کێ باس بکرێ؟ ئێمە گەورەین ئەگەر بزانینو بمانەوێ، خۆ ئەگەر نەشزانینو خۆمان نەناسین بچوكو پەراوێزین تاڕادەی ونبونو سەرگەردانی!

ئێستا ژیان چاوەڕێی تۆیە، دڵنیابە ئەگەر خۆت بگۆڕی تەواوی ژیان دەگۆڕێ، تەواوی بارودۆخەکان دەگۆڕێن، بە هیواوە بژی، هەرچی دەتەوێ بەرەو ڕووی بچۆ، ئەویش بەرەو ڕووت دێ تەنها بۆ جارێکیش بێ تاقی بکەرەوە، یەکجار بڕۆ بۆ بینینی کەنار دەریا، کاتێك گەیشتیتە کەنار دەریا دەبینی سەدان جار شەپۆلەکان لە سنگی دەریاوە دێنە لات! دەبینی قاچەکانت ماچ دەکەنو دەگەڕێنەوە، پەیتا پەیتا شەپۆلەکان لە قوڵایی دەریاوە دێن تا ئەو بوونەوەرە مەزنە ببینین کەناوی (مرۆڤە!)و تەواوی گەردون خراوەتە خزمەتی، بە دڵنیاییەوە ئەوە تۆی تەنانەت خودی ژیان شانازی دەکات کە لە خزمەت تۆدایە، تۆش هەستە سەرپێو ژیان بکە، لە یادت بێ تیشکی خۆرو نمەی باران لە ئاسمانی بڵندەوە دێنە خوارێ تا ڕوومەتەکانی تۆ ماچ بکەنو قازانجت بۆ بێنن، تۆش ئاگاداری سودو قازانجی خۆتبە! بژی... ژیانێك کە شایستەی گەورەییتە، ژیانێك کە شایستەی مرۆڤبوونە.

پێویستت بە هەناسەیەکی خاوێنە؟

جەلال عەبدوللا حاجی

زۆســەیرە! مرۆڤ چەندە پێش بکەوێت، ئەوەندە زیاتر ژینگە پیس دەکات، واتە پێشکەوتنو ئاسانکارییەکانی شۆڕشی پیشەسازیو زۆری بەرهەمی کشــتوکاڵی لەسەر حســابی ژینگەن، دواجار لەسەر حسابی تەمەنی مرۆڤەکانو چۆنییەتی ژیانمانە.

پیســبوونی ژینگە مانای چییــە؟ دەتوانین بڵێین هەرگۆڕانێکی ناسروشتیە لە شوێنێکدا چ خاك، ئاو، یان هەوا بێت، پێی دەوترێت پیسبوون. چەند جۆرێك پیسبوونمان هەیە:

١- پیسبوونی هەوا.

٢- پیسبوونی خاك.

٣- پیسبوونی ئاو.

٤- پیسبوون بە ژاوەژاو (دەنگی هۆڕن، سەیارەو کارگەکان).

٥- پیســبوون بە ماددەی تیشــکدەر (لە چەکی ناوەکیو بۆمبی سەربازی نوێ).

٦- پیسبوونی بینین (نارێکی لە دیزاینی شار، کۆڵانەکانو بازاڕ).

ئێمە لە شــارەکانی کوردســتاندا ئەم جۆرە پیسبوونانە هەست پێدەکەیــن، ســەرەڕای پیســبوونی خۆراکیش، بۆیە زۆر پێویســتە تاکی کورد ئاســتی هۆشــیاری ژینگەیی خۆی بەرزبکاتەوە بۆئەوەی هۆشیارییەکی گشتی دروستبێت لە بارەی چۆنییەتی ژیانو ڕێزگرتن لە نەوەی داهاتوو، بــە خاوێنڕاگرتنی ئەو ژینگەیەی تێیدا دەژین. پێویســتە ئێمە لەو قۆناغــە دەربچین، بــەردەوام هەوڵمانداوە بە زیندوویــی بمێنینەوە بۆئەوەی بژین، لە مێــژە کاتی ئەوە هاتووە بڵێین: چۆن بژین؟

بۆئەوەی نەوەی داهاتوو نەفرەت لە نەوەی ئێســتا نەکەن، بۆئەوەی لە ژینگەیەکی تەندروســت دوور لە نەخۆشــیو ناشــرینییەکان بژین، تۆ وەك تاکێك لەســەر ڕووی ئەم هەســارەیە دەتوانیت لای خۆتەوە تا دەتوانیت پارێزگاری لە ژینگە بکەیت، ئێمە وا ڕاهاتووین خۆڵو خاشاك لە ماڵەکانمان بکەینە دەرەوە، لامان گرنگ نییە چی بەسەردێت، کاتێك پاشــەڕۆیەك دوور فــڕێ دەدەیت باش بزانە! لەســەر ئــەم خاکە، ئەم هەسارەیە لەگەڵتدا دەمێنێتەوە، بۆیە تا دەتوانیت ژینگە پیس مەکە.

بچوکــەکان فێــری پاكو خاوێنــی بکەن، فێری خۆشویســتنی خۆیــانو ژینگەیــان بکەن، فێریــان بکەن چۆن خاوێــن بکەنەوە، دەبێت پۆلــەکان پاك ڕابگــرنو خاوێنی بکەنەوە، چــۆن؟ منداڵێك دەبێتــە پارێزەری ژینگــە تا خوێندن تەواو دەکات گســك ناگرێت بەدەســتییەوە، دەبێت فێربێت نەمام بڕوێنێتو ئاودێریشی بکات، دەبێــت هەر لە ســەرەتاوە بزانێت مرۆڤ بەبــێ ڕووەك ناتوانێت بژی، ئەوە ڕووەکە گەدەمان پڕدەکات لە خۆراك، سییەکانمان پڕ لە ئۆکسجینو چاوەکانیشمان پڕ لە ڕەنگی جوان.

هــەر یەکێــك لای خۆیــەوە دەتوانێــت هۆشــیاری ژینگەیــی دروستبکات، کاتێك دەتوانین لە ماڵی خەونەکانماندا ئاسوودە بژین کە ئاوو هەوای ئەو گەڕەکە ئەو شارە خاوێن بێت، زۆری نەخۆشخانە پێویســت نییە بەڵکو ژینگەیەکی خاوێن پێویســتە، هێشتا درەنگ نەبووە، بڕوا بکەن کاتێك هۆشیاری ژینگەیی بڵاوبووەوە هەموومان ســوودمەند دەبین، کارمەندەکانی شارەوانیش دەحەسێنەوە، ڕاستە تۆ دەڵێیت: (من خۆڵو خاشــاك لە ماڵەکەم دەهێنمە دەرەوە، بەڵام بەداخەوە جارێکی تر دەکرێتەوە ژینگە)، بە بەڕێزتان دەڵێم: کاتێك هەموومان بەو ئاســتەی هۆشــیاری ژینگەیی گەیشتین نابێ ژینگە پیس بکرێت، یەکەم جار ماڵی ئێوە خۆڵو خاشــاکی کەم دەبێتەوە، چۆن؟! ئەو کاتە قاپ، پەرداخو ســفرەی ســەفەری، خواردنی زیادە، مادەی کیمیایی، پیل، شوشــە، ئامێری کارەبایی...هتد، لە خاشــاکی ماڵەوەتاندا کەم دەبێتەوە، پاشــان شوێنی تایبەت بە خۆڵو خاشاك دیاری دەکرێت، بە کارمەندی شارەوانی دەوترێت ئەندازیاری ژینگە، شــارەوانی ناچاردەبێت کەرتــی تایبەت بەکاربهێنێــت بۆ دووبارە بەکارهێنانەوەی پاشــەڕۆکانی وەك شووشە، پلاستیك، تایە، کاغەز، دەبــەی ئاوخواردنەوە، پاتری، ئامێرە کارەباییەکان، ڕۆنی ســەیارە ..هتد، سەرەڕای دوورخستنەوەی کارگەکان لە شارو دانانی فلتەر بۆ دووکەڵ کێشەکانیان، پاککردنەوەی ئاوەڕۆی کارگەو ماڵان.

دڵنیام ژینگەیەك دەبینیت ســەوزو شــێدار، پڕاوپڕ لە جوانی، ئاوی سازگار، دونیایەك لە ئارامی، هەموومان تێیدا دەحەسێینەوە، ئــارەزوو دەکەیــت ســییەکانت لە هەناســەیەکی پــاك پڕبکەیت، دیمەنــەکان جوانــن هەموو شــتێك ڕێكو خاوێــن، درەختەکان لە هەمــوو ماڵێك میوانــن، لەگەڵ پێکەنینی منداڵانــی گەڕەکدا هێدی هێدی دەشــنێنەوە، جێگا زۆرە بۆ هێلانە باڵندەکان دڵیان خۆشــە، مرۆڤەکان چوستو چالاك بە ساغیو تەندروستی دێنو دەچن...

لەبەرئەوە دەڵێم تا دەتوانیت ژینگە بپارێزە.

پەروەردە

37

40

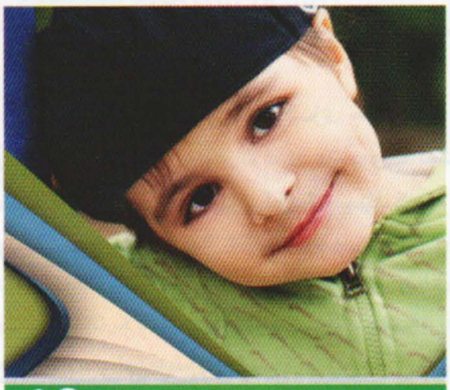

42

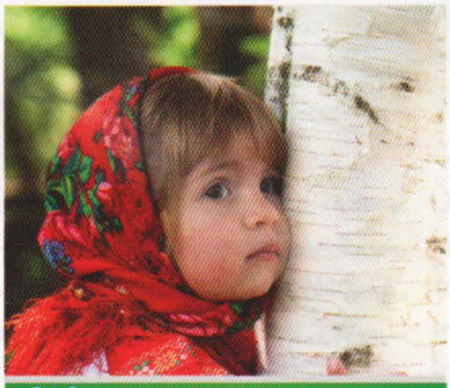

44

ژیان

فێری کردم

ژیان فێری کردم

خێزانی زیرەكو لێهاتوو كێشەو گرفتەكانت بۆ چارەسەر دەكات، خێزانی ژیرو بە ئەزموون، ماندووبوونیو ئەركەكانت لەسەر سوك دەكات، خێزانی نەزانو نەفام كێشەو گرفتت بۆ زیاد دەكات..

ژیان فێری کردم

هەرگیز هاوسەرگیری لەگەڵ كەسی نەزاندا مەكە، چونكە كەسی نەزان دەردو بەڵاو نارەحەتییە بۆ ژیان، هەروەها هاوسەرگیریش لەگەڵ كەسی زۆر ڕۆشنبیردا مەكە، چونكە كەسی زۆر ڕۆشنبیریش واتە ئەو كەسەی كە پلەو پایەو خوێندەواری زۆر لەسەرو تۆوەیە، نەگبەتیو دەردەسەرییە!

ژیان فێری کردم

مرۆڤی ژیر ماڵو سامانی خەرج دەكات لە پێناو تەندروستیو لەشساغیدا، مرۆڤی نەزان تەندروستی خەرج دەكات لە پێناوی بەدەستهێنانی ماڵو ساماندا!

ژیان فێری کردم

جوانی ناخو دەروون خاوەنەكەیو دەوروبەری بەختەوەرو دڵخۆش دەكات، بەڵام ئەگەر جوانی تەنها لە ڕووخساردا بوو، ئەوا خاوەنەكەیو دەوروبەریشی دووچاری دەردەسەری دەكات!

ژیان فێری کردم

لەوانەیە گەشتێكی كورت لەگەڵ خێزانو منداڵەكانتدا، زۆرێك لە كێشەكانتان چارەسەر بكات.

ژیان فێری کردم

كۆشكو خانووی پتەو، زیاتر لە جوانكاریو ڕازاندنەوە پێویستی بە چیمەنتۆو شیشو ئاسن هەیە، هەروەها نەتەوەی پێشكەوتووش زیاتر لەوەی پێویستی بە ڕەقصو سەماو گۆرانی بێت، پێویستی بە كەسانی عەبقەریو زاناو پسپۆر هەیە لە بواری زانستو پیشەسازیدا.

ژیان فێری کردم

لە چوار شوێندا پارێزگاری لە ویقارو ڕێزی خۆت بكە: لە خوێندندا لەگەڵ كەسێك كە لە تۆ شارەزاترە، لە فێربووندا لەگەڵ كەسێك كە لە تۆ گەورەترە، لە نەیاریت لەگەڵ كەسێك كە لە تۆ بەهێزترە، لە موناقەشەكردندا لەگەڵ كەسێك كە ئاستو پلەی لە تۆ كەمترە.

ژیان فێری کردم

هەمیشە مامناوەندبە، لە خواردنو خواردنەوەت، لە ژیانو بەڕێوەبردنی كاروبارەكانت، لە دڵخۆشیو خۆشحاڵیتدا، لە كاركردنو پشوودانداا، لە بەخشینو دەستگرتنەوەتدا، لە خۆشەویستیو ڕقو كینەدا، ئەگەر توانیت هاوسەنگی لەم شتانەدا ڕاگریت، دڵنیابە هەرگیز نازانی نەخۆشی چییە!

ژیان فێری کردم

هەر كەسێك بەخشندەو چاكەكاربێت، خەڵكی خۆشیان دەوێت، هەركەسێك ڕووخۆشو مامەڵەی جوان بێت، دراوسێكانی خۆشیان دەوێت، هەركەسێك چاكەی كەسانی دی لە یاد نەكاتو خراپەكانیان بسڕێتەوەو لە یادیان بكات، خوشكو براكانی خۆشیان دەوێت، هەركەسێك بەردەوام هەوڵبدات بۆ تێگەیاندنی بەرامبەرەكەیو نەرمونیان بێت، قوتابییەكانی خۆشیان دەوێت..

هەركەسێكیش كردارو ئاكاری بەرزو جوان بێت، سوود بە خەڵكی بگەیەنێتو لە ئازاردانو بێزاركردنی خەڵكی دووركەوێتەوە، ئەوە خودای گەورە پاشان هەموو خەڵكی خۆشیان دەوێت.

گوڵان حەمە ئەمین

متمانە بە خۆبوون لای منداڵ

بەشی سێیەم

لــە زنجیرە باســی تایبەت بە تەندروســتی دەروونــی منداڵ، باســمان لە چەند بارێکی تایبەتی دەروونی کــرد کە دەرەنجام لە کردارو ڕەفتارەکانی منداڵدا نیشانەکانی بەدی دەکەین، ئەو نیشانەو دەرهاویشــتانەمان شیکردەوە، وەك قرتاندنی نینۆك، خۆتەڕکردنی شەوانە، شەڕەنگێزی...، لەم ژمارەیەدا باس لە متمانەبەخۆنەبوونی منداڵ دەکەین.

زانایانو پسپۆڕانی بواری دەروونی متمانەبەخۆنەبوون لای منداڵ، بە گەورەترینو مەترســیدارترین کێشەی دەروونی منداڵ لە سەدەی بیســتدا وەسف دەکەن، کە ســەدەی بەرەو پێشــچونی تەکنەلۆجیاو جیهانی کراوە نەیتوانیوە متمانەبەخۆبون لای منداڵ دروســت بکات، کە چەند هۆکاری هەیە، هەروەك چارەسەریشی هەیە.

پســپۆڕان ئامــاژە بە منداڵــی چەند وڵاتێك دەکــەن کە زیاتر توشــی بێ متمانەیی هاتوون، لەوانە منداڵانی (عێراق، فەلەستین، ئەفغانستان)، کە زیاتر شەڕوکوشتارو کارەساتی دژوار ڕوویداوە لەم وڵاتانە. وڵاتانی (ئەسیوبیا، ئەفریقا، ئەریتریا)، بە هۆی برسییەتیو قاتو قڕییەوە، کاریگەرییان لەسەربووە.

جیاوازی منداڵی سەرکەوتوو شکســتخواردو، متمانەبەخۆبونو متمانەبەخۆنەبونــە، هۆکارەکانیشــی زیاتر پــەروەردەو مامەڵەی خێــزان، مامەڵــەی دەرەوەی خێــزان، قوتابخانــە، هــاوڕێ، باری ئابوریوئاسایشــی وڵات،... بۆ نمونە هەرکارێك بکات بڵێی ناتوانی، نازانــی، ڕاوێژی پێ نەکەی، بشــکێندرێت لە نێو هاوڕێو هاوپۆلو خوشــكو براکانیدا، حەزو خواســتەکانی بــە دی نەیەت لە ڕووی پێداویســتی فســیۆلۆجیو دەروونیو مادی بــۆ جێبەجێ نەکرێو هەست بە کەمی بکات.

نیشانەکانی متمانەبەخۆنەبونی منداڵ:

١- سوربونەوەو لەرزین لە کاتی قسەکردندا.

٢- دەم تێکەڵ بوونو هەڵەکردن.

٣- نەبوونی توانای گفتوگۆو ڕادەربڕین.

٤- بەشداری نەکردن لە چالاکی تایبەت بە منداڵ...

٥- هەر کارێکی پێ بسپێردرێ بڵێ من ناتوانم، ئەوە بۆ من نابێ.

٦- نەبوونی ئامانج لە کارەکانیدا.

٧- بەردەوام نەبوون لەسەر کارەکانی.

٨- هەوڵ نەدانی بۆ سەرکەوتن، مەرج نییە تەنها لە خوێندندا کۆبکرێتەوە، دەکرێت لە هەر کارێکی دیکە، وەك وەرزش.

چارەسەر:

شــارەزایان ئەو ڕاســتییە دەخەنە ڕوو کە منــداڵ دەوروبەرو خێــزان فێری متمانە بە خۆنەبونی دەکەن، کەواتە چارەســەریش هــەر لەوانەوە دەســت پێــدەکات، بەگرتنەبەری ئــەم ڕێنماییانە دەتوانین منداڵەکانمان لە متمانەبەخۆنەبوون ڕزگاربکەین:

١- هەڵنانو ڕێزگرتن لە تواناو کارەکانی.

٢- بانگکردنی بە ناوو وەسفی جوان، وەك کوڕە ئازاکەم، کچە لێهاتووەکەم، پاڵەوانەکەم، خۆشەویســتەکەم، کۆڵەکەی ماڵەکــەم، ڕووناکی ماڵ،... بێگومان دایکانو باوکانی ئازیز، چەپکێ وەسفی جوان لە نێو زمانی شیرینیاندایە.

٣- ڕاوێژپێکردنی لــە ئامادەکردنــی ژەمەخواردنەکان، یاخود کڕینی کەلوپەلی ماڵ، یان سەفەرکردن.

٤- هەڵنانی بۆ بەشداریکردنی چالاکی جۆراو جۆری قوتابخانە، کە لەگەڵ دینو نەریتدا گونجاو بێت.

درێژەی ئەم باسە لە ژمارەی داهاتودا دەخەینە خزمەتتان.

محەممەد عیزەت عەبدولقادر

بەشی دووەم

دەتەوێت باشترین منداڵ پەروەردە بکەیت؟!

خۆشەویستی نیشتمان: خۆشەویستی نیشتمانیش یەکێکی ترە لە ڕەوشتە بەرزەکان، پارێزگاریکردن لە شوێنە گشتییەکان، وەکو قوتابخانەو ڕێگاوبانو مزگەوتو نەخۆشخانەو باخو باخچەکانو .... هتد، پاکوخاوێن ڕاگرتنی، چونکە ڕەوشتێکی زۆر جوانو بەرزە، پێشینانی خۆمانو کەسە گەورەو سەرکەوتووەکانی جیهانیش زۆر خۆشەویستیان بۆ نیشتمانەکەیان هەبووە.

پێویستە منداڵ وا فێر بکەین کە خۆشەویستی بۆ نیشتمان هەبێتو پارێزگاری لێبکاتو جوانییەکانی نیشتمانەکەمان تێک نەدەین، بەڵکو هەمیشە جوانتری بکەین.

سەردانکردن:

ڕەوشتێکی زۆر جوانی تر سەردانکردنە، بە تایبەتی خزمو کەسو کارەکانی، ئەگەر نەمانتوانی سەردانیان بکەین، ئەوا دەتوانیت تەلەفۆنیان بۆ بکەیت، چونکە دەبێتە هۆی زیادبوونی خۆشەویستی نێوان خزمو کەسو کارو تاکەکانی کۆمەڵگە، لە ئایینی پیرۆزی ئیسلامیشدا پاداشتێکی زۆری هەیە.

یەکێکی تر لە ڕەوشتە جوانەکانی مرۆڤ دڵدانەوەی یەکترە بەتایبەتی کاتێک یەکێك لە هاوڕێکانت، یاخود خزمانت نەخۆش دەکەوێت، ئەگەر توانیمان پێویستە دیارییەکی بچوکیشی بۆ ببەین، واباشە ئەو دیارییە گوڵ بێت، پێویستە لەو کاتەدا سەردانی بکەینو قسەی خۆشی بۆ بکەینو نەخۆشییەکەی لەسەر سووک بکەین، تا ئازارەکەی بیر بچێتەوە، باشترین کار کە بۆ نەخۆشی ئەنجام بدەین، پێویستە نزای خێری بۆ بکەین، تا شیفای بۆ بنێرێت.

ڕاستگۆیی:

ئەم ڕەوشتە یەکێکە لە جوانترین ڕەوشتەکانی مرۆڤ، پێویستە هەموو کەسێك چ گەورە، یاخود بچوك هەردەم ڕاستگۆ بێتو دوور بێت لە درۆ، چونکە درۆ دەبێتە هۆی چوون بەرەو خراپە.

پێغەمبەری خۆشەویست (درودی خوای لەسەر بێت) دەفەرموێت: (ان الصدق یهدی الی البر، وان البر یهدی الی الجنه......) لەم فەرموودەیەدا دەفەرموێت: ڕاستگۆیی مرۆڤ بەرەو چاکەو چاکەکاری دەبات، ئەمەش دەبێتە هۆی پێشکەوتنی ژیانمانو بە هۆی ڕاستگۆییەوە کەسێکی خۆشەویست دەبیت لەلای خەڵکی، هەر ڕاستگۆییشە مرۆڤ دەخاتە بەهەشتەوە، درۆکردن مرۆڤ بەرەو خراپە دەباتو ئەمەش دەبێتە هۆی دارمانی کۆمەڵگە، پاشانیش بەرەو دۆزەخ دەیبات.

تووڕە نەبوون:

پێویستە کار لەسەر منداڵەکانمان بکەین کە کاتێك لەماڵەوەیت، یاخود لە قوتابخانە، یاخود لە هەرشوێنێك بوون، پێویستە کەسێکی هێمنو لەسەر خۆبینو دووربین لە تووڕەبوون، چونکە تووڕەبوون کاری ناشیرین بە دوای خۆیدا دەهێنێتو دەکەوینە هەڵەوە ئەگەر بەسەر خۆماندا زاڵ نەبین، پێویستە ئەم ڕەوشتە جوانە لە هەموو کەسێکدا هەبێت، ئەگەر بچووك بێت، یاخود گەورە هیچ جیاوازییەکی نییە.

دەستپاکی:

دەستپاکی دەبێتە هۆی زیادبوونی ڕێزو خۆشەویستی لە نێوان تاکەکانی خێزانو کۆمەڵگەدا، منداڵ فێر بکرێت کە ئەگەر کەسێك دەستپاك نەبوو، ئەوا هەمیشە کەسێکی ناشیرینە لەبەرچاومان، زۆرگرنگە منداڵەکانمان لەسەر ئەم ڕەوشتە هان بدەین، پێویستە هەمووان دەستپاك بین، چونکە ڕەوشتێکە خوای گەورە پێی خۆشەو بە هۆی ئەم ڕەوشتەوە سوودمەندی هەردوو دونیا دەبێت.

بەچاوان دایەگیان

ئا: بەرزان ئەبوبەکر

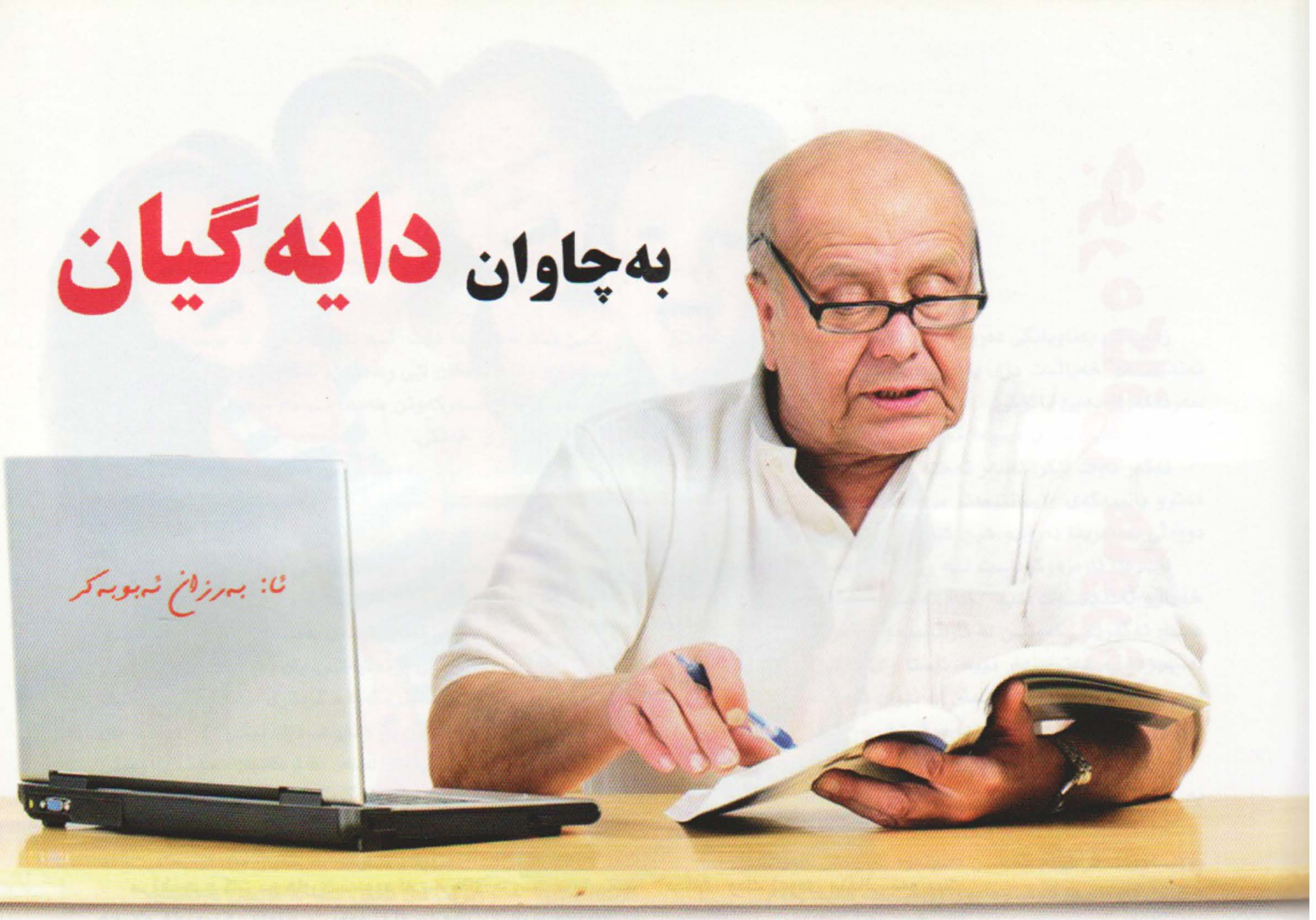

بێگومان یەکێک لەو ئەرکانەی پێویستە ئێمە بەرامبەر دایکوباوکمان ئەنجامی بدەین، گوێڕایەڵی تەواوە بۆ فەرمانەکانیان، بەبێ بۆڵەبۆڵو دواخستنو دەربڕینی ئاخو ئۆف.. کەسی ژیر بە هیچ بیانوو پاساوێك فەرمانەکانی دایكو باوکی دواناخاتو ڕەتی ناکاتەوە..

با پێکەوە ئەم نموونەیە بخوێنینەوەو بیکەینە پێشەنگو چاوی لێ بکەین، تا ئیدی ئێمەش لە بەرامبەر فەرمانەکانی دایكو باوکماندا بڵێین بەچاوان..

زانایەك لە کاتی وانە وتنەوەدا، لەو کاتەی زیاتر لە سەد قوتابی بەوپەڕی ئەدەبو هێمنییەوە لە خزمەتیدا دانیشتبوونو بە تامەزرۆییەوە گوێیان بۆ قسەی مامۆستاکەیان ڕادێرابوو، هەر قسەیەکی دەکرد دەیاننوسییەوە..

لەو ساتەدا دایکی دێتە ژوورەوەو پێی دەڵێت: خواردن بدە بە مریشکەکان!

بە وردی سەرنج لەو کارە بچووکە بدە، لەو کارەی کە بە منداڵێك ئەنجام دەدرێت، بەڵام ئەگەرچی کارەکە بچووكو کەم بایەخە، لە سینەو زاری مرۆڤێکی گەورەوە دەرچووە، لە سینەی ئەو مرۆڤەوە دەرچووە کە مافی زۆری بەسەرییەوە هەیە! دەزانیت لە بەرامبەردا زاناکە چی گوت؟

ڕەنگە هەمووان بڵێین بێگومان وتویەتی ئەوە کاری من نییە خۆ بە منداڵێکیش ئەو کارە ئەنجام دەدرێ، یاخود گوتویەتی: من کاتم نییەو بە سەدان کەس لە کۆڕو مەجلیسی مندا دانیشتوونو چاوەڕوانی قسەکانی من دەکەن! یان گوتویەتی: پاش کەمێکی تر وانەکەم تەواو دەکەمو ئەو کارە ئەنجام دەدەم.. یان هەر شتێك تۆ بە خەیاڵتدا دێت.. باشە ئەگەر تۆ لەو پلەو پایەدا بیت، دایکت بۆ وەها کارێك بانگت بکات، کاردانەوەت چی دەبێت؟

وەڵامەکەی لای خۆتە.. ئێستا با پێکەوە وەڵامو کاردانەوەی ئەم زانایە بخوێنینەوە، زانای پایەبەرز، پێشەنگی هەموو کارێکی چاك، بە خەندەوە گوتی: بەچاوان دایەگیان، دەستبەجێ کتێبەکەی داخستو داوای یارمەتی لە قوتابییەکانی کردو ڕۆیشت بۆئەوەی خواردن بە مریشکەکان بداتو فەرمانەکەی دایکی بەجێبهێنێت.. پاشان گەڕایەوە بۆ لای قوتابییەکانیو وانەکەی بۆ تەواوکردن!

ڕەنگە بڵێی بۆچی ئەم دایکە بۆ وەها کارێکی بچووك لە ساتێکدا کە پتر لە سەد قوتابی گوێبیستی قسەو وتەکانی بوون، ئەم زانایە ڕادەسپێرێت؟ لە وەڵامدا دەڵێین: بۆئەوەی هەزاران کەسی وەکو منو تۆ فێربکات کە لە هەر پۆستو پلەو پایەیەکدا بین، پەیڕەوی لە فەرمانی دایكو باوکمان بکەین، دایکەکە بەو هەڵویستەی وانەیەکی فێری قوتابیەکان کرد، کە دەبێت بە وێنەی مامۆستاکەیان گوێڕایەڵی دایكو باوکیان بن، زانای پایەبەرزیش بە کردەوە قوتابیەکانی فێرکرد کە چۆن فەرمانی دایكو باوکیان جێبەجێ بکەن..

خوێنەری ئازیز، ئەگەر هەڵوێستی ئەم زانایەت بەلاوە جوانو ناوازەیە، چاوی لێ بکە، خۆ ئەگەر وادەزانی ئەو داوایەی دایکی زاناکە داوایەکی نادروستە بەتایبەت لەو ساتەدا، ئەوا بە بیری خۆت بهێنەوە کە دایکت بۆ ماوەی ڕۆژێكو دووان نا، بەڵکو بە درێژایی نۆ مانگ تۆی لە سکی خۆیدا هەڵگرت، لە تەواوی ئەو ماوەیەدا نەیدەتوانی وەکو کەسێکی ئاسایی بخەوێت، نانبخوات، پشووبدات، پاشان دوو ساڵی تەواو لانی کەم شەوانە پێنج جار وەخەبەرت هێناوە، نە دەخەوت تا تۆ دەخەوتی، دەگریا ئەو کاتەی تۆ دەگریایت، پێدەکەنی ئەو ساتەی تۆ پێدەکەنی!

جۆرەکانی هاوڕێ!

کەلسوم جەلال

مرۆڤ هیچ کات بێ هاوڕێ نەبووە لە سەرەتای دروست بوونییەوە هاوڕێو هاودەمێکی پێویست بووە تا لە ساتەکانی ژیانیدا هاوڕێیەتی بکات، بەم شێوەیەش بە پێی کەسەکان جۆری هاوڕێیەتیەکە دەگۆڕێت:

- هاوڕێی نمونەیی: ئەو هاوڕێیە کە هەمان تایبەتمەندی ژیانی خۆتی هەیە، لە هەمان گەڕەکو ناوچە نیشتەجێیە، تاکە کەسە کە لە تۆ تێدەگاتو لە بیروبۆچونەکانت شارەزایە، چونکە ژیانێکی هاوشێوەی ژیانی تۆ بەسەردەبات، کاتی پێویست دەتوانی کێشەو خەمەکانی خۆتی بۆ باس بکەیت، لەبەرئەوە پارێزگاری بکە لە مانەوەی ئەم هاوڕێیەت.

- هاوڕێی دانا:

ئەو هاوڕێیەیە کە شارەزایی لە هەموو بوارێکدا هەیە، کاتێك لەگەڵیدا دەبیت هەست بە ئەمان دەکەیت، لە کاتی بوونی هەر کێشەیەك دەتوانی داوای کۆمەکو یارمەتی لێ بکەیت، تاوەکو ئامۆژگاریت بکات.

- هاوڕێی خۆشی: هەموو خەمو دوودڵییەکت لە بیر دەباتەوە، کاتێك لەگەڵی دەدوێیت، ئازارەکانت لەسەر سوك دەکاتو زەردەخەنە دەخاتە سەر لێوەکانت.

- هاوڕێی مێژوویی:

شایەتی دەرێکی باشە بەسەر گۆڕانکارییەکانی ژیانتەوە، ئەم هاوڕێیە ئەو کەسەیە کە ڕۆژێك لە ڕۆژان لەسەر یەك کورسی خوێندن لە قۆناغی سەرەتایی، یان ئامادەیی بوونو بە یەکەوە بوون، هاوڕێیەکی بەنرخە پەیوەندیتان بپارێزە، ئەگەر ماوەیەکیش یەکتان نەبینیبێت.

- هاوڕێی بەسۆز:

ئەمجۆرە هاوڕێیە گرنگیەکی زۆرت پێدەدات، هەرکات خەمەکانتی بۆ باس دەکەیت، هەموو کات لە بەرژەوەندی تۆ کاردەکاتو ڕێت پێنیشان دەدات، هەندێجار وەها مامەڵەت لەگەڵدا دەکات، وەك ئەوەی منداڵی ئەو بیت.

- هاوڕێی بەوەفا:

بنچینەی ناسینی ئەمجۆرە هاوڕێیەتیەکی کۆنە، یاخود کارێکت بۆ ئەنجامداوە، یاخود لە ڕۆژێکدا یارمەتییەکت داوە بە شێوەیەك کاریگەریت لەسەر ژیانی بەجێهێشتووە، ئەم ناسینەش گۆڕاوە بۆ هاوڕێیەتی هەموو کاتێك هەڵسوکەوتی جوانی لێدەبینیت.

- هاوڕێی کاتی:

ئەم جۆرەیان بەهۆی بارێکی تایبەتییەوە ناسیوتە، یاخود بەهۆی پارەوە، یان پلەو شوێنی کارەکەتەوە، یان بەهۆی بەرژەوەندییەوە هۆکاری ناسینتان بووە، ئەم جۆرە هاوڕێیەتیە بەردەوام دەبێت تا ئەو کاتەی هۆکاری یەکتر ناسینەکە بەردەوام دەبێت، بەڵام بە کۆتایی هاتنی کارەکەی واز دێنێتو دووردەکەوێتەوە، سەدان بیانوو پاساویش دەهێنێتەوە بۆ دوورکەوتنەوەی.

- هاوڕێی تەنگانە:

ئەمجۆرە هاوڕێیە هەموو کات لەگەڵتدا نیە، خۆشەویستە لە لات بەڵام دوورە لێتەوە، تەنها لە کاتی بۆنەکاندا دەیبینیت. لە کاتی نارەحەتیو تەنگانەدا هەمیشە لەگەڵتدا دەبێت، هەتاکو چارەسەربوونی کێشەکەت.

لە کۆتاییدا:

هەموو ئەو سیفاتانەی باسمان کرد لەوانەیە لە یەك هاوڕێدا کۆبێتەوە، ئەگەر خاوەنی هاوڕێیەکی کەسەرجەم ئەو سیفەتانەی تێدا کۆبووەتەوە، سوپاسی خوای گەورە بکە. ئەوەش بزانە کە هەموو هاوڕێیەك سیفاتی باشو خراپی هەیە، ئەگەر سیفاتە باشەکانی زیاتربوون لە سیفاتە خراپەکانی، پارێزگاری لێبکەو هەوڵبدە لە سیفاتە خراپەکانی دووربخەیتەوە، بەڵام ئەگەر خراپەکانی زیاتربوونو ئاسان نەبوو گۆڕینی ئەو سیفاتانەی، وا باشترە لێی دووربکەیتەوە.

هەوڵو کۆششی پێچەوانە

ئا: ئەمیر ئەحمەد عەبدولقادر

زانایەکی بەناوبانگی دەروونزانی دەڵێت: (کاتێك ئارەزووەکانتو ئەندێشەو خەیاڵت دژی یەك دەوەستن، ئەوا خەیاڵت ئەمرۆ سەردەکەوێ بەبێ ناکۆکی.

ئەم قسەیە مانای چییە؟ نموونەیەکی سادە دەهێنینەوە..

ئەگەر داوات لێکرا لەسەر تەختە دارێك بڕۆیت با درێژییەکەی ١٠ مەترو پانییەکەی ٣٠ سانتیمەتر بێو لەسەر زەوی دانراوە، بێگومانو دوودڵی بەسەریدا دەڕۆیو هیچ کێشەو گرفتێکت نابێت.

لێرەدا ئارەزووکردنت لە ڕۆیشتن بەسەر تەختەکە دژی خەیاڵو ئەندێشەت نییە، مادام تەختە دارەکە لەسەر زەوییە ئەوا هیچ ئەگەرێکی کەوتن لە ئارادانییەو ئەگەریش ڕوربدات، ئەوا لەسەرزەوییە مەترسیدار نییە، ئێستا وای دابنێ ئەم تەختە دارە لە بەرزایی ٢٠ پێ لە ئاسمان لە نێوان دوو باڵەخانەی بەرز دانراوە، ئایا دەتوانی بەسەریدا بڕۆیت؟

باوەڕناکەم.. بۆچی؟ لەگەڵ ئەوەش کە هەمان تەختەدارە، بە هەمان درێژیو پانییەوە..

چونکە ئارەزووت بۆ ڕۆیشتن بەسەر تەختەدارەکەدا، ڕووبەڕووی ترس لە کەوتن دەبیتەوە لەلایەن خەیاڵتەوە. لەگەڵ ئەوەشدا کە ئارەزووی ڕۆیشتنت هەیە، بەڵام وێنەی کەوتن لە ئەندێشەو خەیاڵتدا زاڵ دەبێ بەسەر ئارەزوو ویستدا، یان هەوڵدانت بۆ ڕۆیشتن بەسەر تەختەکەدا، ئەوەی جێگەی سەرسامییە ئەگەر هەوڵبدەی بەسەریدا بڕۆیت، لەوانەیە خەیاڵت بێتەدیو بکەوی، بە هەمان ئەو شێوەیەی بە خەیاڵتدا دەهات، چونکە پێشتر مەشقی لەسەر کردبوو لە نا هۆشیاری کە لە ٩٠٪ ڕەفتارەکانت بەڕێوە دەبات، لەم بنەمایە چ سودێك دەبینین؟

وابزانم وێنەکە خەریکە ڕوون دەبێتەوە، هەمووومان ئارەزووی سەرکەوتنمان هەیە، بەڵام سەرناکەوین! بۆچی؟ چونکە وێنەی شکستخواردن زاڵە بەسەر خەیاڵماندا..

بنەمایەك دەڵێت: (هەوڵ مەدە ژیری ناوەوە ناچاربکەی، بیرۆکەیەك پەسەند بکات بە ئەنجامدانی هێزی ویست «ئیرادە»، ئەوادواجار پێچەوانەی ئەوەی دەتوویست دەستت دەکەوێ)، نموونە: ئەگەر وتت من دەمەوێت چاك ببمەوە (ئارەزووە)، بەڵام ناتوانم پێی بگەم (خەیاڵە) دواتر زۆر لە خۆت دەکەی بۆ پاڕانەوەو نزاو ژیریش بە زەبرو زەنگ کارناکات.

ئەمەش زانیارییەکی مەترسیدارە: (ژیری لە ژێر فشار کارناکات).

کێ بە خەیاڵیدا دێت لە تاقیکردنەوە لە بیری بچێتەوە دەشڵەژێو زانیارییەکان لێی ڕادەکەن، لەگەڵ ئەوەش کە ئارەزووی لە بیرکەوتنەوەو سەرکەوتن هەیە، بەڵام خەیاڵ بەهێزترە، کێ دەترسێ لە دیداری خەڵکی.

ئەوە وێنەیەکی ژیری بە خەیاڵ بۆ ئاکارو ڕەفتارەکانی دیداری خەڵك وێنادەکات، کە لەگەڵ ئارەزووەکانی ناگونجێ لە متمانە بەخۆبوونو بەم پێیە ئەو وێنەیەی بە خەیاڵ لە ژیری خۆیدا وێنای دەکات، ئەو بەسەریدا زاڵ دەبێ کاتێ دوو چاری هەڵوێستێکی لەم چەشنە دەبێتەوە.

زۆر کەس لەوانەی بەدەست نیگەرانیو دڵەڕاوکێو ترسی کۆمەڵایەتی، یان وەسوەسەی بە تۆبزی دەناڵێنن، ئەوانە گرفتاری خەیاڵکردنی نێگەتیڤ بوون بۆ هەر شتێك نیگەرانیان بکات، یان کاریگەری لەسەر دەمارەکانیان هەبێت. بە زانینی ئەم بنەمایە گرنگە ئەگەر توانیت هاوسەنگیو گونجانێك بهێنیتە دی لە نێوان ئەوەی ئارەزووی دەکەیتو ئەوەی بە خەیاڵ وێنای دەکەیتو لە ژیریت دای دەنێی، ئەوا لە گونجان کاردەکەی.

پووختەی قسە:

بۆ ئەوەی لە بوارێك سەرکەوتن بەدەستبێنی، بێگومان دەبێ ئارەزووەکانت لەگەڵ خەونەکانت هاوڕێك بن.

بۆئەوەی ژیریت بە هەموو توانایەکییەوە کاربکات خاو بەرەوەو دوورکەوەوە لە دەمارگیریو فشارخستنەسەر ژیری.

خەونو خەیاڵت بۆ ئەو شتانەبێ کە دەتەوێ، نەك بۆ ئەوانەی ناتەوێ هەمیشە مەشقو ڕاهێنان بە ژیری ناوەکیت بکە، لەسەر سەرکەوتن بۆئەوەی لەگەڵت کاربکات نەك لە دژت.

بۆئەوەی منداڵەکەت گوێڕایەڵ بێت..

ئا: بێگەرد فارس

هەمــوو دایکێك لە ناخی دڵییەوە ئــارەزووی ئەوە دەكات منداڵەکــەی منداڵێکــی ژیــرو گوێڕایــەڵ بێــتو لە قســەی دەرنەچێت، هەر فەرمانێکیش، یان هەر ئاڕاســتەیەك کە بۆی دەکات بــێ هیــچ بیانوو هێنەوەیەك وەڵامــی بەڵێی بداتەوە، بێگومان هەر هەنگاوێکی پەروەردەیی دروســت بەســتراوە بە چۆنێتی گەیاندنی پەیامو ئاڕاســتەکان بــۆ خودی منداڵەکە، هەروەها زۆر پێویســتە دایك بە ئاگایانە هەوڵی دروستکردنی نەوەیەکی دەروون تەندروســت بدات، بۆئەوەی ئامادە بێت بۆ هەر وەڵام، یان بەجێهێنانی ئەو فەرمانەی ئاڕاستەی دەکرێت.

کرداری ئامادەســازی منداڵێکی گوێڕایەڵ، کردارێکی ئاسان نییە، پێویســتی بە هەوڵو کۆششــی بــاوان هەیە بە تایبەتی دایــك، ئەوەش لــە چەند زنجیرە خاڵێکدا خــۆی دەبینێتەوە پێویســتە بێئــەوەی یەکێــك لــەو خاڵانە پشــتگوێ بخرێت لەبەرئەوەی دەبێتە هۆی کەموکورتی لە گەیاندنی مەبەســتە سەرەکییەکە.

یەکــەم: گەیاندنــی یاســاکان بەشــێوەیەکی ئەرێنــی بۆ منداڵەکە:

منداڵەکەت هان بدە بۆ ڕەفتاری ئەرێنی لە ڕێی دەربڕینی ڕستەی کورتو ئەرێنیو دیاریکردنی داواکارییەکە، بۆ نموونە مەڵێ «کەسێکی باشبە»، یان «ڕەفتاری جوان بنوێنە، کتێبەکان فڕێ مەدە»، بەڵکو بڵێ کتێبەکان «شوێنیان ڕەفەکانە»!

دووەم: ڕەخنە بۆ ڕەفتارە نەك کەسایەتی:

بــۆ منداڵەکــەت ڕوون بکــەرەوە کە ڕەفتارەکــەی هەڵە، یان جوان نییە نەك کەســایەتیو خــودی منداڵەکە، پێی بڵێ ئەو ڕەفتارەت نادروســتو نابەجێیە نەك بڵێی تۆ کەســێکی دەبەنگو گێلی، ئەوە هەستو ڕێزی منداڵەکە بریندار دەکاتو وای لێدەکات هەمیشە بیری لێ بکاتەوەو تێیدا ببێتە ڕاستی.

سێیەم: ئارەزووی منداڵەکەت پەسەند بکەو بە کەمیان مەزانە: سروشتی هەموو منداڵێك وایە ئارەزووی هەرشتێك بــكات کە بەرچــاوی دەکەوێــتو دەیەوێ ببێتــە خاوەنی هەموو شــتەکان بە تایبەتی کاتی بازاڕکردن، کاتێك لەگەڵ خۆت بۆ شت کڕین دەیبەیت ئاساییە، داوای هەموو شتەکان بکات، پێی مەڵێ کەســێکی بە تەماعی، بەڵکو پێی بڵێ تۆ پێتخۆشــە هەموو ئەمانە هی تۆ بن، بەڵام ئەوە دروســت نییــە، دەتوانیت لــەم کاتەدا یەکێك لەوانــە هەڵبژێریتو جارێکی تر دانەیەکی تر!

بەڵام باش وایە پێش هەرچوونە دەرەوەیەك ڕێکەوتن بکەن لەسەر ئەوەی بۆی هەیە تەنها یەك یاری هەڵبژێرێت نەك دەیان یاری، لەگەڵ ئەوەی تۆ لە داوای زۆری منداڵەکەت ڕزگارت دەبێت، لە هەمان کاتدا ئەویش هەست بەوە دەکات ڕێز لە ئارەزووەکانی دەگریتو هەستی پێ دەکەیت.

چوارەم: یاساکانت ڕوون بکەرەوەو جێ بەجێیان بکە:

فەرمان دەرکردن بە بەردەوامی کار دەکاتە سەر دروستبوونی بەرگریکردن لای منداڵ، بەڵام کاتێك هۆیەکی مەنتیقی دەدەیتێ ئەویش تێدەگاتو بێگومان هاوکاریت دەکات بۆ نموونە مەڵێ «یارییەکانت کۆبکەرەوە»، بەڵکو بڵێ پێویستە یارییەکانت بخەیتەوە جێی خۆی ئەگینا ون دەبن، یان دەشکێن»، ئەگەر هەر گوێڕایەڵی نەکرد بڵێ بۆچی بە یەکەوە کۆیان نەکەینەوە؟ ئەو کاتە کارەکە وەك یارییەکی لێدێتو ئەویش گوێڕایەڵ دەبێت.

پێنجەم: گوێ لێگرتنو تێگەیشتنی:

منداڵ وەڵامی داواکارییەکان ناداتەوە، هەتا تۆی دایك لە بنەڕەتەوە توانای گوێگرتنو تێگەیشتنت نەبێت بۆی، هیچ کات منداڵ بێ هۆ بێزاری دەرنابڕێت، لەوانەیە هۆکاری گونجاوی هەبێت وەك پێڵاوەکانی، یان شتێك ئازاری بدات، بۆیە پێش هەموو شتێ گوێی لێ بگرە، نەك بەبێ زانیاری بڕیار بدەیت.

شەشەم: سووربە لەسەرئەوەی هەستەکانی ڕابگریت:

ئەگەر منداڵەکەت ڕەفتارێکی نابەجێی نواند، هەوڵبدە بزانە چ شتێك وایلێکردووە ئەو هەڵسوکەوتە بکات، بۆ نموونە نەتهێشتووە یاری بە کۆمپیوتەر بکات، پێی بڵێ "ئەم هێشت یاری بە کۆمپیوتەرەکە بکەیت، توڕەبوویت، ئەو ڕەفتارەت کرد، نابێت ئەو کارە بکەیت، دەتوانی بڵێیت من توڕەم لەبەرئەوەی ڕێگەت نەدام یاری بە کۆمپیوتەرەکە بکەم»!

بەوەش جیاوازی دەکەیت لە نێوان ڕەفتارو هەستی دا، تۆ بەو جۆرە ڕەفتارە نابەجێکەی بە شێوەیەکی ئەرێنی تێگەیاند.

حەوتەم: ئاگاداربە لە هەڕەشەکردنو بەرتیل پێدان:

ئەگەر تۆ بە بەردەوامی هەڕەشەت بەکارهێنا بۆ ئەوەی منداڵەکەت گوێڕایەڵیت بکات، ئەو کات منداڵەکە فێر دەبێت پشتگوێت بخات تا ئەو کاتەی هەڕەشەی لێ بکەیت، ئەو هەڕەشانەش لە کاتی هەڵچووندا دەیانکەیت نابەجێنو ئەرێنی نین، وا لە منداڵەکە دەکات بە پێی کات گوێت بۆ نەگرێت.

هەروەها بەرتیلدان منداڵ والێدەکات گوێڕایەڵ نەبێت تا ئەوەی خۆی نرخەکە دیاری دەکات، کاتێك پێی دەڵێیت ئەگەر ژوورەکەتت خاوێن کردەوە ئەوا یارییەکت دەدەمێ، لە پێناو دەستکەوتنی یارییەکە گوێڕایەڵ دەبێت، نەك ئەوەی فێری هاوکاریو یارمەتیدانی خێزانەکەی بێت، لەوانەیە ڕۆژێك لە ڕۆژەکان ئەوەی پێی دەبەخشی لە پێناو گوێڕایەڵیت بە دڵی ئەو نەبێتو ئەوەی داوای لێدەکەیت جێبەجێی نەکات، بۆیە دووربە لە هەڕەشەو بەرتیل پێدانی.

سڵاو لە شەشەمینساڵیادی بڕیار

ڕۆشنا صاڵح

سڵاو بڕیارەکەم لە ساڵیادتدا بەڵێنەدەم وتەکانت بکەمە کردار!!
سڵاو لە شەشەمین خونچە گوڵی پشکوتوی ئەدەبی کوردیم
سڵاوو پیرۆزبایم بۆ شەشەمین ساڵیادی لە دایکبوونی بڕیارم
سڵاو لە شەشەمین مۆمی پرشنگداری نێو شەوەزەنگی تاریکی
سڵاو لە شەشەمین کەشتی لێوانلێو لە شنەی ئارامیو ئاسودەیی
سڵاو لە شەشەمین دڵۆپەئاوی دەریای بەرخۆدانو خۆنەویستی
سڵاو لە شەشەمین کۆشکی بونیادنراو بە بیرۆکەی ناوازە
سڵاو لە شەشەمین کارگەی وشەو پەیڤی زەریف
سڵاو لە شەشەمین شەمەندەفەر کەلەرێی ئائومێدیدا قەد ناوەستێ
سڵاو لە شەشەمین شەبەنگی ئەوینو دڵسۆزیو میهرەبانی
سڵاو لە شەشەمین ژووانی دۆستایەتیو مرۆڤدۆستیو بەردەوامی
سڵاو لە شەشەمین هەواری بیناکراو بە متمانەو وەفا
سڵاو لە شەشەمین کەناری بەری بەیان کە ئاوازی شەیدایی ئەچرێت بۆ ژیان
سڵاوله شەشەمین هەگبەی پڕ لە ڕازو نیازو ئاواتو ئامانج
سڵاو لە شەشەمین شانەی پڕ لە هەنگوینی ئیرادەو کۆڵنەدان
سڵاو لە شەشەمین مەزرای سەوزی تێراو بە خەندەو شادی
سڵاو لە شەشەمین شوشە عەتری بۆنخۆشی گوڵەیاسەکەم
سڵاو لە شەشەمین پەلکە زێڕینەی هۆنراوی نێو کتێبخانەکەم

دەمەوێت هەمیشە منداڵبم

سروە گەرمیانی

گەر سێوێک بوو لەتی دەکەم
لەتێک بۆ خۆم لەتێک بۆ تۆ
بزەیەک بوو لەتی دەکەم
لەتێک بۆ خۆم لەتێک بۆ تۆ
خەفەتێک بوو، بەشت نادەم
هەڵیدەگرم وەک دوا یەتۆ!
- پەشێو -

گـەر بتەوێت هەمیشـە وەکـو منـداڵ مامەڵە بکەیت، هەمیشـە دڵت منداڵانە بێتو هەسـتو نەستو ئەوینو خۆشەویستیت زادەی دڵی منداڵێك بێـت، وەکو منداڵەکان بدوێیت، وەکو ئـەوان پێ بکەنیت، وەکو ئەوان تورە بیت، وەکو ئەوان بگریت، پاكو بێگەردبیت وەکو ئەوان!

ئەوا دەبێت زۆر زەحمەت بکێشـی! بسـوتێیو وێـڕای لێوت دەبێت ڕۆژانە دڵت هەڵقرچێنی!!

گەورەکان کاتی ئەوەیان نییە لە پێکەنینی تۆ تێبگەن، چونکە ڕووی ناشیرینی خۆیانی تێدا دەبینن!

گـەورەکان نایانەوێـت لە گریانی تـۆ بگەن، چونکـە دەریایەك لە هەسـتو ئەوینی پاکیان پێویسـتە! ئەی نابیسـی شـەوانە تا بەرەبەیان منداڵەکان دەگرین.. تەنها وا دەزانن ئەوان بۆ شیر دەگرین!

نـا ئازیزەکـەم، منداڵـەکان دەیانەوێت هەموو جیهـان ڕەنگی وەکو ڕەنگی شیر بێت!

هەربۆیە بە ئاسانی ژیر نابنەوە!

هەمـوو گـەورەکان دەزانـن، منـداڵ چەنـد پـاكو بێگـەردە، دڵە بچکۆلەکەیـان چەنـدە گەورەیـە، چەنـدە میهرەبانە، نیگایـان چەندە ڕووناکە! ڕووخساریان چەند نورانیە!

بـەڵام گەورەکان ناتوانن چی دی پاکبـن وەکو منداڵ! یاخود خۆیان نایانەوێت!

هەمیشە خوداوەندیش دەیەوێت ئێمە منداڵ بین «کیوم ولدتە أمە»*
کاتێك منداڵێك ماچ دەکەیت، دواتر پێی بڵێ: ئادەی تۆش ماچمکە!
چەند بە پاکی، چەند بە ناسکی لێوی دەنێت بە ڕوومەتتەوە!
پێی بڵێ: دەستکە ملم، دەست لەملانم بە، چەچە بچکۆلەکانی چۆن دەخاتە سەرشانت، سەرە بچکۆلەکەی چۆن دەکاتە سەر سینەت!
چەند جیاوازن ئێوە لە گەورەکان؟!
کاتێك گەورەیەك ماچم دەکات، باوەشم پێدا دەکات، خەریکم دەخنکێم!!
بـەڵام من هەرچەندە گەورەکان ئازارم بدەن، من هەمیشـە هەر بە منداڵی دەمێنمەوە، دڵی منداڵی خۆم ناگۆڕمەوە بە هەموو دونیا، هەرگیز وەکو گەورەکان ئەویندارى ناکەم، چونکە باوەڕم پێی نیە!!
هەرگیز وەکو گەورەکان تەماشـا ناکەم، تا کەس لە نیگام نەترسـێ!!

هەرگیـز وەکو گەورەکان نادوێم، تا دڵـی کەس بریندار نەکەم، کەس لە خۆم نەتۆرێنم! هەرگیز وەکو گەورەکان توڕەنابم، چونکە ئەوان کە توڕە دەبن، نازانن دەڵێن چی!! هەموو سـنورەکان دەبەزێنن، بۆ سـەرکەوتنی خـودی خۆیان هەموو شـتێ دەکەن، هەمـوو بەهاکانیـان دەخەنە ژێر پێڵاوەکانیانەوە، هەموو شتە گرنگەکان لە دەست دەدەن!

زۆر لـە خۆیان ڕازیـن بە وێنەی گەڵازەردەکانـی پاییز، بە نەزەری خۆیـان بوونەتـە ئاڵتون، بۆیە وەهـا زەردن، وەلێ شـنەبایەکی خەزان دەیانخاتە خوارێ! لە شوێنێکی نزم فڕێیان دەدا!

گـەورەکان بۆیـان بکرێـت بۆ سـاتێکی توڕەبوونی خۆیـان، جیهان دەسوتێنن!

ئیتر پێم ناڵێی ئەوان ئەوینو خۆشەویستی لە کوێ دەزانن؟!

ئێمـە بۆ چەند سـاتێکی کـەم توڕەدەبینو پاش چەنـد چرکەیەك دەسـت دەکەینەوە ملی یەکترو هیچ لە دڵـە بچکۆلەکەماندا هەڵناگرین، نایەڵین ڕقوکینە لەگەڵماندا بێتە ژێر پەتووەکەمانەوە!

لەبەرئـەوە لەگەڵ سەرخسـتنە سەرسـەریندا دەچینـە نێو قوڵایی خەوێکی ئەرخەوانی!

ئێسـتاش چیرۆكو شیعری منداڵان دەخوێنمەوە، تەماشای کارتۆنی منـداڵان دەکەم، خەندەی منداڵێك، نیگایەکی منداڵانە، تەوقەی منداڵێك لە ئامێزگرتنی منداڵێك، لە هەرە شتە بەهادارەکانی ژیانمە!

دەزانم ژیان بەمجۆرە سـەختە، هەمیشـە منداڵی دژوارە، وەلێ ئەوە ئیختیاری خۆمە، بەم کارەم ئاسودەم، هەرچەندە گەورەکان وەك هەمیشە ئـازارم دەدەن، نایانەوێت لەم جیهانەی مـن نزیك ببنەوە، لێم تێبگەن، ئەوان هەمیشـە ژیانیان پڕێتی لە کێشـەو ململانێ، تەنها خودی خۆیان خۆشدەوێت، لە پێناو بەرژەوەندییەکانی خۆیاندا، هەموو شتێك دەکەن!

دەیانەوێـت بـێ ماندووبـوونو قوربانیـدان، بـە هەمـوو هیـواو ئارەزووەکانی خۆیان بگەن!

هەمیشـە بەرامبـەر بە یەکتر لە سـەنگەردان، بێئـەوەی لە یەکتر تێبگـەن، وەڵامـی یەکتر دەدەنـەوەو بە گژ یەکدا دەچـن، زۆربەی ئەو وشانەی کە زۆر بەکاریدەهێنن لە واتاکەی نەگەیشتوون!

مـن هەرگیـز واز لە منداڵی خۆم ناهێنم، چونکـە تەنها متمانە بە

ئەوینو خۆشەویستی مندالآنە دەکەم تەنها ئەو کەسانەم خۆشدەوێ کە وەکو مندالٚ خۆشیان دەوێم، من خۆشەویستی گەورانەم پێ قبولٚ نییە! ڕاستتر بلٚێم گەورەکانم خۆشناوێت!!

تەنها ئەو گەورانە نەبێت کە هێشتا هەر مندالٚن....

چی بلٚێم ئیدی، هەرچەندەی بلٚێم من لە دنیایەکەوە قسان دەکەم کە گەورەکان لێم حالٚی نابن. گۆران ئاسا دەبێت بلٚێم:

هەرچەن ئەکەم، ئەو خەیالٚەی پێی مەستم
بۆم ناخرێتە ناو چوارچێوەی هەلٚبەستم
لێکدانەوەی دەروون، قسەی زمانم
بۆچی وەها دوورن لەیەك؟ نازانم!
ئەمویست دەروون بکرایەوە وەك تۆمار
دەرکەوتایە دنیای جوانتر لە بەهار
دەرکەوتایە: ئاوات، هیوا، خەوبینین
پرشنگدارتر لە ئەستێرەی قوبەی شین!
دەرکەوتایە: مانای مەنگی دەریایی،
کە نەرمەبا لە ڕووی ئەدا ئەسپایی
دەرکەوتایە ئەو دونیایە کە شیعری
بێ فرمێسکەو، زۆرتر لە فرمێسك ئەگری

لەو دونیای مندالٚیەدا، ئەوینو خۆشەویستیو پاکیو بێگەردی دەگاتە لوتکە، بەلاٚم تەنها کەسێك لێیان تێدەگات کە لە زمانی مندالاٚن بزانێت، هێشتا هەر مندالٚ بێت ئەگەر نا ئەوان دەبێت هەر بە تەنیا بسوتێن، بە بێدەنگی لە ناخی خۆیاندا هەموو ئەوینێك بشارنەوە، دەبێت ڕۆحی خۆیان ببەخشن تا بیسەلمێنن چەندە شەیدان، بە چی ئەوینێك گرفتارن.

نازانم چیرۆکی ئەو کیژۆلٚە چکۆلەیەت نەخوێندۆتەوە....؟

ئەو کچۆلٚە مندالٚە بێ باوکەی لە کەلاوەیەکی ڕووخاودا لەگەلٚ دایكو برا بچکۆلەکەیدا دەژیا، ئەو کچۆلٚەیەی وانەیەکی بەرزی ئەوینو بێگەردیمان فێردەکات.

هاوڕێکەم گوتی: شەوانە وا ڕاهاتبووم کە تاوێك بچمە دەرێو هەوایەك هەلٚمژمو پاشان دەگەڕامەوە مالٚێ، لەسەر ڕێگاکەم شەوانە بچکۆلەیەکی شەش حەوت سالاٚنم دەبینی، لە ژێر ڕووناکی یەکێك لە گلۆپی کۆلاٚنەکاندا پەپولەکانی ڕاو دەکردو بە دوایاندا ڕای دەکرد!

جلو بەرگو سیمای سەرنجی ڕاکێشام، کراسێکی کۆنی لەبەردا بوو، پێلاٚوەکانی دڕابوون، قژی خاوو درێژ بوو، چاوەکانی شینو جوان بوون، ئەویش لە دوورەوە تەماشای دەکردمو پێدەکەنی!

شەوێك وەستاندمو لێم پرسی ناوت چییە؟

گوتی: شەیما..

پێم گوت: مالٚتان لە کوێیە؟

بە پەنجە بچکۆلەکانی ئاماژەی بۆ ژوورێکی بچکۆلە کرد لە نزیك یەکێك لە خانووەکانی گەڕەك، گوتی: ئەوە مالٚی ئێمەیە، منو دایکمو هێمنی برام لەوێدا ژیان بەسەردەبەین.

گوتم: ئەی باوکت؟

گوتی: باوکم شۆفێری ماشین بوو لە کۆمپانیایەکدا، بەلاٚم لە ڕووداوێکی هاتووچۆدا گیانی لە دەستدا.

پاشان بە پەلە ڕایکرد، وەختێك چاوی بە هێمنی برای کەوت بەرەو لای ئەم دەهات.

لەوەو دوا شەوانە هەر کاتێك بەوێدا ڕادەبووردم، لەگەلٚیدا ڕادەوەستام، قسەم لەگەلٚدا دەکرد!

شەوێکیان پێم گوت: ئارەزووی چی دەکەیت؟

گوتی: هەموو بەیانیەکی زوو، دێمە دەرێ دەچمە کۆتایی شەقامەکە، تا دیمەنی قوتابییەکان ببینم کە دەچنە ئەو جیهانە سەیرەوە، لە دەرگایەکی بچکۆلەوە بە جلوبەرگێکی وەکو یەك دەچنە ژوورێ، نازانم لەو دیوی ئەو دیوارەوە چی دەکەن، بەلاٚم هەموو بەیانیەك خۆزگە دەخوازم منیش جلێکی وەکو ئەوان لەبەر بکەمو لەو دەرگایەوە بچمە ژوورێ!

هاوڕێکەم گوتی: نازانم چی هێزێك بوو بۆ لای ئەو کیژۆلٚەیە پەلکێشی دەکردم هیواو خۆزگەکانی، چاوەکانی، وتە شیرینو سادەکانی!!

نازانم، تەنها ئەوەندە دەزانم ئەو کەنیشکە کەمەندکێشی هەستو نەستی کردبووم، شەوانە لەگەلٚ خۆمدا جلوبەرگو پێلاٚوو، یاری مندالاٚنەو شیرینیم بە دیاری بۆ دەبرد.

شەوێکیان پێی گوتم: کچێك کە لە مالٚی دراوسێکانماندا نۆکەری دەکات فێری دروومانو نەخشو چنینی کردووم، داوای لێکردم، پارچەیەك قوماشو دەرزیو دەزووی بۆ بێنم، شەوێکی تر داوایەکی سەیری لێکردم، پێی گوتم: دەمەوێت فێرم بکەیت، بنوسم "خۆشم دەوێیت."

یەکسەر منو ئەو لەسەر زەوی دانیشتین، بە چیلکەیەك لەسەر خۆلٚەکە چەند جارێك بۆم نووسی "خۆشم دەوێیت!"

ئەویش تەماشای دەکردمو فریشتە ئاسا پێدەکەنی!

دواتر شەوانە بۆم دووبارە دەکردەوە تا بە جوانی فێری نوسینی بوو..

شەوێکیان کە ئاسمان بێ تریفەی مانگە شەو بوو، دوای ئەوەی وەکو شەوانی دی قسەمان کرد، پێی گوتم: چاوت لێکبنێ، نەمزانی بۆچی سووربوو لەسەر ئەوەی چاوم لێك بنێم. منیش لەسەر داوای ئەو چاوەکانم لێکنان.

توند دەستی گرتمو ماچی کردو بە خێرایی بەرەو خانووە بچکۆلانەکەیان ڕای کردو لە چاوان ونبوو!

بۆ ڕۆژی دوایی سەفەرێکم هاتە پێشو دوو هەفتە شارم بەجێهێشت، نەمتوانی مالاٚوایی لێبکەم، ڕۆیشتمو بەجێمهێشت، دەمزانی کە هەموو شەوێك چاوەڕوانم دەکات!

کاتێك گەڕامەوە بۆ شارەکەی خۆم هێندەی تاسەی دیداری شەیما بووم، بە تاسەی هیچ شتێکی تر نەبووم، ئەو شەوە زوو ڕۆیشتمو پێش وەخت گەیشتمە جێ ژووانی شەوانە، بەلاٚم چرای کۆلٚەکەی کارەباکەی لە ژێریدا دادەنیشتین نەدەسوتا، بێ دەنگیەکی سامناك بالٚی بەسەر شەقامەکەدا کێشابوو، هەستم بە شتێکی نامۆ دەکرد، زۆرم چاوەڕوان کرد بەلاٚم نەهات!

پێنج شەو دواتر هەموو شەوێك دەهاتمە ئەوێ، بەلاٚم ئەو هەرنەهات! بڕیارم دا سەردانی دایکی بکەم، گوتم لەوانەیە نەخۆش بێت!

زۆرم لە خۆمکرد بە شەرمێکی زۆرەوە لە دەرگام دا، سەرەتا هێمنی برای هاتە دەرێ، دواتر دایکی، کاتێك منی بینی گوتی:

خوایە گیان، لە دواییدا هات، شەیما چۆنی وەسف کردبووی، وەها بوو، پاشان لە پڕمەی گریانی دا!!

زانیم شتێك ڕوویداوە، پێم گوت: تکات لێدەکەم پێم بلٚێ چی ڕوویداوە؟

گوتی: شەیما مرد، پێش ئەوەی چاوەکانی لێکنێ گوتی: پیاوێك دێت هەوالٚم دەپرسێت، ئەگەر هات ئەمەی بدەرێ..

گوتم: ئەو کەسە کێیە؟ گوتی: حەتمەن هەردێت، کە هات ئەم پارچە قوماشەی بدەرێ!

دایکی گوتی: شەیما نەخۆش کەوت، تایەکی قورسی گرت، نەمانتوانی لە نەخۆشخانەی ئەهلی بیخەوێنین، نەخۆشخانەی گشتیش کارێکی وەهایان بۆ نەکرد، لە مالٚەوە زۆر هەولٚمدا بە پەڕۆی تەڕ تاکەی دابەزێنم، بەلاٚم بە بەرچاومەوە گیانی سپارد!

لە ڕێگا کاتێك پارچە قوماشەکەم کردەوە بە نەخشو نیگارێکی جوان نوسیبووی "خۆشم دەوێیت" چەند دلۆپە خوێنێکیش بەسەر پەڕۆکەوە بوو، زانیم ئەوە ئەو دلۆپە خوێنانە بوون کە بەهۆی دەرزیو دروومانەوە لە پەنجە بچکۆلەکانی هاتبوون، ئەوسا زانیم بۆچی دەیویست فێری نوسینی ئەو وشەیە بێت!!

ئەو وشەیە ڕاستترینو پاکترین وشەی خۆشەویستی بوو، کە لە ژیانمدا بیستبووم!

بە خوێنی خۆی، بە برینەکانی، بە ئازارەکانی بۆی نوسیبووم!

ئەو شەوە دوا شەو بوو کە بەو شەقامەدا ڕابووڕم، هەرچەندە ئەوێ بۆ من ئەلبومی یادگاری جوان بوو، بەلاٚم خەمو ئازارێکی گەورەی بیر دێنامەوە! لەبەرئەوە نەمتوانی چیدی بچمەوە ئەو ژووانە!

*پێغەمبەر (سەلامی خوای لێبێت) زۆرێك کردەوەی باشی باس کردووە کە دەبێتە مایەی پاکبوونەوەی باوەڕدار لە گوناهەکان، وەکو ئەو ڕۆژەی کە لە دایکبووە، هەلٚبەت ئەمە بەرزترین پلەی پاك بوونەوەیە لە گوناه......

نامەی حەڤدەیەم

نامە نوریەکان

ع. ش. شێرکۆ

هەر لە منداڵیمەوە دیمەنی خۆراوابوون سەرنجم ڕادەکێشێت، ئەو دیمەنە ئاشنایە بە ڕۆحم، دەبینم وەکو ئەویندارێکی شەرمن، بە ڕەنگی زەردو سیمای پڕ حوزنو ماتەمەوە ماڵاوایی لە ئەویندارەکەی دەکات.

ماڵاوایی‌و جودایی تەزوو بە ڕۆحی مرۆدا دێنن، لە ناخەوە دەیهەژێنن! ئەگەر ئومێدی دیدار نەمایە ئێمە نەماندەتوانی ساتێك بژین..

مامۆستا گیان، گەیشتنی نامەکەت سروەی شەماڵێك بوو، ئارامی بەخشی بە ڕۆحم، دوای ئەوەی توند لە ئامێزم گرت بە تاسەوە چوومە نێو دەریای وشە جوانەکانت:- "زانست ئەوە نییە کە شتەکان بناسی! زانیارییەکان بزانی! بەڵکو زانستی ڕاستەقینە ئەوەیە کە بە تەواوی مانا بیچێژی، هەستی پێ بکەیت!!"

ئازیزم، ئەو چێژ وەرگرتنەیە وادەکات ئێمە ئاوێتەی ئەوینی خودایی بین‌و ئاوێزانی مەحەببەتێك بین کە نەتوانین چرکەیەك دەستبەرداری بین.

یەکێك لە پێشینان فەرمووی: "چەندە هەژارو داماون ئەهلی دونیا، دنیا بەجێدێڵن‌و هێشتا تامی خۆشترین لەزەتی دنیایان نەکردووە! لێیان پرسی خۆشترین لەزەتی دونیا چییە؟

گوتی: خۆشەویستی‌و هۆگری خوداو شەوق‌و تاسەی دیداری ئەوو چێژ وەرگرتن لە زیکرو پەرستشی ئەو پەروەردگارە گەورەیە!

دەبا ئێمەش بەو حیرمانەوە ماڵاوایی لە دنیا نەکەین! لە خۆشترین لەزەتی ئەم دنیایە بێ بەهرە نەبین!

بۆچی تا ئێستا لەزەتی موناجاتو خوشوع‌و نزیکی لە خودامان تاقی نەکردۆتەوە؟!

ئێمەیەك کە هەمیشە بە شوێن لەزەتە وەهمییەکاندا وێڵ‌و سەرگەردانین، بۆچی لەم لەزەتو خۆشییە حەقیقیە بێ ئاگاین؟!

بۆ کەسێك کە ئەوینی خودا هەمیشە بەهاری دڵی بێت، گوڵزاری ڕازاوەی سەرفرازی‌و سەعادەتی بێت، چی لەو ساتانە خۆشترە کە لە نوێژدا بە خزمەتی ئەوینداری گەورەی خۆی بکاتو لەوێدا سکاڵای دەردی دووری‌و تاسەی بیرکردن‌و گڕی ئەوینی خۆی بکاتو بە فرمێسکی ڕژاوو بە دڵی شکاوەوە تێکەڵ بە موناجاتی ئیلاهی ببێتو

دەردی دڵی خۆی بۆ خوداوەند بکاتەوە.

ئازیزم دڵ بێ ئەو ئەوینە لاشەیەکی بێ گیانە، خۆشەویستی خودا نوری دڵانو شیفای دەردانە، ئەو خۆشیەیە کە هەرکەسێك وەدەستی نەهێنێت، ئەوا هەموو ژیانی دەبێتە خەمو ئازارو ماڵوێرانی.....

کەواتــە یەکەمین هەنگاو بۆ گەیشــتن بە "خشــووع" بە ڕۆحی "نوێــژ" ئەوەیــە کە تۆ بە هەموو لاشــەت بــە ڕۆحو گیانت بە دڵو دەرونت بە ســۆمای چاوەکانت ڕوو بکەیتــە خودا، کاتێك کە نیەتت هێناو دەســتی بەندایەتیت بڵندکردو دواتر لەســەر سینەت داتنانو قولاپی چاوەکانت لە شوێنی سوژدەکەت گیرکرد، ئیتر هەموو شتێکت لــە یــاد دەچێت! دەبێت دڵ خاڵی بێت جگە لــە یادی خودا، چونکە پەرداخی پڕ، ئیتر هیچی دی ناگرێت!

کاتێك مرۆڤ دەزانێت هەموو دنیا، هەموو ویســتو ئارەزووەکان، هەمــوو هیــواو ئاواتەکان وا لە ژێر فەرمانی خــودادان. ئیتر دڵی بۆ دەداتە غەیری خودا!؟

حەســەنی بەســری دەڵێت: وریابە نەکەی لــە نوێژدا، خوداوەند تەماشــای تۆ بکات، بەڵام تۆ تەماشــای کەسێکی تر دەکەیت، دڵت بە شوێنێکی ترەوە بەندە........

نەکەی داوای بەهەشتو پارێزگاری لە دۆزەخی لێ بکەیت، بەڵام دڵت غافڵو بێ ئاگابێت و نازانی چی دەڵێیت بە زوبانت!!

ئــای دەبێت ئێمە لە نوێژەکانمانــدا چەند بێ ئاگا بوبین؟چەند بەرامبەر ئەوســاتە نورانیانە کەمتەرخەم بووبین کە پەروەردگار لە بەرامبەرماندا وەستاوەو ئەگەر هەر داوایەکمان کردبا گیرا دەبوو؟!

جێگای داخو ئەســەفە کــە عومرێك ڕابوردووە بێ گەیشــتن بە لەزەتی خشــوع، لەزەتی نــزاو پاڕانەوەو موناجاتو عەرزی ســکاڵاو دەردی دڵ بۆ خوداوەندی گەورە، بۆ گەورەترین خۆشەویست!

ئازیــزم: دوای هەمــوو نوێژێــك خــەم دامدەگرێــت، لــە دوای سڵاودانەوە بیرم دەکەوێتەوە من لە کوێ بووم، لە جێ ژووان لەگەڵ مەحبوبەکــەی خۆمــدا، ئەی بۆ نەمزانی قســە بکەم، بــۆ نەمزانی لەگــەڵ خوداوەندا بدوێم، چۆن دەبێت ئەویندار لە کاتی ژووانکردن لەگەڵ خۆشەویســتەکەیدا بێ ئاگابێ لە تێپەڕبوونی کات.. هەروەساتە خۆشەکانی ژیانی بە غەفڵەتو بێ ئاگایی بە ڕێ کات..

خواناسان دەڵێن: کۆتایی هێنان بە نوێژ بە ماڵاوایی کردن نییە، بەڵکو بە ســڵاوە، چونکــە خوداوەند نایەوێــت، ماڵاوایی لێ بکەیت، بەڵکو دەیەوێت دووبارە سڵاوی لێ بکەیتەوەو بگەڕێیتەوە بۆ لای!!

ئەو خــودا میهرەبانە ئێمەی خۆشــدەوێت.. ڕۆژانە "پێنج" جار ژووانی دیدارو لیقا بۆ خۆشەویستانی ساز دەکات..!!

چی خۆشەویســتێك ڕۆژانە (٥)جار بەرامبەر خۆشەویســتەکەی دەوەســتێت، تا بە ئارەزووی خۆی قســەی دڵی بدرکێنێت، ئەسرینی چاوی بڕێژێت، دەردی دڵی خۆی هەڵبڕێژێ؟!

ئازیزم، خودا بە ڕاستی خۆشیدەوێین!

زۆربــەی عاشــقەکان بە مەعشــوقەکانی خۆیان دەڵێن: خۆشــم دەوێیت، چونکە پێویســتم پێتە، تۆ بۆ من پێویســتی! لەبەر خودی خۆیانەو بەس!!

بەڵام خودا ئێمەی خۆشدەوێت، چونکە دەزانێت ئێمە پێویستمان پێیەتی، وەلێ خۆ ئەو هیچ پێویستی بە ئێمە نییە!!

ئــەو پــەروەردگارە گەورەیە لە نوێژدا ڕووی لە خۆشەویســتانی وەرناگێرێ، عەجەب ئێمە ڕووی دڵمان بەلای کێدا وەردەچەرخێنین؟!

ئێمــە بێ ئەو خودایــە داماوین، خۆ ئەگەر موڵکی ســولەیمانو هێزی موســاو عومری نوحو جوانی یوســفمان هەبێت، وەلێ بەندەی خــودا نەبین، لەگەڵ خودا نەبین، خۆشەویســتی خــودا نەبین، ئەوا هەموو ئەمانە سودێکیان بۆمان نییە!

ئێمە کاتێك هەست بە تەواوی ئازادی خۆمان دەکەین، کە دەبینە بەنــدەو کۆیلەی خوداوەند، بە تەواوی بەندایەتی بەندەی خودا بین، ئەوکات پادشــای دنیاین، دونیا لە بری ئەوەی فریومان بدات، دەبێتە نۆکەرمان!

پاشــایەك بەلای کۆیلەیەکــی خۆیدا ڕابــوورد، کۆیلەکە لەبەری هەڵنەسا!

پاشا گوتی: بۆ لەبەرم هەڵناسی، ئەی نازانی من پادشای تۆم؟

کۆیلەکــە گوتــی: قوربــان بۆچی لەبەرت هەڵسم، لــە کاتێکدا کۆیلەکانی من پادشای تۆن!!

پاشا بەسەر سوڕمانەوە پرسی چۆن؟!

کۆیلەکە گوتــی: دونیاو لەزەتو شــاوەتو ئارەزووەکانی کۆیلەی منن، بەڵام پاشای تۆنو تۆش کۆیلەی ئەوانی!!

ئەبوبەکــری کوڕی عەیاش دەفەرموێت: لە خەومدا دونیام بینی لە شــێوەی پیرێژنێکی پیری ناشیرینو سەرسپیدا چەپڵەی لێ دەداو خەڵکیش بە دەوریدا سەمایان دەکرد، کاتێك گەیشتە لای من، گوتی: ئەگەر دەستم بتگاتێ چیم لە مان کردووە ئاواش لە تۆ دەکەم!!

پاشان ئەبوبەکر دەستی کرد بە گریان!!

کەواتــە ئێمە لە نوێژدا خودی خۆمــان دەکڕینەوە، مرۆڤایەتیو ئازادی خۆمان وەدەست دێنین!

وەگەرنا دەبینە کۆیلەی ئەڵقە لەگوێی دنیاو زەلکاوی ئارەزووەکانی!

لێــرەدا دەگەیتــە ڕازی ئەوینــی پێغەمبەرمــان (درودی خودای لێبێــت) کە دەیفەرموو "و جعلت قره عيني في الصلاة" ئەگەر نوێژ نەبا بەچی بگەیشــتینایە بە ژووانی ئەوینی خوداوەند؟! ڕازو نیازی خۆشەویستیو ئەوینمان چۆن دەدرکاند؟!

بۆیە شاعیر دەڵێت:

کل جهدی لیس یجدی　　إن اکن یا رب وحدی

کل افراح حیاتي　　کل احزاني و سهدی

و سکونی و شجونی　　و اضطرابی حین تعدی

و صلاتی وحیاتي　　ومماتي یوم لحدی

کل فکر کل شعر　　کل بوح کان عندی

کل هذا یا إلهی　　ساجد مذ قلت عبدی

گەیشــتن بــە نوێژێــك کە خودا پێــی ڕازییە، بەخشــوعێك کە دڵ تیایــدا دەگاتــە لوتکەی ســەعادەت، ئاواتی هەمــوو باوەڕدارێکی ڕاستەقینەو ئەویندارێکی حەقیقیە!

جا بۆ ئەوەی بە تەواوی مانا بچینە نێو کڕنوشــی ســوژدەی دڵ، بــۆ ئەوەی هەموو بە یەك دڵ، ڕووەو قیبلەی ئیلاهی لەگەڵ ســەداو زایەڵەی (الله أكبر)دا نوێژی دڵ دابەستینو لە مەداریجی بەندایەتیدا بەرەو مەلەکوتی ئەعلا هەڵکشــێین دەچینە نێو گوڵستانی خشووعو ڕێگاکانی چوون بەرەو گڵێنەی چاو!

پرسیار لە خودا ناسێك کرا: ئەرێ دڵیش سوژدە دەبات؟

گوتی: بەڵێ بەڵام سوژدەیەك کە تا قیامەت سەری هەڵنەبڕێت!!

بە ئومێدی دیــدار، بە خودای میهرەبانت دەســپێرم، خوداوەند سەلامو فەڕو بەرەکەتی خۆیت بەسەردا ببارێنێت!!

لەگەڵ وەلی دێوانەی شاعیردا

هەی "شەم"ی شەوان، هەی شەمی شەوان
هەی "شەم"ی بەشەوق چل چرای شەوان
هـەی ژیانی من هـەی ڕۆحی ڕەوان
هـەی گلێنەیـی دیدەی بـێ خەوان
هەی ئاسکی سەرکەل لە سێبەر سلگەر
هەی هەوای سـازی کوێستانان لەسەر
هەی عەنبەرین خاڵ سۆسـەنی کلاف
هـەی ڕوناکایـی ڕەشـماڵانی جـاف
هەی مـن پەروانەی پەڕسـوتاوی تۆ
هەی من گیـرۆدەی زوڵفی خاوی تۆ
تۆ جارێ نایەی بۆ سـەر وەختی من
گوێ نادەی بە "ئاە" زامی سەختی من
ناپرسـیت ئاخـۆ مـن بۆ تـۆ چۆنم
بێ باکـم لە تین قرچـەی دەروونم
هـەوای کوێسـتانت وا بـۆ بـووەوە
حەیفـت کـرد منت لـە بیرچووەوە
بێ مروەتیت کرد هەی "شەم" دەربارەم
مـن بـۆ تۆ "قەیـس"ی سیاسـتارەم
وادەی مـنو تـۆ دیوانی "خـوا" بێ
مەگـەر ئـەو ڕۆژە دادم ڕەوا بـێ
"شەم"ی شەم ڕوومەت تۆ بە سلامەت
سـکالای دڵـم کەوتـە قیامـەت

وەلی دێوانەی شاعیر ناوی "وەلید"و کوڕی کوێخا محمدی کوێخای (هۆزێ) بووە، لە تیرەی کەماڵەیی، لە سـاڵی ١١٨٠ی کۆچی لە دایکبووە، لەگەڵ "شـەم"ی کچی کوێخا قادردا بە یەکەوە لە لای "مەلا یۆسـۆ" وانەی قورئانو دەرسە ئاینییەکان دەخوێنن.

هەرلەوێوە هەسـتی ئەوینو خۆشەویستی لە دڵیاندا دروستبوو، دواتر بە ڕێوڕەسمی کوردانە شەم دەدرێت بە وەلی، بەڵام بە هۆی چەند کێشـەیەکی کۆمەڵایەتییەوە ئەو ئاواتەی "وەلی" نایەتەدیو لەگەڵ "شـەم"دا ناگەن بەیـەك، تا ئـەو کاتەی مەرگ یەخـەی پێدەگرێت، بە دەردی ئەوینی خۆیەوە دەتلێتەوەو هەر بەو دەردەشەوە دنیا بەجێدەهێڵێتو کۆتا شیعریشی ئەم شیعرەیە:

توخوا بڵێنە شای "شەم" جەبینم
کاتی ڕۆح کێشـان بێتە سـەرینم
بەبێ ترسو باك شەرم ناکا لە کەس
پەردەی ڕووپۆشی دادڕێ بە دەس
دانیشـێ لە پاڵ سـەرینم بە ناز
بخوێنێ سورەی "یاسین" بە ئاواز
با تێر گوێ بگرم لە دەنگی سازی
لە سورەی شەریف، خۆشی ئاوازی
گیان کێش بێت بەسەد ئێشو ژانەوە
هەرگیز نیم بەتەنگ گیان کێشانەوە
گەر بـەم جۆرە بێ ئارامی گیانم
بەخـوا بە ئاسـان دەردێ ڕەوانم
ئای کە چەند خۆشە ژیانو عومرم
لە خاكو پای تۆ گیان دەرچێ بمرم